

Program
hospodárskeho
a sociálneho rozvoja
obce Šumiac na roky
2021 - 2028

Obsah

Úvod	6
A - ANALYTICKÁ ČASŤ	9
A I. Analýza vnútorného prostredia.....	9
Situačná analýza obce Šumiac	9
Poloha obce, základná charakteristika.....	9
História a kultúra	10
Rekreácia a cestovný ruch.....	11
Demografia.....	13
Vývoj počtu obyvateľstva	13
Štruktúra obyvateľstva z hľadiska náboženského vyznania.....	15
Štruktúra obyvateľstva z hľadiska vzdelania	17
Ekonomická základňa obce	18
Zamestnanosť obyvateľstva - štruktúra obyvateľstva z hľadiska ekonomickej aktivity.....	22
Nezamestnanosť	23
Štruktúra obyvateľstva podľa typu a veľkosti rodín	29
Bytový fond z hľadiska druhu bývania a ďalších charakteristík bývania	30
Občianska vybavenosť a sociálna infraštruktúra.....	31
Školstvo, zdravotníctvo, sociálne veci	32
Materská škola.....	32
Základná škola.....	33
Školské stravovanie.....	34
Zdravotníctvo	35
Sociálna oblasť – starostlivosť o seniorov	35
Marginalizované rómske komunity.....	36
Technická infraštruktúra	39
Environmentálna oblasť	42
Zásobovanie pitnou vodou	42
Odvádzanie a likvidácia odpadových vôd, zber a likvidácia komunálneho odpadu.....	42
Zásobovanie elektrickou energiou	42
Vykurovanie	43
Zásobovanie teplom	43
Netradičné druhy energie	43
Ochrana ložísk nerastov	43
Požiadavky na ochranu prírody a tvorbu krajiny	43
Požiadavky na ochranu kultúrneho dedičstva	44
Partnerstvá, spolupráca.....	44
A II. Analýza vonkajšieho prostredia.....	46
STEEP analýza	46

A III. Zhodnotenie súčasného stavu	48
SWOT ANALÝZA	48
Analýza kritických oblastí, príčiny, následky, možné riešenia	52
 B - STRATEGICKÁ ČASŤ	 54
B I. Vízia a strategický cieľ obce Šumiac	54
B II. Prioritné oblasti rozvoja obce Šumiac	54
B III. Strategické ciele a opatrenia pre rozvoj obce Šumiac na roky 2021 – 2028	55
 C - PROGRAMOVÁ ČASŤ	 57
C I. Strategické ciele, priority, opatrenia, aktivity pre rozvoj obce Šumiac	57
C II. Prioritizácia projektových zámerov / aktivít	61
 D - REALIZAČNÁ ČASŤ	 63
D.I Súlad zadaných opatrení s operačnými programami	63
D.II Popis postupov organizačného a inštitucionálneho zabezpečenia realizácie.....	65
D.IV Komunikačná stratégia.....	67
D.V Systém monitorovania a hodnotenia	67
D.VI Akčný plán s výhľadom na roky 2021 - 2028 vrátane merateľných ukazovateľov	68
 E – FINANČNÁ ČASŤ	 73
E I. Indikatívny finančný plán phsr	73
 Záver	 74
 PRÍLOHY	 75
Príloha č.1 – Zrealizované projekty z akčného plánu PHSR 2016 - 2020	75
Príloha č. 2 – Administratívna mapa obce Šumiac	77
Príloha č. 3 – Turistické zaujímavosti v okolí obce Šumiac	78
Príloha č. 4 – Zoznam použitých informačných zdrojov v PHSR	79

Zoznam tabuliek, máp a grafov

Tabuľka 1 Harmonogram spracovania jednotlivých častí PHSR obce Šumiac	8
Tabuľka 2 Stratégia rozvoja subdestinácie Horehronie – Kráľova hoľa.....	12
Tabuľka 3 Stav a pohyb obyvateľstva obce Šumiac	13
Tabuľka 4 Štruktúra obyvateľstva obce Šumiac podľa národnosti podľa výsledkov sčítania obyvateľstva z rokov 1991, 2001 a 2011 (v %).....	14
Tabuľka 5 Štruktúra obyvateľstva Šumiaca podľa náboženského vyznania (počty)	15
Tabuľka 6 Veková skladba obyvateľov obce Šumiac	16
Tabuľka 7 Vekové indikátory obce Šumiac za ostatných 25 rokov	16
Tabuľka 8 Vzdelanostná skladba obyvateľstva obce Šumiac	17
Tabuľka 9 Ekonomická aktivita obyvateľov kraja a jej porovnanie so SR.....	18
Tabuľka 10 Odvetvová klasifikácia zamestnaných za okres a kraj.....	19
Tabuľka 11 Ekonomicky aktívne obyvateľstvo	22
Tabuľka 12 Ekonomicky aktívne obyvateľstvo Šumiaca podľa postavenia v zamestnaní	22
Tabuľka 13 Uchádzači o zamestnanie, z toho ženy a medziročná zmena stavu v Šumiaci za ostatných 25 rokov	25
Tabuľka 14 Základné ukazovatele o nezamestnanosti v obci k marcu 2021	26
Tabuľka 15 Profesijná štruktúra uchádzačov o zamestnanie k marcu 2021	26
Tabuľka 16 Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa posledného zamestnania (v štruktúre NACE) k marcu 2021	27
Tabuľka 17 Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania k marcu 2021	27
Tabuľka 18 Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa veku k marcu 2021	27
Tabuľka 19 Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa dĺžky evidencie (v mesiacoch) k marcu 2021	28
Tabuľka 20 Štruktúra znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie k marcu 2021	28
Tabuľka 21 Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa rodinného stavu k marcu 2021	29
Tabuľka 22 Cenzové a hospodáriace domácnosti	30
Tabuľka 23 Obývanosť domov a bytov v Šumiaci	30
Tabuľka 24 Spádovosť obce	31
Tabuľka 25 Stav detí v MŠ – skutočnosť a prognóza	32
Tabuľka 26 Stav detí ZŠ – skutočnosť a prognóza	33
Tabuľka 27 Vývoj počtu opatrovaných klientov.....	35
Tabuľka 28 Dopravná dostupnosť obce	40
Tabuľka 29 Steep analýza	46
Tabuľka 30 SWOT analýza.....	48
Tabuľka 31 Analýza kritických oblastí, príčiny, následky, možné riešenia.....	52
Tabuľka 32 Projektové zámery zoradené fokusovou skupinou do prioritného poradí.....	61
Tabuľka 33 Akčný plán.....	68
Tabuľka 34 Indikatívny finančný plán	73
Mapa 1 Poloha obce Šumiac	9
Mapa 2 Miera evidovanej nezamestnanosti v okresoch SR k 31.3.2021	24
Mapa 3 Miera evidovanej nezamestnanosti v okresoch SR k 31.12.2019	24
Mapa 4 Miera evidovanej nezamestnanosti v okresoch SR k 31.12.2017	24
Mapa 5 Satelitná mapa obce v lokalizácii rómskej osady (čiernou farbou, juhovýchodný okraj obce)....	36
Mapa 6 Rómska osada v Šumiaci s vyznačenými nelegálnymi osídleniami	37
Mapa 7 Cestné komunikácie	39
Graf 1 Stav a pohyb obyvateľstva Šumiaca	13
Graf 2 Veková pyramída obyvateľstva obce k poslednému dňu roka 2020.....	15
Graf 3 Veková skladba obyvateľstva obce v roku 2020	16
Graf 4 Vzdelanostná skladba obyvateľstva Šumiaca na základe posledných dostupných údajov z roku 2011	17
Graf 5 Charakteristiky trhu práce okresu Brezno.....	20
Graf 6 Uchádzači o zamestnanie v obci, z toho ženy a absolútna medziročná zmena počtov UoZ.....	25

Zoznam skratiek

ARK	Atlas rómskych komunít
BBSK	Banskobystrický samosprávny kraj
b.j./BJ	Bytové jednotky
CR	Cestovný ruch
CURI	Catching-up regions – Dobiehajúce regióny
ČOV	Čistička odpadových vôd
DSS	Domov sociálnych služieb
EAO	Ekonomicky aktívne obyvateľstvo
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy
EURES	Európske služby zamestnanosti
EÚ	Európska únia
IBV	Individuálna bytová výstavba
KH	Kráľova hoľa
k. ú.	Katastrálne územie
KC	Komunitné centrum
MOPS	Miestne občianske poriadkové služby
MRK	Marginalizované rómske komunity
MŠ	Materská škola
MV SR	Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky
NP	Národný park
NRO	Najmenej rozvinuté okresy
NR SR	Národná rada Slovenskej republiky
OOCR	Oblasťná organizácia cestovného ruchu
OcÚ	Obeční úrad
OSL	Opatrovateľská služba
OZ	Občianske združenie
PD	Poľnohospodárske družstvo
PHSR	Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce
SAD	Slovenská autobusová doprava
SODB 2011	Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2011
SR	Slovenská republika
ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
TKO	Tuhý komunálny odpad
TSP	Terénna sociálna práca
TÚV	Teplá úžitková voda
UMB	Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici
UoZ	Uchádzač o zamestnanie
ÚPSVaR	Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny
VÚC	Vyšší územný celok
VSP	Verejno-súkromné partnerstvo
VZN	Všeobecne záväzné nariadenie
Zb./Z.z.	Zbierka zákonov
ZŠ	Základná škola
ZŤP	Zdravotne ťažko postihnutý

Úvod

Slovensko ako celok môžeme zaradiť medzi priemerné rozvojové krajiny Európskej únie v oblasti hospodárskeho rastu či pokroku, nie každý región na Slovensku dosahuje rovnaké výsledky. Niektoré regióny Slovenska sú zaostalejšie, menej rozvinuté, častokrát postihnuté generačnou chudobou. S cieľom podporiť a naštartovať ekonomický rast a sociálny rozvoj prišla Európska komisia s iniciatívou podpory dobiehajúcich regiónov Catching-up regions (CURI). Zapojením sa do iniciatívy dobiehajúcich regiónov sa vytvoria výhodnejšie podmienky pre investičné stimuly, eliminujú sa prekážky pre efektívne využívanie európskych fondov. Pilotným projektom iniciatívy CURI bol Prešovský samosprávny kraj.

Európska komisia v spolupráci so Svetovou bankou, Úradom podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu a Banskobystrickým samosprávnym krajom uzavreli memorandum o spolupráci. Jedným z komponentov iniciatívy Catching-up regions v Banskobystrickom samosprávnom kraji je aj zlepšenie integrácie skupín ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením. Banskobystrický kraj je v poradí tretí región s najvyšším zastúpením rómskeho obyvateľstva. Ich životné podmienky sú častokrát nedostatočné, chýba prístup k verejnej infraštruktúre ako aj napojenie na inžinierske siete. Komunita trpí chudobou, nízkym vzdelaním, čo má dopad na nezamestnanosť a sociálne vylúčenie. Práve obec Šumiac bola vybraná ako jedna z 3 pilotných samospráv v rámci Banskobystrického kraja s vysokým zastúpením marginalizovanej rómskej komunity.

Jednou z hlavných pripravovaných aktivít podpory obce Šumiac je príprava nového Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce (ďalej len PHSR), ktorý je súčasťou pre plánovanie investícií s použitím Európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF).

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce je strednodobý programový dokument, ktorý obsahuje najmä:

- ✓ analýzu hospodárskeho rozvoja, sociálneho rozvoja, environmentálneho rozvoja a rozvoja kultúry obce, hlavné smery jej vývoja, ustanovenie cieľov a prvoradých potrieb,
- ✓ úlohy a prvoradé potreby v rozvoji technickej infraštruktúry, sociálnej infraštruktúry, v starostlivosti o životné prostredie, vo vzdelávaní, v kultúre a v ďalších oblastiach podľa § 3 ods. 2 Zákona č. 539/2008 Z.z.,
- ✓ návrh finančného a administratívneho zabezpečenia.

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce je vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v národnej stratégii a zohľadňuje ciele a priority ustanovené v programe hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja vyššieho územného celku, na území ktorého sa obec nachádza a je vypracovaný podľa záväznej časti územnoplánovacej dokumentácie obce.

Povinnosť vypracúvať uvedený dokument vyplýva obciam zo Zákona č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja a spracovaný dokument je v súlade s Metodikou tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja regiónov, programov rozvoja obcí a skupín obcí s uplatnením princípov udržateľného smart (inteligentného, rozumného) rozvoja Úradu podpredsedu vlády pre informatizáciu a investície SR. PHSR je vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v národnej stratégii a zohľadňuje ciele a priority ustanovené v programe hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja vyššieho územného celku a podľa záväznej časti územnoplánovacej dokumentácie obce.

Pri návrhoch strategických rozvojových zámerov sme zohľadňovali priority národnej stratégie pre čerpanie EŠIF - Partnerskú dohodu za predošlé programové obdobie 2014 - 2020 aj Návrh Partnerskej dohody na nové programové obdobie 2021 - 2027 a tiež Stratégiu rozvoja Slovenska do roku 2030 či PHSR BBSK na roky 2015 – 2023. Výhodou samosprávy obce Šumiac je, že

vzhľadom na charakter zadaných strategických priorít a nástrojov na ich dosiahnutie bude môcť – vzhľadom na súlad s vyššie uvedenými dokumentmi nadnárodného, národného i regionálneho charakteru – využívať aj podporu pri financovaní z EŠIF či už z národných alebo aj regionálnych zdrojov. Týka sa to tak priorít obce v oblasti budovania či obnovy miestnej technickej, sociálnej, vzdelávacej, kultúrnej či športovej infraštruktúry, ako aj dostupnosti a kvality verejných služieb pre občanov, podpory komunitného života v obciach, podpory a pomoci pre MRK a pod.

Dobrý PHSR je výsledkom cieľavedomého, otvoreného a demokratického procesu, do ktorého by sa mali aktívne zapojiť všetci dôležití sociálni partneri na úrovni obce (verejná správa, podnikatelia, mimovládne organizácie, verejnosť, cirkevní predstavitelia, predstavitelia rómskej komunity a mnoho ďalších). Takto vypracovaný dokument má predpoklady, aby si získal širokú miestnu podporu a stáva sa užitočným nástrojom nielen na koordináciu prioritných rozvojových zámerov (verejných aj súkromných), ale aj na získavanie prostriedkov potrebných na ich realizáciu. PHSR však zároveň musí byť otvorený dokument a mal by sa podľa vopred stanovených pravidiel dopĺňať a aktualizovať.

Na tvorbe PHSR Šumiac spolupracovali predstavitelia obce, zamestnanci a externí odborníci obce, členovia fokusovej skupiny, kolektív zamestnancov, externých odborníkov a facilitátorov z Banskobystrického samosprávneho kraja v súčinnosti s expertmi Svetovej banky a poradcami Úradu podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu.

V súčinnosti s predstaviteľmi obce Šumiac a kolektívom BBSK bola vytvorená pracovná skupina tzv. fokusová skupina na čele s facilitátorkou a odborníkmi Úradu splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity. Fokusová skupina pozostávala z obyvateľov obce Šumiac, ktorí zastupovali rôzne profesijné, záujmové, národnostné, vekové a ďalšie skupiny obyvateľov. Fokusová skupina sa stretávala pravidelne, pracovala na základe prezenčných stretnutí od konca apríla až do konca júna 2021. Hlavnými témami fokusovej skupiny boli:

- ✓ vízia obce o 10 rokov
- ✓ identifikácia silných, slabých stránok ako aj príležitostí, ohrození a problémov v kontexte rozvoja obce Šumiac
- ✓ identifikácia potrieb obce v nadväznosti na projektové zámery

Počas procesu fokusovej skupiny súčasne prebiehala aj analýza aktuálneho stavu obce, východiskový stav a potenciál obce, boli identifikované rozvojové potreby obce, stanovené indikatívne alokácie projektov zo strany samosprávy, vyhodnotenie plnenia pôvodného PHSR za roky 2016 - 2020.

Na základe analýzy aktuálneho stavu obce, záverov z fokusovej skupiny, identifikácie rozvojových potrieb obce a indikatívnych alokácií, pripomienok a odporúčaní zo strany expertov Svetovej banky boli zapracované zmeny a vytvorené jednotlivé časti Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Šumiac, v súlade s Metodikou tvorby PHRSR 2020. Zrealizované investičné aj neinvestičné projekty za obdobie 2016 - 2020 sú zapracované ako prílohy č. 1.

Finálna verzia PHSR Šumiac na obdobie 2021 - 2028 bola pripomienkovaná expertmi Svetovej banky, zástupcami obce ako aj kolektívom Banskobystrického samosprávneho kraja.

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce pozostáva z analytickej, strategickej časti, programovej, realizačnej a finančnej časti. Nižšie v tabuľke je predpokladaný časový harmonogram ich spracovania.

Tabuľka 1 Harmonogram spracovania jednotlivých častí PHSR obce Šumiac

	2021											
Termín	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Úvod			x									
Analytická časť			x	x	x							
Strategická časť					x	x	x					
Programová časť							x					
Realizačná časť							x					
Finančná časť							x					
Záver							x					

A - ANALYTICKÁ ČASŤ

A I. Analýza vnútorného prostredia

SITUAČNÁ ANALÝZA OBCE ŠUMIAC

Poloha obce, základná charakteristika

Obec Šumiac sa nachádza v Banskobystrickom kraji, v okrese Brezno. Leží v nadmorskej výške 880 m. n. m. Súčasťou obce je aj Červená Skala.

Súradnice: 48°50'24"S; 20°07'47"V 48,840000°S; 20,129722°V.

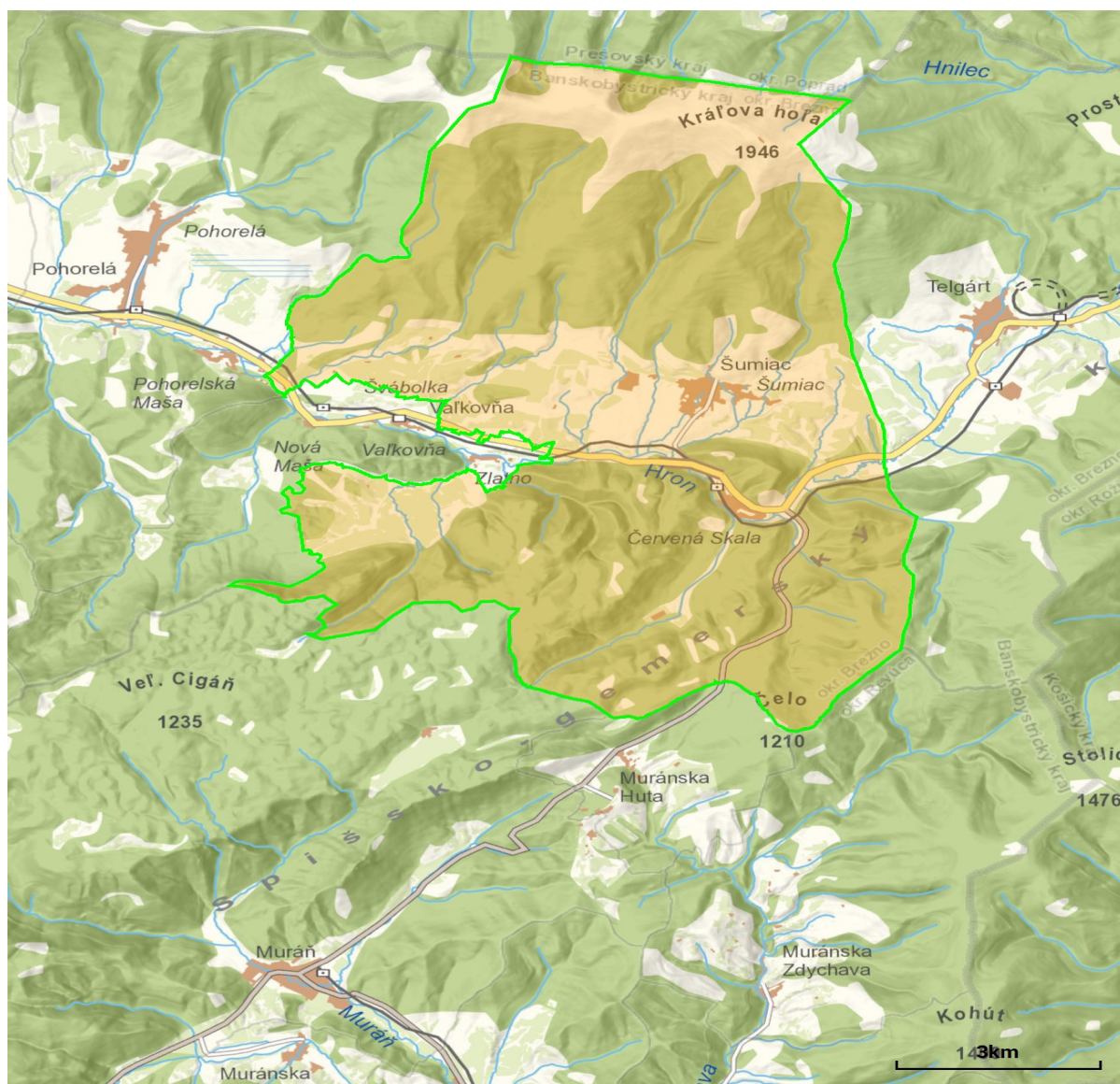
Obec sa rozkladá na ploche 81,76 km² (8 176 ha) má 1 267 obyvateľov (k 31. 12. 2020).

Hustota obyvateľstva: 15,5 obyv./km².

Prvé písomné zmienky o obci pochádzajú z rokov 1573 a 1760.

Zdroj: <https://www.sumiac.sk/sumiac/>

Mapa 1 Poloha obce Šumiac

Zdroj: Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky, vytlačené z aplikácie Mapový klient ZBGIS, dňa 29.4.2021

Zelenou farbou je na mapke 1 vyznačená hranica obce Šumiac. Na mapke sú označené aj vodné toky – rieky Hnilec, Hron, Muráň. Obec leží v podhorskej krajine na južných svahoch Nízkych Tatier, v území pozvoľne sa zvažujúcom do údolia Hrona. Dopravne je napojená na dopravný systém cestou III. triedy č. 066065 s napojením na cestu I. triedy I/66. Územie obce hraničí zo severu s obcou Liptovská Teplička, z juhu s obcami Muránska Zdychava, Muráň a Muránska Huta, tesnejšie väzby má s obcou Telgárt, s ktorou susedí z východu a s obcami Val'kovňa a Pohorelá, s ktorými susedí zo západu. Leží 43 km východne od okresného mesta Brezno a 40 km juhozápadne od mesta Poprad. Obec leží severne od hlavného dopravného koridoru Banská Bystrica – Brezno – Poprad.

Územie krajinného celku Šumiac - Telgárt tvoria južné svahy Kráľovej hole, údolie horného toku Hrona a severné svahy Spišskogemerského krasu. Značná vzdialenosť obcí od centier osídlenia a krajinné prostredie, ktoré vyniká svojou atraktivitou v priestore, v ktorom sa dotýkajú hranice troch národných parkov, má nevýhodu v obmedzených možnostiach hospodárskych aktivít s primeraným ekonomickým efektom pre zabezpečenie trvalo udržateľného rozvoja. Prírodné podmienky najvyššie položeného osídlenia nie sú vhodné pre perspektívne poľnohospodárstvo, na väčšine územia platia osobitné podmienky pre lesné hospodárstvo, nie sú podmienky pre ťažbu nerastných surovín. Tri štvrtiny katastrálneho územia tvoria lesy. Jedna štvrtina je tvorená zastavanými plochami predovšetkým samotnou obcou a trvalé trávne porasty. Hospodárenie v lesoch je stanovené Lesným hospodárskym plánom (Územný plán obce Šumiac).

HISTÓRIA A KULTÚRA

Obec založili v 15. storočí na valaskom práve, listinne je doložená z roku 1573. Názov obce sa postupne menil z Schvmecz (1573), Seömeecz (1643), Sumiacz (1647), Sumjacz (1773) až na dnešný názov Šumiac; maďarsky Sumjác. Patrila Muránskemu hradnému panstvu, spravovali ju dedičný richtári. Obyvatelia sa zaoberali pôvodne chovom oviec a dobytká, neskôr aj spracovaním dreva, predajom dosák a šindľov. Bola tu pila a sklárska huta. V roku 1686 obec populačne poklesla, pretože množstvo obyvateľov ušlo pre poplatky, ktorými ich zaťažovali prechádzajúce vojská. V 19. storočí bola v osade Červená Skala v prevádzke Koburgovská železiareň s vysokou pecou. V roku 1828 mal Šumiac 158 domov a 1846 obyvateľov, ktorí sa zaoberali poľnohospodárstvom, väčšinou však pracovali v lesoch a povozníci. V roku 1926 bola zastavená práca v železiarskom závode na Červenej Skale, namiesto neho bola postavená pila. V 30. rokoch pracovalo veľa obyvateľov na stavbe železnice Červená Skala – Margecany. Do roku 1954 patrili k Šumiacu osady Nová Maša, Švábovka, Valkovňa a Zlatno. Od roku 1960 patrí k Šumiacu osada Červená Skala.

Pôvodná architektúra sa radí typologicky do horehronskej etnografickej oblasti. Jednopodlažné drevené zrubové domy na kamennej podmurovke s typickým vysokým omietaním a bielením podmurovky so šindľovými strechami a komunikáciou cez pavlač. V druhej polovici dvadsiateho storočia ustúpila murovanej architektúre, s jedným až dvomi podlažiami s pôdorysom v tvare obdĺžnika alebo písmena L so sedlovou prípadne valbovou strechou a plechovou, azbestocementovou alebo škridlovou krytinou.

V oblasti je do veľkej miery zachovaná pôvodná architektúra, mnoho ľudí sa venuje remeslám a žije stále tradičným spôsobom života. Obce majú živé folklórne spevácke skupiny, ktoré sa počas roka zúčastňujú niekoľkých kultúrnych podujatí v tejto oblasti. Práve spod Kráľovej hole pochádzajú i Horehronský chlopi – spevácka skupina zapísaná v UNESCO.

Oblasť disponuje aj významným kultúrno-historickým potenciálom, ktorý je spätý s osídľovaním počas valašskej kolonizácie. Tradície valaštva a ovčiarstva majú v tejto časti regiónu silné korene a mnoho ľudí sa dodnes venuje chovu oviec a výrobe tradičných ovčiarskych produktov. Šumiac je typický duálnym hospodárením v stodolách, ktoré sú jedinečným spôsobom osídlenia v rozsiahlom chotári. Ďalej je významná časť histórie spätá s Koburgovským

Pohorelským železiarskym komplexom, ktorý významným spôsobom prispel k zamestnanosti ľudu a vytvoril architektonicky významné industriálne lokality v siedmich harmonických osadách pozdĺž horného toku rieky Hron. (Zdroj: Ocelová, J. 2021. *Stratégia rozvoja subdestinácie Horehronie – Kráľova hoľa*).

Obec môže tento historicko-kultúrny potenciál rozvíjať ďalej nielen vďaka zachovaniu tradičnej architektúry, remesiel, tradičného odievania, gastronómie, nehmotného kultúrneho dedičstva (spevy, tance, zvyklosti), ale aj vďaka známym osobnostiam: kráľ Matej Korvín, Koburgovci, K. Jarunková, Michal Petro (Katin), folklórna skupina Šumiacan, Horehronskí chlopi, ľudová hudba Pokošovci a mnohým ďalším osobnostiam, uznávaným a známym ďaleko za hranicami regiónu Horehronia.

V obci sú evidované nasledovné národné kultúrne pamiatky:

- ☐ Dom ľudový s areálom (3 PO – dom, dreváreň, budova hospodárska), Šumiac, Studnička č. 298, č. ÚZPF 3431/3, parcela č. 90/1
- ☐ Pomník Padlí partizáni, Park, č. ÚZPF 184/0, parcela č. 1/7
- ☐ Dom ľudový zrubový, Šumiac – Bučinka č. 37, č. ÚZPF 3427/0, parcela č. 8/1-2
- ☐ Dom ľudový a budova hospodárska, Šumiac č. 158, č. ÚZPF 3428/2, parcela č. 51/1
- ☐ Dom ľudový zrubový, Šumiac č. 203, č. ÚZPF 3429/0 parcela č. 62/6
- ☐ Dom ľudový zrubový, Šumiac č. 241, č. ÚZPF 3430/0 parcela č. 69/2
- ☐ Dom ľudový zrubový a budova hospodárska, Šumiac č. 472, č. ÚZPF 3432/2, parcela č. 227
- ☐ Dom ľudový, Šumiac č. 426, č. ÚZPF 3468/0, parcela č. 164/2
- ☐ Dom ľudový zrubový, Šumiac č. 471, č. ÚZPF 3469/0, parcela č. 223/3
- ☐ Dom ľudový zrubový, Šumiac č. 650, č. ÚZPF 3470/0, parcela č. 359/5
- ☐ Usadlosť Dom ľudový zrubový I., II. A III (č. 368) a budova hospodárska, Šumiac č. 369 – horná časť obce, č. ÚZPF 11395/1-4, parcela č. 119/1,2,3,4.

V roku 2007 bol spracovaný návrh na vyhlásenie objektu Grécko-katolíckeho kostola spolu so vstupnou bránou do kostola v Šumiaci za národnú kultúrnu pamiatku. Taktiež je pripravený zápis na vyhlásenie ochranného pásma okolo kostola

REKREÁCIA A CESTOVNÝ RUCH

Okrem iného má toto územie veľmi dobrý prírodný potenciál. Príroda pod Kráľovou hoľou nebola poznačená ťažbou, tak ako v iných lokalitách na Horehroní. Je tu pomerne zachovalé prostredie a mnoho neobjavených miest, či už na území Národného parku Nízke Tatry, no takisto v Národnom parku Muránska planina, či neďalekom Národnom parku Slovenský raj. S výnimkou lokality Kráľova hoľa nenadobudol cestovný ruch masový charakter. V oblasti sa nachádza niekoľko nefrekventovaných chodníkov a turistických cestičiek. Toto územie má z hľadiska prírodného potenciálu málo voľne nechránenej krajiny, jeho prevažná časť sa nachádza na území národných parkov, resp. ich ochranných pásiem. Región má potenciál pre organizáciu športových podujatí zameraných na cyklistiku a beh (Kráľova hoľa je najvyšší cyklobod na Slovensku). V subdestinácii je fungujúca sieť e-bike požičovní a intenzívne sa pracuje na značení cykloturistických trás ako i na investičných projektoch budovania cyklociest. Rozmach prírodného turizmu môže v blízkej dobe priniesť i nová zonácia národných parkov.

Tabuľka 2 Stratégia rozvoja subdestinácie Horehronie – Kráľova hoľa

Silné stránky	Slabé stránky
- potenciál športových aktivít - lyžiarske zázajdy a letné tábory - hranica troch národných parkov - východiskový bod - potenciál viacdňových výletov - rodisko významných osobností - SNP história - unikátne technické pamiatky - bohaté tradície - najvyšší cyklobod v strednej Európe	- nedostatok ubytovacích kapacít - nedostatočná infraštruktúra v rámci územia, ale aj dostupnosť z iných regiónov SR - veľká vzdialenosť od okresného mesta - ochromená železničná doprava - nedostatok parkovacích miest - nedostatok pracovnej sily - slabá koordinácia cestovného ruchu - nízka kvalita služieb - nedostatok stravovacích zariadení - štruktúra obyvateľstva
Príležitosti	Ohrozenia
- kultúrne podujatia - prírodné atrakcie - situovanie v národných parkoch - zapájanie obyvateľov do rozvoja CR - vznik pracovných príležitostí vďaka rozvojovým projektom - športové preteky medzinárodného charakteru - prírodný turizmus - turistika a cyklo potenciál územia - motorkári (road 66) - spolupráca so susednými regiónmi na budovaní produktov - využitie prostriedkov z fondov EÚ	- odliv mladých ľudí do väčších miest - nedostatok kvalifikovaných ľudských zdrojov - prehlbovanie problémov sociálne vylúčených spoločenských (MRK) - hrozba masového turizmu - riziko nezachovania prírodného prostredia - nadmerná ťažba dreva - nekoordinovaný rozvoj - nedostatočná spolupráca - ekonomické činnosti vs. ochrana prírody - environmentálne záťaž - ilegálne skládky

Zdroj: Ocelová, J. 2021. *Stratégia rozvoja subdestinácie Horehronie – Kráľova hoľa*

Potenciál tohto územia, nielen Šumiaca, ale aj jeho okolia, možno zvýšiť vybudovaním potrebnej infraštruktúry (cyklotrasy, bežkárské trasy, turistické chodníky, náučné chodníky, konská cesta, horehronský expres, koburgovská cesta), ďalej budovaním sekundárnej infraštruktúry - ubytovanie, stravovanie, parkovanie, vrátane doplnkovej infraštruktúry na trasách (nabíjacie stanice na e-bike, studničky a pramene s pitnou vodou, prístrešky, informačné tabule a pod.). Je potrebný aj rozvoj doplnkovej verejnej infraštruktúry v obciach (parkoviská, sociálne zariadenia) a iných služieb (bankomat, samoobslužné potraviny v Telgarte, čerpacia stanica). V neposlednom rade je predpokladom rozvoja aj destinačný marketing a spolupráca všetkých zainteresovaných (záujmové organizácie, obec, miestni podnikatelia, miestni aktivisti, okolité obce, BBSK, múzeá, ale aj spolupráca so susednými oblasťami organizáciami (Slovenský raj a Spiš, Liptov a Gemer).

DEMOGRAFIA

Vývoj počtu obyvateľstva

Z hľadiska počtu obyvateľov môžeme obec Šumiac zaradiť do veľkostnej kategórie obcí do 2000 obyvateľov.

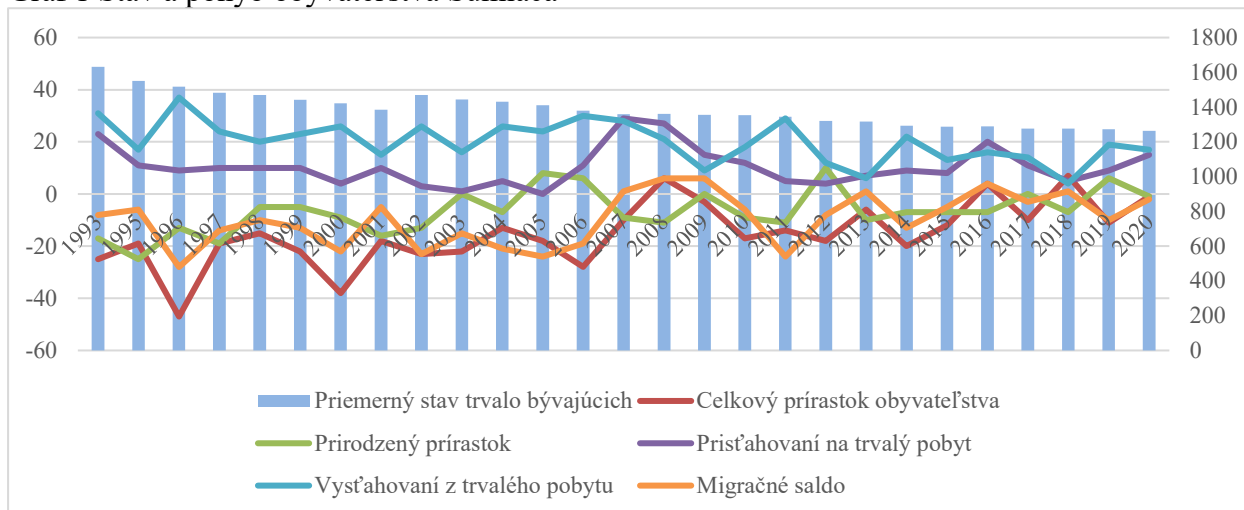
Tabuľka 3 Stav a pohyb obyvateľstva obce Šumiac

	1993	2001	2011	2020
Priemerný stav trvalo bývajúcich	1 631	1 385	1 345	1 264
Celkový prírastok obyvateľstva	-25	-18	-14	-1
Prirodzený prírastok	-17	-16	-11	-1
Prisťahovaní na trvalý pobyt	23	10	5	15
Vystaňovaní z trvalého pobytu	31	15	29	17
Migračné saldo	-8	-5	-24	-2

Zdroj: Štatistický úrad SR, databáza Datacube

V tabuľke 3 zhrnujeme vývoj počtu trvalo bývajúcего obyvateľstva obce v desaťročných intervaloch. Podrobnejší prehľad týchto počtov a ich medziročných zmien je v grafe 1 nižšie. Z tabuľky je zrejmý dlhodobý trend poklesu počtu obyvateľov obce Šumiac, a zároveň aj jeho príčiny. Nejde len o dôsledok prirodzeného úbytku v dôsledku starnúcej populácie, ale aj o záporné migračné saldo vo väčšine sledovaných rokov. Dôvodom vyhlasovania z trvalého pobytu sú najčastejšie mladí ľudia, ktorí po skončení strednej či vysokej školy zostávajú žiť a pracovať vo väčších mestách (v ktorých študovali alebo si našli životného partnera), naopak prihlasovanie na trvalý pobyt je typické pre staršiu generáciu, ktorá počas produktívneho života žila a pracovala v meste a v poproduktívnom veku sa vracia dožiť do svojho rodiska. Nie sú však výnimkou ani prihlásenia na trvalý pobyt pred komunálnymi voľbami či z dôvodu špekulácie (usilujú sa o to, aby platili nižšie miestne dane a poplatky). Skutočný stav trvalo bývajúcich sa z vyššie uvedeného dôvodu môže teda odlišovať od oficiálnych údajov. Príčinou odlišného skutočného a oficiálneho stavu trvalo bývajúcich v Šumiaci sú však aj prihlásení na trvalý pobyt, avšak pracujúci a reálne žijúci v mestách (väčšinou ide o mladých ľudí po skončení školy, ktorí sa ešte „neusadili“). V grafe 1 je znázornená podrobná štruktúra trvalo bývajúcich osôb (vedľajšia zvislá os, vpravo) aj pohyb osôb (hlavná zvislá os, vľavo).

Graf 1 Stav a pohyb obyvateľstva Šumiaca

Zdroj: Štatistický úrad SR

Úbytok počtu obyvateľov je dôsledkom jednak starnutia obyvateľstva, jednak dôsledkom migrácie, prevažne mladšej generácie, ktorá po skončení základnej školy odchádza do miest za vyšším vzdelaním a následne tam zostáva pracovať a žiť. Naopak staršie obyvateľstvo (nielen v poproduktívnom veku, ale aj v produktívnom veku) je úzko späté s obcou – z dôvodu vlastníctva nehnuteľnosti, starostlivosti o chorých a starých rodičov, či najbližších príbuzných, odkázaných na opateru. Tieto staršie generácie zostávajú žiť v obci a častokrát denne dochádzajú za prácou (predstavujú z toho dôvodu aj priestorovo imobilnú pracovnú silu, čo v prípade nedostatku pracovných príležitostí v obci predstavuje pre nich riziko nezamestnanosti).

Vytváranie nových pracovných príležitostí by pomohlo udržať mladšiu generáciu na území obce iba do určitej miery, pretože mladí ľudia z obce odchádzajú za štúdiom a potom v mestách najčastejšie zostávajú aj pracovať a žiť, osobitne ak si tu nájdú životného partnera a vhodné bývanie. V mestách nachádzajú aj vyšší životný štandard, pretože na Šumiaci stále nemáme možnosť vykurovania plynom a ľudia sú odkázaní na kúrenie tuhým palivom. Služby (komerčné či sociálne – napr. stredné školstvo), dopravné spojenie, vzdialenosť od najbližších miest, ale hlavne pracovné príležitosti nie sú dostatočné na to, aby si tu mladí ľudia zariadili trvalé bývanie.

Štruktúra obyvateľstva z hľadiska národnosti

Prevažnú väčšinu tvorí obyvateľstvo slovenskej národnosti. Druhým najpočetnejším je obyvateľstvo rómskej národnosti. V poslednom sčítaní sa k tejto národnosti prihlásilo 7,7 % obyvateľov obce Šumiac. Podľa údajov z Atlasu rómskych komunít však ide o 38,8 – 46,5 percent všetkých obyvateľov obce Šumiac.

V obci žije aj minorita maďarskej a českej národnosti. Národnostná skladba obyvateľstva je zachytená v tabuľke 4. Jej stav je dlhodobo stabilný a veľmi podobnú štruktúru očakávane aj z výsledkov zisťovania SODB 2021.

Tabuľka 4 Štruktúra obyvateľstva obce Šumiac podľa národnosti podľa výsledkov sčítania obyvateľstva z rokov 1991, 2001 a 2011 (v %)

Ukazovateľ	SEDB 1991	SODB 2001	SODB 2011
Slovenská %	90,05	83,03	85
Maďarská %	0,36	0	0,2
Rómska %	8,82	16,36	7,7
Česká %	0,66	0,27	0,3

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, SODB

Štruktúra obyvateľstva z hľadiska náboženského vyznania

Viac ako 2/3 obyvateľstva obce Šumiac je gréckokatolíckeho náboženského vyznania. V obci je zastúpené aj obyvateľstvo rímskokatolíckeho (jeho podiel však mierne klesá), pravoslávneho náboženského vyznania, aj evanjelickej cirkvi augsburského vyznania a náboženskej spoločnosti Jehovovi svedkovia. Podiel ľudí bez vierovyznania sa mierne znižuje v sledovanom období.

Tabuľka 5 Štruktúra obyvateľstva Šumiaca podľa náboženského vyznania (počty)

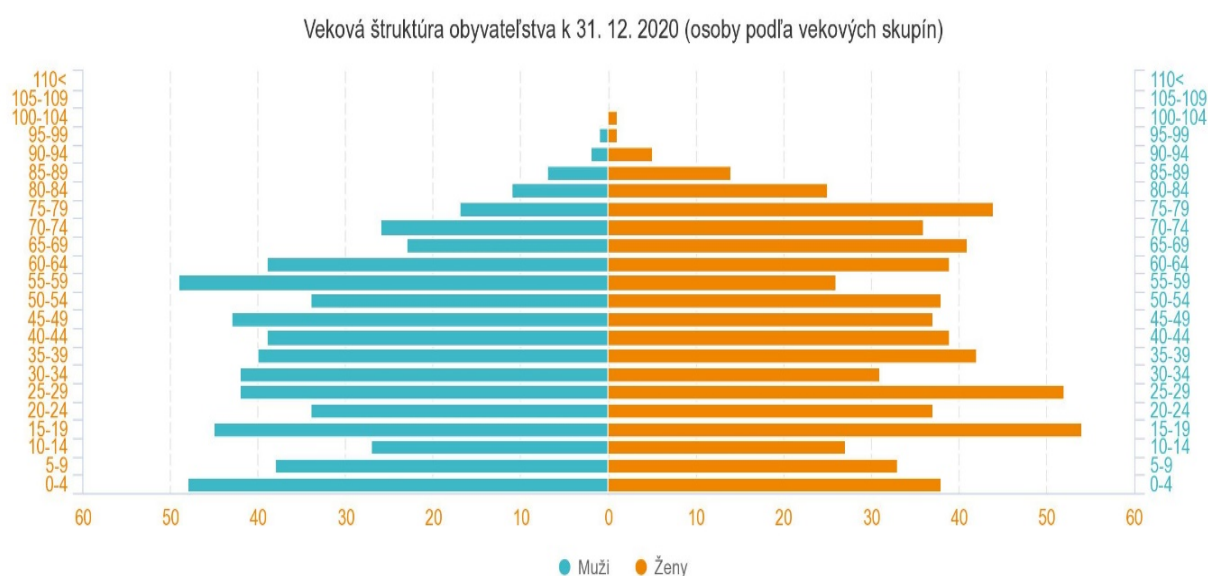
Náboženské vyznanie / cirkev	1991	2001	2011
Bez vyznania	71	36	40
Rímskokatolícke	311	238	213
Gréckokatolícke	966	1111	923
Pravoslávne	48	38	17
Evanjelická cirkev	8	13	20
Ostatné	1	17	8
Nezistené	273	26	128
Spolu	1 678	1479	1349

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, SODB

Podľa dostupných údajov medzi desaťročiami sa znižuje podiel ľudí bez vyznania aj podiel rímskokatolíkov v štruktúre obyvateľstva. Gréckokatolíckej obyvateľstvo tvorí dlhodobo najväčšiu časť spomedzi všetkých kategórií obyvateľstva obce z hľadiska náboženského vyznania.

Štruktúra obyvateľstva z hľadiska veku

Graf 2 Veková pyramída obyvateľstva obce k poslednému dňu roka 2020

Zdroj: Štatistický úrad SR

K poslednému dňu roka 2020 bola veková štruktúra obyvateľov obce v podobe, ako je znázornená na vyššie uvedenom grafe 2.

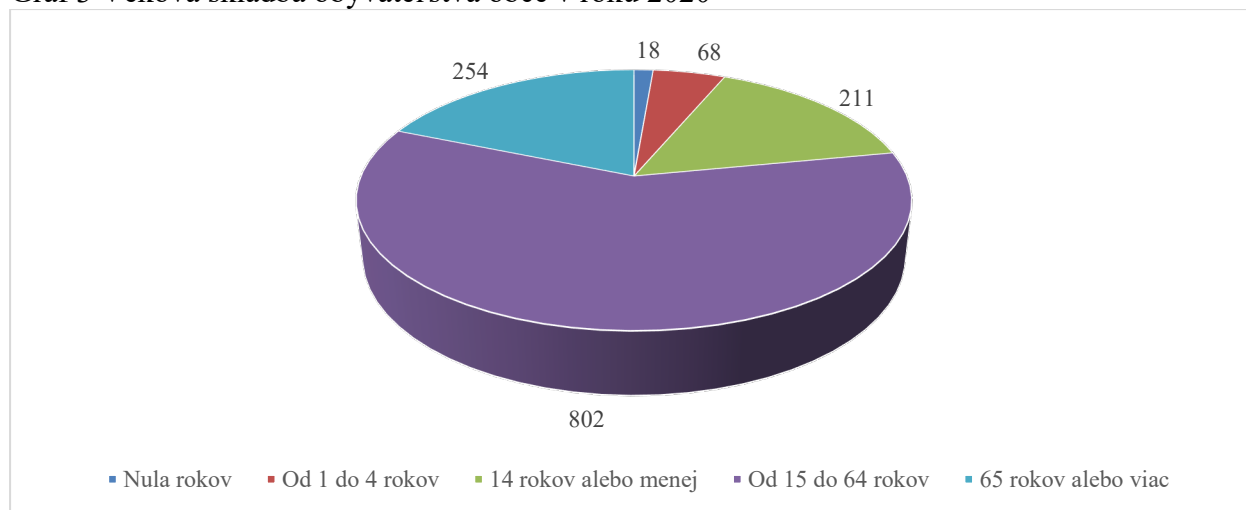
V tabuľke 6 sú údaje o vekových kategóriách obyvateľov Šumiaca v rokoch 1996 – 2020. Nasledujúca tabuľka 7 potom obsahuje niektoré z indexov a priemerných hodnôt vypočítaných na základe údajov o veku obyvateľov Šumiaca v časovom rade.

Tabuľka 6 Veková skladba obyvateľov obce Šumiac

	1996	2001	2011	2020
Spolu	1 492	1 473	1 334	1 267
2 rokov alebo menej	44	54	42	53
Od 3 do 5 rokov	51	51	30	46
Od 6 do 14 rokov	148	185	171	112
Od 15 do 18 rokov	96	86	64	84
18 rokov alebo viac	1176	1120	1051	993
50 rokov alebo viac	533	497	481	479
85 rokov alebo viac	7	15	22	31
Nula rokov	15	18	22	18
Od 1 do 4 rokov	62	70	39	68
14 rokov alebo menej	243	290	243	211
Od 15 do 64 rokov	988	936	848	802
65 rokov alebo viac	261	247	243	254

Zdroj: Štatistický úrad SR, Data cubes

Graf 3 Veková skladba obyvateľstva obce v roku 2020

Zdroj: Štatistický úrad SR

Tabuľka 7 nižšie obsahuje charakteristiky vekovej štruktúry obyvateľstva a jej zmeny v čase. Z tabuľky je zrejмый trend starnutia populácie (zvyšuje sa priemerný vek obyvateľstva, rastie index starnutia populácie). Z tabuľky je tiež zrejмый pokles podielu obyvateľstva v predproduktívnom veku v štruktúre obyvateľstva obce a naopak narastá podiel populácie v poproduktívnom veku. Podiel populácie v produktívnom veku zostáva dlhodobo veľmi stabilný.

Tabuľka 7 Vekové indikátory obce Šumiac za ostatných 25 rokov

	1996	2001	2011	2020
Index starnutia (Percento)	107,41	85,17	100	120,38
Mediánový vek (Rok)	38	37,3	38,6	40,3
Priemerný vek obyvateľa (Rok)	39,59	38,41	40,05	41,07
Podiel osôb v predproduktívnom veku (Percento)	16,29	19,69	18,22	16,65
Podiel osôb v produktívnom veku (Percento)	66,22	63,54	63,57	63,3
Podiel osôb v poproduktívnom veku (Percento)	17,49	16,77	18,22	20,05

Vysvetlivka: Index starnutia (Sauvyho index) – vyjadruje počet osôb v poproduktívnom veku (65+ rokov) pripadajúci na 100 osôb v predproduktívnom veku (0 – 14 rokov).

Zdroj: Štatistický úrad SR

ŠTRUKTÚRA OBYVATELSTVA Z HĽADISKA VZDELANIA

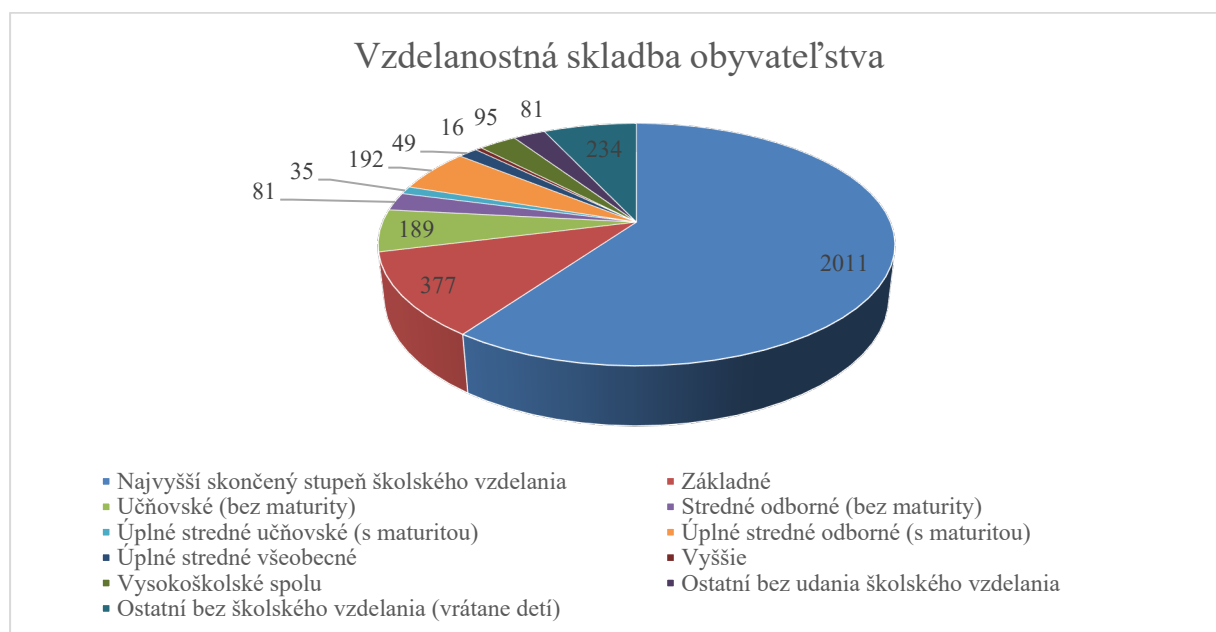
Tabuľka 8 Vzdelanostná skladba obyvateľstva obce Šumiac

Najvyšší skončený stupeň školského vzdelania	2011	2001	1991
Základné	377	564	762
Učňovské (bez maturity)	189	232	236
Stredné odborné (bez maturity)	81	20	18
Úplné stredné učňovské (s maturitou)	35	53	208
Úplné stredné odborné (s maturitou)	192	206	
Úplné stredné všeobecné	49	29	27
Vyššie	16	7	4
Vysokoškolské spolu	95	35	34
Ostatní bez udania školského vzdelania	81	24	48
Ostatní bez školského vzdelania (vrátane detí)	234	309	341
Úhrn	1349	1 479	1 678

Zdroj: Štatistický úrad SR

Z tabuľky 8 je zrejma zmena vzdelanostnej skladby obyvateľstva v čase. Medzi rokmi 1991 a 2011 zaznamenávame v štruktúre - napriek najvyššiemu absolútnemu počtu osôb so základným vzdelaním - dlhodobý klesajúci trend (nielen absolútny, ale aj relatívny) ľudí so základným vzdelaním, naopak narastá podiel stredoškolsky vzdelaného obyvateľstva a vysokoškolsky vzdelaného obyvateľstva v uvedenom období. Tento trend predpokladáme aj do budúcnosti.

Graf 4 Vzdelanostná skladba obyvateľstva Šumiaca na základe posledných dostupných údajov z roku 2011

Zdroj: Štatistický úrad SR

Keď sledujeme vývoj vzdelanostnej štruktúry obyvateľstva Šumiaca na základe dostupných údajov, môžeme konštatovať jej priaznivý vývoj. Klesá podiel ľudí so základným vzdelaním aj miera ľudí bez vzdelania (do tejto kategórie sa podľa štatisticky vykazovaných údajov počítajú aj deti do 16 rokov).

EKONOMICKÁ ZÁKLADŇA OBCE

V poslednom sledovanom období nezamestnanosť na Slovensku aj napriek pomalému poklesu, mierne vzrástla, avšak naďalej pretrvávajú výrazné regionálne rozdiely.

Následne je vhodné zhodnotiť širšiu krajskú či okresnú úroveň v oblasti zamestnanosti, vzhľadom na fakt, že hovoríme o pracovnej migrácii obyvateľstva Šumiaca.

Trh práce v Banskobystrickom kraji je charakterizovaný pretrvávajúcim nedostatkom voľných pracovných miest a pretrvávajúcou nadpriemerne vysokou mierou nezamestnanosti, odlivom mladej pracovnej sily do miest a prehľbujúcou sa chudobou marginalizovaných skupín obyvateľov predovšetkým v južných okresoch kraja. Banskobystrický kraj, najmä jeho južné a východné okresy patria medzi najzaostalejšie okresy nielen v rámci kraja, ale i v rámci celej SR. Zahraničné, ale i domáce investície primárne nesmerujú do regiónu, hoci má vhodnú strategickú a geografickú polohu a vysoký potenciál pre regionálny rozvoj. V zaostávajúcich častiach kraja prebehli výrazné štrukturálne zmeny v priemysle a poľnohospodárstve, výsledkom čoho bol zánik starých podnikov, zamestnávajúcich väčšie množstvo zamestnancov. Kapacity novovzniknutých podnikateľských subjektov nedokázali absorbovať disponibilný objem pracovnej sily v tejto časti kraja. Tieto zmeny sa výrazne prejavili v ďalšom prehĺbení už aj tak vysokej miere nezamestnanosti (Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Banskobystrického samosprávneho kraja na roky 2015-2023).

V tabuľke nižšie sú základné charakteristiky SR aj BBSK, čo sa zamestnanosti aj nezamestnanosti týka, a ich vývoj.

Tabuľka 9 Ekonomická aktivita obyvateľov kraja a jej porovnanie so SR

		2020	2015	2010
Slovenská republika	Ekonomicky aktívne obyvateľstvo (v tis.)	2 713,9	2 731,0	2 690,2
	pracujúci (v tis.)	2 552,3	2 392,0	2 283,1
	nezamestnaní (v tis.)	161,6	339,0	407,1
	Ekonomicky neaktívne obyvateľstvo od 15 rokov (v tis.)	1 880,2	1 860,2	1 886,0
	študenti (v tis.)	382,2	432,4	551,0
	dôchodcovia (starobní, invalidní) (v tis.)	1 191,8	1 136,0	1 045,1
	osoby na rodičovskej dovolenke (v tis.)	94,9	84,0	70,4
	Miera ekonomickej aktivity (%)	59,1	59,5	58,8
	Miera nezamestnanosti (%)	6,0	12,4	15,1
	Miera zamestnanosti 15-64 (%)	68,0	61,9	58,0
	Miera zamestnanosti 20-64 (%)	73,0	66,8	64,0
	Miera zamestnanosti 15+ (%)	55,6	52,1	49,9
Banskobystrický kraj	Ekonomicky aktívne obyvateľstvo (v tis.)	331,2	339,8	320,1
	pracujúci (v tis.)	306,8	283,0	252,8
	nezamestnaní (v tis.)	24,4	56,8	67,3
	Ekonomicky neaktívne obyvateľstvo od 15 rokov (v tis.)	219,2	220,1	235,9
	študenti (v tis.)	46,1	48,4	68,9
	dôchodcovia (starobní, invalidní) (v tis.)	143,9	142,0	121,6
	osoby na rodičovskej dovolenke (v tis.)	9,3	8,0	7,2
	Miera ekonomickej aktivity (%)	60,2	60,7	57,6
	Miera nezamestnanosti (%)	7,4	16,7	21,0
	Miera zamestnanosti 15-64 (%)	68,4	60,5	53,2
	Miera zamestnanosti 20-64 (%)	73,1	65,2	58,6
	Miera zamestnanosti 15+ (%)	55,7	50,5	45,5

Zdroj: Štatistický úrad SR

Následujúca tabuľka zasa popisuje skladbu zamestnaných z hľadiska odvetvovej klasifikácie NACE.

Tabuľka 10 Odvetvová klasifikácia zamestnaných za okres a kraj

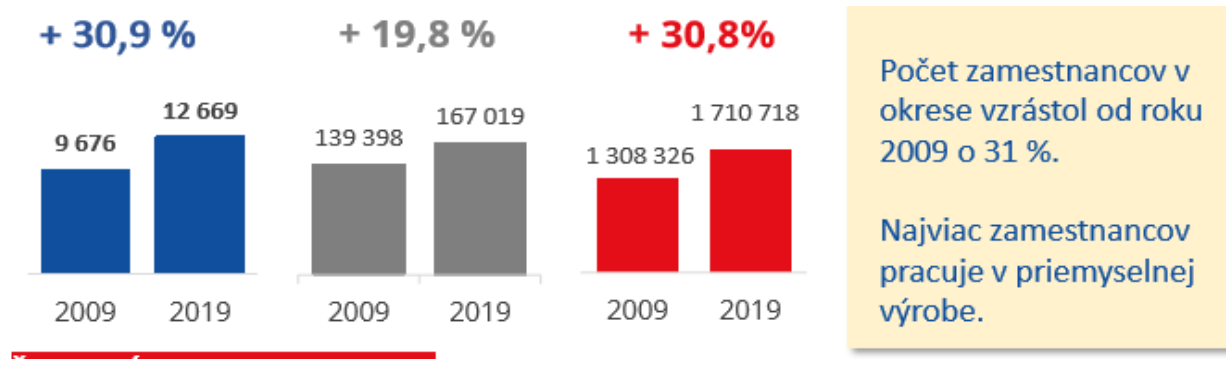
		2019	2015	2010
Banskobystrický kraj	Spolu	161 030	141 205	135 015
	Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	6 292	5 550	5 479
	Priemysel spolu	41 944	37 785	38 071
	Ťažba a dobývanie	1 129	459	886
	Priemyselná výroba	36 168	33 046	32 444
	Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu	1 303	1 315	1 690
	Dodávka vody; čistenie a odvod odpadových vôd, odpady a služby odstraňovania odpa	3 343	2 966	3 051
	Stavebníctvo	7 789	5 330	7 078
	Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov	20 711	19 963	14 132
	Doprava a skladovanie	11 325	10 559	10 120
	Ubytovacie a stravovacie služby	2 497	1 620	1 070
	Informácie a komunikácia	2 262	1 919	1 547
	Finančné a poisťovacie činnosti	1 715	1 779	1 664
	Činnosti v oblasti nehnuteľností	1 345	1 206	791
	Odborné, vedecké a technické činnosti	3 106	3 323	2 106
	Administratívne a podporné služby	3 360	2 759	2 340
	Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	21 225	17 529	19 615
	Vzdelávanie	18 839	15 682	16 547
	Zdravotníctvo a sociálna pomoc	14 035	13 231	11 410
	Umenie, zábava a rekreácia	2 640	1 859	1 588
	Ostatné činnosti	1 947	1 112	1 460
Okres Brezno	Spolu	12 179	11 333	9 862
	Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	673	915	683
	Priemysel spolu	4 998	4 177	4 651
	Ťažba a dobývanie	D	D	D
	Priemyselná výroba	4 776	4 018	4 380
	Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu	D	D	15
	Dodávka vody; čistenie a odvod odpadových vôd, odpady a služby odstraňovania odpa	205	141	255
	Stavebníctvo	303	195	D
	Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov	1 394	1 415	594
	Doprava a skladovanie	355	361	501
	Ubytovacie a stravovacie služby	85	D	130
	Informácie a komunikácia	110	109	100
	Finančné a poisťovacie činnosti	60	68	82
	Činnosti v oblasti nehnuteľností	116	D	54
	Odborné, vedecké a technické činnosti	18	159	12
	Administratívne a podporné služby	145	113	D
	Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	1 160	1 154	1 073
	Vzdelávanie	1 449	1 523	1 236
	Zdravotníctvo a sociálna pomoc	1 099	739	546
	Umenie, zábava a rekreácia	167	137	21
	Ostatné činnosti	48	D	D

Zdroj: Štatistický úrad SR

Z tabuľky vidieť najviac zastúpené profesie v kraji aj v okrese. BBSK má z hľadiska odvetví ekonomickej aktivity významnú pozíciu v oblasti zásob a ťažby nerastných surovín. Z priemyselných odvetví ide o výrobu kovov a kovových výrobkov, výrobu ostatných nekovových minerálnych výrobkov, výrobu potravín, nápojov, výrobu strojov a zariadení. Kraj má najvyššiu výmeru lesných pozemkov v SR a v ťažbe dreva niekoľkonásobne prevyšuje iné kraje. Južná časť kraja je orientovaná na poľnohospodárstvo, osobitne ide o pestovanie hrozna. V severnej časti je značne rozvinutý cestovný ruch. V kraji je bohatý výskyt minerálnych, termálnych a liečivých vôd. Nezanedbateľnú úlohu majú kúpele: Sliač, Kováčová, Dudince, Brusno, Číž. Banská Bystrica je miesto vysokého a stredného školstva.

V oblasti kultúry je významným aj mesto Zvolen s divadlom J. G. Tajovského. Najvýznamnejšími zamestnávateľmi v kraji sú: COOP Jednota Krupina, Rooseveltova nemocnica, SAD Zvolen, Slovenská pošta, UMB, Železiarne Podbrezová, Tauris a pod. Významná skupina osôb je zamestnaná v miestnej samospráve a štátnej správe.

Graf 5 Charakteristiky trhu práce okresu Brezno

ŠTRUKTÚRA ZAMESTNANCOV

PODĽA EKONOMICKEJ ČINNOSTI (rok 2019)

■ Priemysel

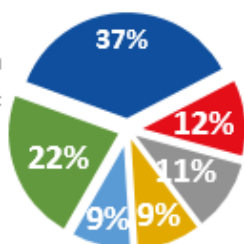
■ Stavebníctvo

■ Zdravotníctvo a sociálna pomoc

■ Verejná správa

■ Veľkoobchod a maloobchod

■ Ostatné

*klasifikácia SK-NACE - Zamestnanci podľa zamestnania zistení pracoviskovou metódou

PODĽA PROFESIE (rok 2019)

■ Špecialisti

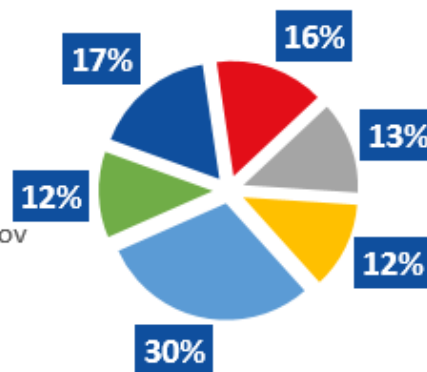
■ Kvalifikovaní pracovníci a remeselníci

■ Operátori a montéri strojov a zariadení

■ Technici a odborní pracovníci

■ Iné

■ Neuvedené

*klasifikácia SK ISCO-08

Zdroj: Dominika Podstaveková, Tomáš Grosshappel, Pavla Beráková. Socio-ekonomický profil okresu Brezno.

Keby sme mali zhodnotiť situáciu za okres Brezno, celkový počet zamestnancov v okrese vzrástol od roku 2009 do roku 2019 o 30,9 %, čo je výraznejší rast ako priemer kraja.

Z údajov výberového zisťovania vyplýva, že zamestnanosť je najviac orientovaná v priemysle, kde pracuje viac ako tretina zamestnancov. Nasleduje stavebníctvo a zdravotníctvo a sociálna pomoc.

Počet zamestnancov sa od roku 2014 výrazne zvýšil v stavebníctve (o 59 %), zdravotníctve a sociálnej pomoci (o ako 59 %), vo veľkoobchode a maloobchode (nárast o 20 %) a v priemysle (19 % nárast). Naopak, počet zamestnancov sa znížil v odborných, vedeckých a technických činnostiach, poľnohospodárstve a lesníctve a vo finančných a poisťovacích službách.

Medzi profesiami majú jednoznačne najväčšie zastúpenie špecialisti, kvalifikovaní pracovníci, remeselníci, operátori, technici a odborní pracovníci v priemysle. (Zdroj: Dominika Podstaveková, Tomáš Grosshappel, Pavla Beráková. Socio-ekonomický profil okresu Brezno).

Čo sa týka nezamestnanosti v kraji, podľa EURES miera nezamestnanosti dosiahla ku koncu marca 2020 8,76 %. Banskobystrický kraj patrí medzi kraje s okresmi s najvyššou mierou nezamestnanosti v SR. Tento trend súvisí s nedostatočnými domácimi investičnými zdrojmi a taktiež s nižším záujmom zahraničných firiem o investovanie v týchto regiónoch, s nedostatočne rozvinutou infraštruktúrou a aj s nepriaznivejšou vzdelanostnou a kvalifikačnou štruktúrou nezamestnaných.

Na strane ponuky voľných pracovných miest v kraji dominujú: priemyselná výroba, veľkoobchod, maloobchod, ubytovacie a stravovacie služby, administratíva, odborné technické činnosti a stavebníctvo. Medzi najčastejšie nahlasované profesie patria: montážni pracovníci v strojárskych výrobách, vodiči kamiónov, nákladných MV, obrábači a zvárači kovov, operátori vo výrobe, stavební robotníci, murári, čašníci, servírky, kuchári, predavači, pomocní pracovníci a pracovníci v administratíve.

Ponuku pracovnej sily v kraji predstavujú nezamestnaní v týchto zamestnaniach: pomocní a nekvalifikovaní pracovníci, pracovníci v službách a obchode, kvalifikovaní pracovníci a remeselníci, montéri a operátori strojov a zariadení a upratovačky. Podľa odvetvovej klasifikácie posledného zamestnávateľa je najviac nezamestnaných v odvetviach verejná správa, sociálne zabezpečenie, veľkoobchod, maloobchod a priemyselná výroba.

Okres Brezno nepatrí ani medzi okresy s najvyššou (tými sú Rimavská Sobota -16,19 % a Revúca – 13,8 %), ani s najnižšou mierou nezamestnanosti v kraji (tú dosahujú okresy Banská Bystrica - 3,32 % a Zvolen – 3,59 %).

Čo sa týka konkrétne charakteristík samotnej obce Šumiac, v oblasti ekonomickej aktivity, zamestnanosti a nezamestnanosti - rozvoj jednak limituje riedke osídlenie, jednak faktory ochrany prírody, vodných a prírodných zdrojov, ale v neposlednom rade aj slabá úroveň vybavenosti infraštruktúrou a službami. Centrum obce je znázornené v prílohe č. 2. V súčasnosti nie je na území obce rozvinutá priemyselná alebo poľnohospodárska výroba, ani odvetvia spracovania poľnohospodárskej produkcie či drevnej hmoty a ďalších surovín, ktoré by zabezpečili maximálne možné zhodnotenie surovín (maximálna možná pridaná hodnota produkcie). V obci medzi poľnohospodárskymi výrobnými podnikmi – živočíšna výroba (hovädzí dobytok) – patrí PD-Poľnohospodárske družstvo Šumiac a potom niekoľkí súkromne hospodáriaci roľníci. Ide o chov hovädzieho dobytku a oviec.

Okrem toho je zdrojom obživy aj lesné hospodárstvo, ťažba a spracovanie dreva či kameňa v kameňolome v Červenej Skale.

Ďalej možno hovoriť iba o zamestnanosti v službách (obec, škola, škôlka, pošta, obchody s potravinárskym a nepotravinárskym sortimentom).

Ani perspektívne nemožno počítať s pozitívnym vývojom. V budúcnosti nie je predpoklad, že by takýto ekonomický potenciál obec mala – vzhľadom na celkový demografický trend, na skladbu obyvateľstva v produktívnom a v predproduktívnom veku, a vzhľadom na vzdelanie a profesijnú skladbu obyvateľstva dnes a vzhľadom na prognózy vývoja tejto skladby do budúcnosti – záujem dnešných mladých ľudí o prácu v poľnohospodárstve, lesníctve, záujem o tvorbu a ochranu krajiny a prírodného prostredia a pod.

Vzhľadom na atraktivitu, resp. neatraktivitu obce i celého regiónu pre podnikateľov, vzhľadom na nedostatočne veľký odbytový trh a na potenciál miestnej pracovnej sily, nie je predpoklad, že by na území obce mali záujem o podnikanie ďalšie podnikateľské subjekty – či už v oblasti výroby alebo poskytovania služieb. Miestnymi zamestnávateľmi sú hlavne obec (zamestnanci obecného úradu, preddavkových organizácií – školskej jedálne a materskej školy, opatrovateľskej služby, strediska doprava, komunitného centra, základnej školy, obecných podnikov či projektové zamestnávanie cez ÚPSVaR), ďalšími zamestnávateľmi sú podnikateľské subjekty: obchody s potravinami, s textilom, pohostinstvá, poľnohospodárske družstvo, Urbárske a pozemkové spoločenstvo, slovenská pošta, zdravotné stredisko.

Ekonomický potenciál však má rozvoj cestovného ruchu. Dominantou a významnou turisticky obľúbenou destináciou je Kráľova hoľa (KH), a to tak pre peších turistov, bežcov či cyklistov (KH je najvyššie položeným cyklobodom v SR). Oblasť má obrovský potenciál na rozvoj vysokohorskej turistiky a rôznych aktivít spojených s trávením voľného času v prírode, cykloturistiky, prírodného cestovného ruchu, kultúrneho-poznávacieho cestovného ruchu, vidieckeho cestovného ruchu aj agroturistiky. Tento potenciál je zároveň v súlade s cieľmi v oblasti rozvoja cestovného ruchu v rámci pripravovaného hlavného strategického dokumentu Banskobystrického kraja pre roky 2021 – 2027.

Zamestnanosť obyvateľstva - štruktúra obyvateľstva z hľadiska ekonomickej aktivity

Ekonomicky aktívne obyvateľstvo za posledné desaťročia je mierne klesajúce, ako je zrejmé aj z tabuľky 11. Dôvodom mierne klesajúceho trendu môže byť starnutie obyvateľstva, odchádzanie mladej generácie za vzdelaním a prácou mimo obce.

Tabuľka 11 Ekonomicky aktívne obyvateľstvo

	Pohlavie	spolu	v %	z toho			
				na materskej dovolenke	pracujúci dôchodcovia	vypomáhajúci v rod. podniku	nezamestnaní
2011	Muži	306		0	6	3	125
	Ženy	264		6	7	1	92
	Spolu	570	42,00	6	13	4	217
2001	Muži	360	50,1	0	12	0	138
	Ženy	276	36,3	18	14	0	91
	Spolu	636	43	18	26	0	229
1991	Muži	434	52,5	0	10	2	35
	Ženy	329	38,6	44	21	1	21
	Spolu	763	45,5	44	31	3	56

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, SODB 2011

Podľa posledných dostupných údajov v obci žije 570 ekonomicky aktívnych osôb, z toho 306 mužov a 264 žien. Súčasťou ekonomicky aktívneho obyvateľstva sú aj osoby na materskej dovolenke (6), pracujúci dôchodcovia (13) a nezamestnaní (217). V tabuľke č. 28 sú uvedené informácie o dostupnosti vybraných miest. Okrem najbližších miest (Brezno, Banská Bystrica, Poprad, Spišská Nová Ves) obyvatelia dochádzajú za prácou aj do zahraničia.

Tabuľka 12 Ekonomicky aktívne obyvateľstvo Šumiaca podľa postavenia v zamestnaní

Vek, pohlavie		Postavenie v zamestnaní						Ekonomicky aktívni spolu
		zamestnanci	podnikatelia		členovia družstiev	vypomáhajúci (neplatení) členovia domácností v rodinných podnikoch	ostatní a nezistení	
			so zamestnancami	bez zamestnancov				
Úhrn	muži	120	1	65	1	3	116	306
	ženy	128	5	24	1	1	105	264
	spolu	248	6	89	2	4	221	570
%		43.5	1.1	15.6	0.4	0.7	38.8	100.0

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, SODB 2011

Pre účely sledovania vývoja ekonomickej aktivity v čase prinášame aj tabuľku s údajmi z ostatných zisťovaní. Miera ekonomickej aktivity obyvateľstva je v čase pomerne stabilná, z toho vyššia u mužov ako u žien.

Ekonomicky aktívne obyvateľstvo obce pracuje hlavne v odvetví priemyselnej výroby, lesníctva a ťažby dreva, poľnohospodárstva a poľovníctva. Významná je aj zamestnanosť v službách, tak verejných, ako aj komerčných a zamestnanosť v stavebníctve.

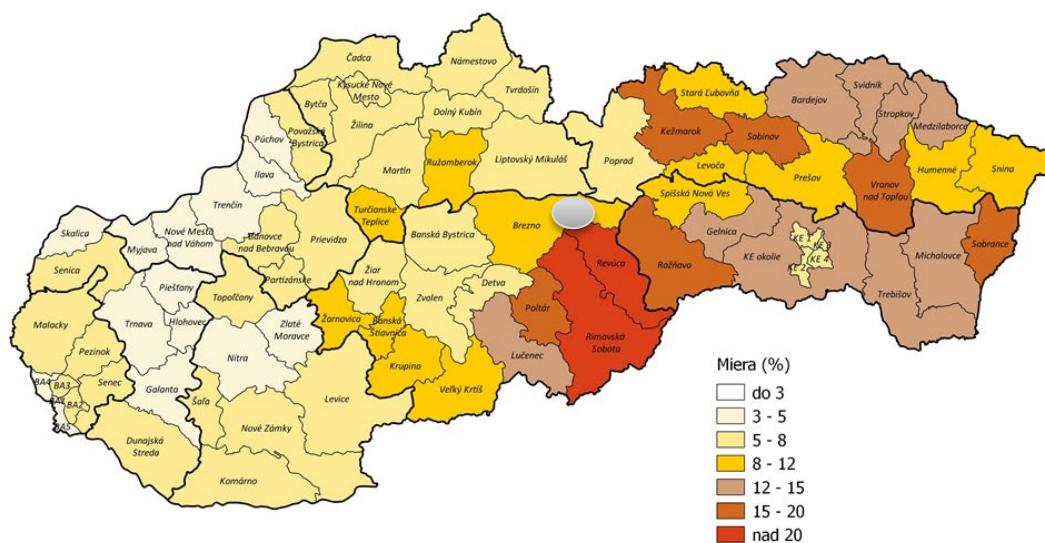
Ekonomicky neaktívne obyvateľstvo Šumiaca rozdeľujeme na osoby nezávislé (osoby na rodičovskej dovolenke a nepracujúci dôchodcovia) a závislé, ktoré predstavujú hlavne deti, žiaci a študenti stredných a vysokých škôl. Miera ekonomicky neaktívnych mužov je 52 %, žien 63 %, v priemere za populáciu obyvateľov Šumiaca je ekonomicky neaktívnych 57,7 % (podľa posledných dostupných údajov zo SODB 2011). Rovnako ide v čase o veľmi stabilné miery bez výrazných výkyvov.

Nezamestnanosť

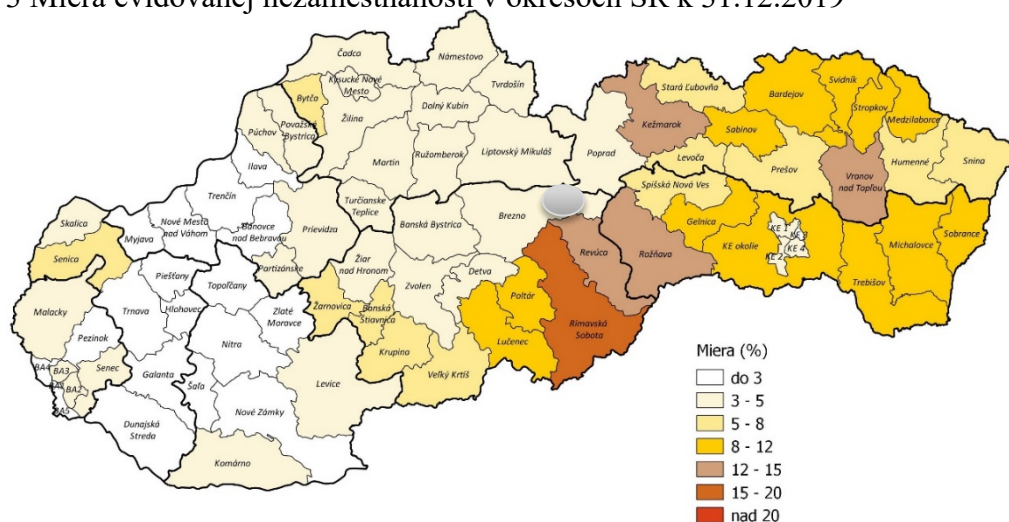
Ponuka pracovnej sily v kraji je veľmi podobná, ako v Šumiaci štruktúra uchádzačov o zamestnanie z hľadiska profesijnej štruktúry. V predošlom odseku uvedený dopyt po pracovníkoch z hľadiska profesijnej skladby do istej miery korešponduje s ponukou pracovnej sily, problematická je však okrem iného, pomerne komplikovaná mobilita, osobitne pracovná mobilita, pracovnej sily (zapríčinená tak subjektívnymi, ako aj objektívnymi dôvodmi). Tento problém nízkej mobility je vlastne celoslovenským problémom. Ľudia sú pri hľadaní práce častokrát odkázaní na najbližšie okolie, vzhľadom na bydlisko a pomerne veľkú vzdialenosť od miest, kde je pracovných príležitostí viac. Solventnejší ľudia riešia tento problém dostupnosti práce kúpou či prenájomom bytu v meste, kde pracujú, nie všetci však si to môžu dovoliť (či už z finančných dôvodov alebo z dôvodov rodinných povinností – ako je starostlivosť o starších, nevládných rodinných príslušníkov a pod.)

Miera nezamestnanosti v okrese Brezno, do ktorého patrí aj obec Šumiac, ku koncu decembra 2017 dosiahla 5,96 %, ku koncu roka 2019 mierne poklesla na 4,42 % a ku koncu marca 2021 dosahovala 9,06 %. Na mapách nižšie možno v troch vybraných rokoch sledovať vývoj miery nezamestnanosti v okrese Brezno a porovnanie pozície tohto okresu s inými v rámci SR.

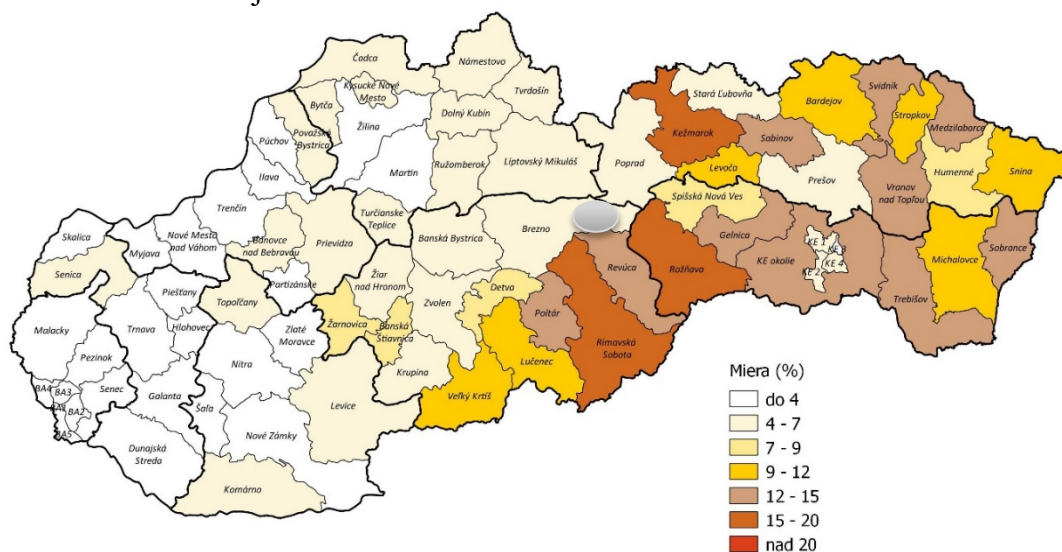
Mapa 2 Miera evidovanej nezamestnanosti v okresoch SR k 31.3.2021

Mapa 3 Miera evidovanej nezamestnanosti v okresoch SR k 31.12.2019

Mapa 4 Miera evidovanej nezamestnanosti v okresoch SR k 31.12.2017

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR, miera evidovanej nezamestnanosti je vypočítaná na základe výberových zisťovaní ŠÚS

V tabuľke 13 uvádzame podľa evidencie Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny počty a štruktúru nezamestnaných Šumiacanov, uchádzajúcich sa o zamestnanie, osobitne aj rozlíšených podľa pohlavia. V tabuľkách 14 – 21 je štruktúra týchto nezamestnaných z rôznych aspektov.

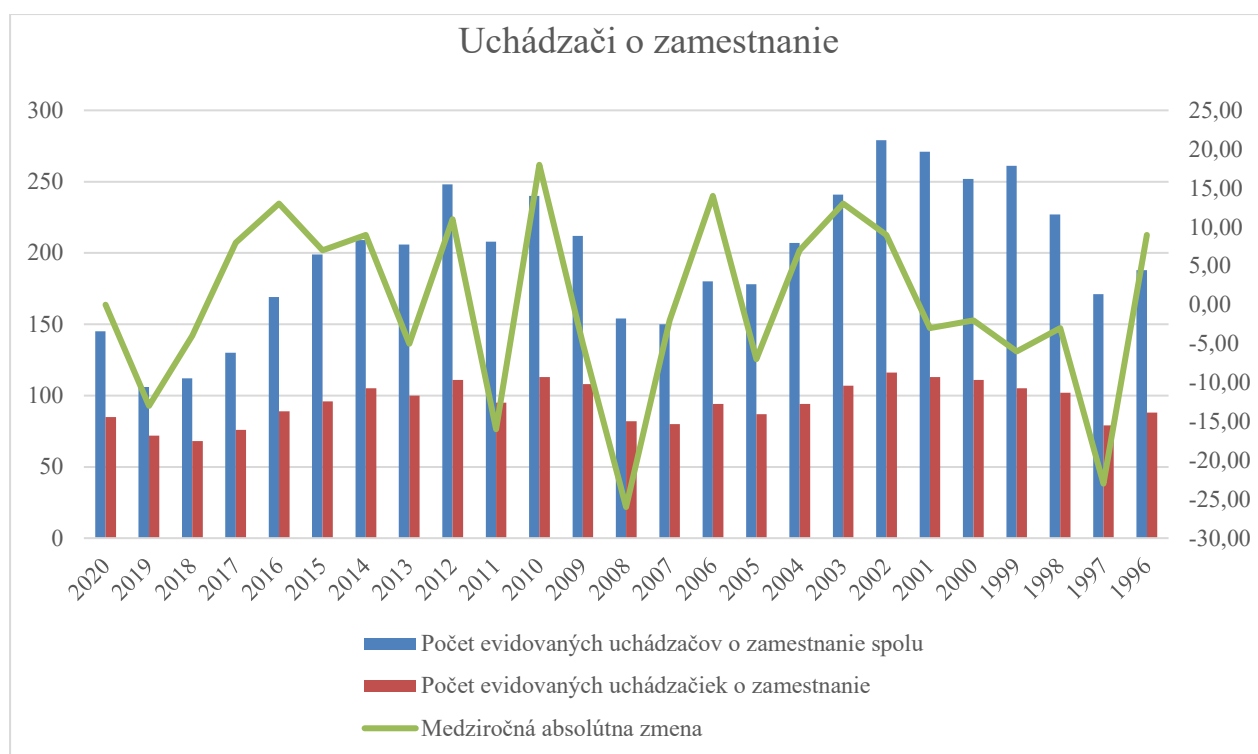
Tabuľka 13 Uchádzači o zamestnanie, z toho ženy a medziročná zmena stavu v Šumiaci za posledných 25 rokov

	2020	2011	2001	1996
Počet evidovaných uchádzačov o zamestnanie spolu	145	208	271	188
Počet evidovaných uchádzačiek o zamestnanie	85	95	113	88

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Podľa dostupných údajov o ekonomickej aktivite obyvateľstva môžeme konštatovať, že v roku 2001 predstavovali uchádzači o zamestnanie 42,6 % ekonomicky aktívnych osôb, v roku 2011 36,5 % z celkového počtu ekonomicky aktívnych osôb v obci (vrátane pracujúcich dôchodcov či žien na materskej dovolenke). V pomere k celkovému priemernému stavu obyvateľstva obce predstavovali uchádzači o zamestnanie 20 % z celkového priemerného počtu v roku 2001 a 15 % v roku 2011. V roku 2011 evidujeme 217 nezamestnaných, z toho 208 je uchádzačov o zamestnanie.

Graf 6 Uchádzači o zamestnanie v obci, z toho ženy a absolútna medziročná zmena počtov UoZ

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Za posledné obdobie od roku 2014 je z grafu 5 zrejмый klesajúci trend počtu evidovaných uchádzačov o zamestnanie. Na vývoj v oblasti uchádzania sa o prácu vplyva pracovná mobilita obyvateľov, ale predovšetkým klesajúci počet ekonomicky aktívnych osôb v Šumiaci. Medzi väčšinu uchádzačov o zamestnanie patria ľudia starší ako 50 rokov, dlhodobo v evidencii nezamestnaných, či ľudia s nízkym vzdelaním. Skutočné čísla sa môžu líšiť aj vplyvom nelegálneho zamestnávania, kedy sú ľudia zamestnaní, majú príjem ale v tzv. šedej ekonomike.

Rovnako menej kvalifikovaní ľudia častokrát dostávajú časť mzdy u legálneho zamestnávateľa tzv. "na ruku", aby si zamestnávateľia optimalizovali (resp. krátili) svoje odvodové povinnosti, pričom v konečnom dôsledku sú znevýhodnení samotní zamestnanci, ktorí potom v dôchodkovom veku budú mať vypočítaný z takto vyplácanej mzdy nižší dôchodok a teda aj nižší životný štandard. Mnoho zamestnancov okrem toho pracuje na "nútené živnosti". Hlavne v čase, keď sa tento problém nútených živností neriešil, bol to rovnaký problém s negatívnym dopadom na nútených živnostníkov v sociálnej oblasti (zamestnanecké benefity, odvody.....) Tieto analyzované problémy majú dosah na príjmovú úroveň obyvateľov, ako aj kvalitu života obyvateľstva.

Tabuľka 14 Základné ukazovatele o nezamestnanosti v obci k marcu 2021

	Stav UoZ ku koncu mesiaca	z toho		
		občania so ZP	mladiství	absolventi
Šumiac	145	7	2	3
z toho ženy	86	1	0	1

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Z celkového počtu uchádzačov o zamestnanie predstavujú skupiny ako absolventi, mladiství či občania so zdravotným postihnutím 8 %.

Tabuľka 15 Profesijná štruktúra uchádzačov o zamestnanie k marcu 2021

	Šumiac	Z toho ženy
UoZ spolu	145	86
3 Technici a odborní pracovníci	1	1
4 Administratívni pracovníci	2	2
5 Pracovníci v službách a obchode	9	6
6 Kvalifikovaní pracovníci v poľnohospodárstve, lesníctve a rybárstve	2	1
7 Kvalifikovaní pracovníci a remeselníci	1	0
8 Operátori a montéri strojov a zariadení	1	0
9 Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	15	6
Bezprostred. pred evidenciou bez zamestnania	114	70

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Z hľadiska profesijnej štruktúry si hľadajú prácu najmä pomocní a nekvalifikovaní pracovníci a pracovníčky, pracovníci a pracovníčky v službách a obchode. Z čoho vyplýva, že väčšina uchádzačov o zamestnanie má nízke vzdelanie, abscentuje vzdelanostná kvalifikácia v špecifických profesiách ako sú špecialisti v informačno-komunikačnej oblasti, administratívnej a finančnej oblasti, taktiež v oblasti priemyslu, služieb a manažmentu.

Tabuľka 16 Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa posledného zamestnania (v štruktúre NACE) k marcu 2021

	Šumiac	z toho ženy
UoZ spolu	145	86
poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	3	1
ťažba a dobývanie	1	1
priemyselná výroba	1	0
stavebníctvo	1	1
ubytovacie a stravovacie služby	5	3
odborné, vedecké a technické činnosti	1	1
verejná správa a obrana, povinné sociál. zabezpečenie	5	2
n/a	14	7
Pred evidenciou bez zamestnania	114	70

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Vysvetlivky: klasifikácia SK NACE

Podľa najnovších údajov najviac uchádzačov má prax v oblasti ubytovacích a stravovacích služieb a verejnej správy, obrany a povinného sociálneho zabezpečenia, kde pracovali v ostatnom zamestnaní. Dlhodobý je nízky záujem o zamestnanie v oblasti zdravotníctva, čo sa odráža aj v poskytovaní zdravotných služieb, za ktorými musia obyvatelia cestovať do vzdialenejších miest.

Tabuľka 17 Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania k marcu 2021

	Šumiac	z toho ženy
UoZ spolu	145	86
primárne vzdelanie	19	13
nižšie sekundárne vzdelanie	96	55
vyššie sekundárne vzdelanie	29	17
terciárne vzdelanie (VŠ 2.stupeň)	1	1

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Z hľadiska dosiahnutého vzdelávania mali uchádzači prevažne sekundárne vzdelanie. K marcu 2021 sa o zamestnanie uchádzal jeden človek – žena – s vysokoškolským vzdelaním druhého stupňa. Aj keď sa ľudia vzdelávajú a dosiahnu vyššie vzdelanie, častokrát ostávajú v meste či regióne, kde študovali, prevažne mladí ľudia.

Tabuľka 18 Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa veku k marcu 2021

	UoZ spolu	v tom										
		do 20r.	20-24r.	25-29r.	30-34r.	35-39r.	40-44r.	45-49r.	50-54r.	55-59r.	60r. a viac	n/a
Šumiac	145	6	19	13	16	19	21	16	15	13	7	0
z toho ženy	86	4	7	6	12	13	15	10	9	6	4	0

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Veľmi vyrovnaná je skladba uchádzačov o zamestnanie z hľadiska veku v kategórii 30 – 49-ročných žien a v kategórii 20 – 49-ročných mužov. Problémy s nezamestnanosťou majú v obci všetky vekové skupiny.

Tabuľka 19 Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa dĺžky evidencie (v mesiacoch) k marcu 2021

	UoZ spolu	v tom										
		do 3 m.	4 - 6 m.	7 - 9 m.	10 - 12 m.	13 - 18 m.	19 - 24 m.	25 - 30 m.	31 - 36 m.	37 - 42 m.	43 - 48 m.	nad 48 m.
Šumiac	145	21	15	11	9	26	7	12	10	2	7	25
z toho ženy	86	8	5	5	5	13	3	7	9	2	7	22

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Najväčší počet uchádzačov o zamestnanie – mužov – sa v evidencii nachádza 13 – 18 mesiacov, druhý najvyšší počet mužov bol v evidencii viac ako 4 roky. Ženy sú v absolútne najvyššom zastúpení v kategórii „nad 48 mesiacov v evidencii“, druhú najväčšiu skupinu uchádzačiek v evidencii o zamestnanie tvoria ženy v kategórii viac ako rok a menej ako rok a pol.

Tabuľka 20 Štruktúra znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie k marcu 2021

		z toho													
UoZ spolu		absolvent školy	rokov veku	ako 50	občan starší	občan - vzdelanie nižšie ako stredné odborné	dlhodobó nezamestnaný občan	zamestnanie nemal pravidelne platené	občan - 12 kal.mes.	ochrana	štátny príslušník tretej krajiny – azyl/ doplnková	starajúci sa o dieťa	osamelý občan starostlivosť o odkázanú osobu/ starajúci sa	osamelý občan starostlivosť o odkázanú osobu/ starajúci sa	občan so zdravotným postihnutím
Šumiac	140	3	35	90	115	118	0	0	0	0	0	0	3	3	7
z toho ženy	83	1	19	64	68	73	0	0	0	0	0	0	3	3	1

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Znevýhodnených uchádzačov obce v evidencii UPSVaR predstavujú hlavne ľudia s nižším ako stredným vzdelaním a s viac ako ročným výpadkom príjmov z pravidelného plateného zamestnania, a to tak v skupine mužov a žien.

Tabuľka 21 Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa rodinného stavu k marcu 2021

	UoZ spolu	v tom					
		slobodný/ slobodná	ženať/vydatá	Rozvedený /rozvedená	vďovec/vďova	registrované partnerstvo	nezistené
Šumiac	145	77	59	7	2	0	0
z toho ženy	86	40	41	3	2	0	0

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Z hľadiska rodinného stavu sú uchádzačmi o zamestnanie v absolútne najväčšom počte slobodní muži – Šumiačania. Ženy slobodné aj vydaté majú podľa posledných dostupných údajov vyrovnané zastúpenie medzi uchádzačkami o zamestnanie (40 a 41 žien).

Z uvedených tabuliek uchádzačov o zamestnanie podľa rôznych štruktúr je jasne viditeľné, že väčšina uchádzačov o zamestnanie nie je zaradená do jednotlivých skupín, pretože sa jedná o dlhodobo nezamestnané osoby, ktoré stratili pracovné návyky. Predpokladáme, že sú málo flexibilné, vo väčšine prípadov chýba vzdelanie či kvalifikácia v odbore. Najväčším problémom z pohľadu možnej zamestnateľnosti sú dlhodobo nezamestnané osoby, ktoré sú v evidencii viac ako 48 mesiacov, zo všetkých uchádzačov o zamestnanie predstavujú dlhodobo nezamestnané osoby 17%. Tieto osoby majú značne sťažené podmienky uplatnenia sa na trhu práce, pretože u nich absentujú pracovné návyky, odráža sa to na ich ekonomickej, ako aj sociálnej a psychickej rovine. Môžeme ich rozdeliť na dve skupiny, na dobrovoľne nezamestnaných a nedobrovoľne nezamestnaných. Tí dobrovoľne nezamestnaní, nie sú ochotní pracovať možno za stanovených podmienok zamestnávateľov, prípadne za mzdu, ktorá im je ponúkaná. Problémom sú však nedobrovoľne nezamestnaní, ktorí sú ochotní pracovať, avšak chýba ponuka práce. Častokrát sú dlhodobo nezamestnaní už rezignovaní, nepodnikajú žiadne kroky k tomu, aby si našli prácu a neveria, že by už vôbec mohli byť zamestnaní.

Štruktúra obyvateľstva podľa typu a veľkosti rodín

Podľa posledných dostupných údajov zo sčítania v roku 2011 žije v obci 179 rodín, z toho 82 dvojčlenných, 42 3-členných, 35 rodín 4-členných, 13 rodín 5-členných, 3 rodiny 6-členné, 2 rodiny 7-členné, 1 rodina 8-členná a 1 rodina s viac ako 11-timi členmi. Z celkového počtu 179 rodín tvoria 124 rodín manželské páry (45 dvojčlenných rodín, 32 trojčlenných rodín, 30 štvorčlenných rodín a 12 päťčlenných rodín).

Údaje o štruktúre domácností hovoria o 401 domácnostiach (z toho 145 domácností je nerodinných a z nich 128 jednočlenných). Domácností tvorených jednou rodinou je 110 (44 manželských párov, 35 manželských párov s dieťaťom do 25 rokov, 5 domácností tvorených jednou rodinou predstavujú domácnosti manželského páru a dieťaťa vo veku 25 rokov a staršieho, 7 rodín s osamelou žijúcim otcom a 16 s osamelou žijúcou matkou, zostatok domácností tvorených jednou rodinou predstavujú páry v konsenzuálnom zväzku). V Šumiaci žije 146 domácností zložených z dvoch a viac rodín.

Tabuľka 22 Cenzové a hospodáriace domácnosti

	2001				1991			
Počet	Rodinné domy	Bytové domy	Ostatné budovy	Domový fond spolu	Rodinné domy	Bytové domy	Ostatné budovy	Domový fond spolu
Bývajúcich osôb	1 328	53	8	1 389	1 572	69	5	1 646
CD	522	16	4	542	594	21	1	616
HD	504	16	4	524	577	21	1	599

Zdroj: Štatistický úrad SR

Podľa údajov zo SODB (pozri tabuľku č. 22), v roku 1991 bolo v obci 616 cenzových domácností, 599 hospodáriacich. V roku 2001 bolo 542 cenzových a zároveň a hospodáriacich domácností. Podľa aktuálnych miestnych štatistík v obci žije 128 rómskych domácností (cenzových domácností).

Bytový fond z hľadiska druhu bývania a ďalších charakteristík bývania

Podľa posledných dostupných údajov za rok 2001 je v obci Šumiac 629 domov, z toho 407 trvalo obývaných. Oproti predošlému sčítaniu sa mierne znižuje fond trvalo obývaných domov (podľa výsledkov SODB 1991 bolo v obci 620 domov, z toho 484 trvalo obývaných). V prípade bytov, ide v sledovaných rokoch o nárast počtu z 654 na 657, pričom trvalo obývaných bytov je viac ako 95 %. Podľa najnovších dát z miestnych štatistík je v obci aktuálne 659 domov, z toho obývaných – 299, neobývaných – 88, určených na rekreáciu - 272. Z celkového počtu domov je 52 domov v rómskej osade, z toho cca 14 stavieb nelegálnych (pozri podrobnejšie satelitnú mapu č. 5).

Tabuľka 23 Obývanosť domov a bytov v Šumiaci

	2001				1991			
Počet	Rodinné domy	Bytové domy	Ostatné budovy	Domový fond spolu	Rodinné domy	Bytové domy	Ostatné budovy	Domový fond spolu
Domov spolu	629	5	5	639	620	8	2	630
Trvale obývaných domov	407	5	4	416	484	8	1	493
v %	97,8	1,2	1	100	98,2	1,6	0,2	100
Bytov spolu	657	26	7	690	654	22	1	677
trvale obývané	431	15	5	451	517	21	1	539
v %	95,6	3,3	1,1	100	95,9	3,9	0,2	100

Zdroj: Štatistický úrad SR

Stavebno-technický stav bytového fondu je prevažne dobrý a vyhovujúci. Nižší štandard sa ukazuje len v časti obce obývanej sociálne slabším obyvateľstvom.

Intenzita novej výstavby je nízka, čo zodpovedá nepriaznivej demografickej situácii obce.

Opačný problém s bývaním, než má majoritné obyvateľstvo obce (starnutie obyvateľstva, znižovanie počtu trvalo obývaných domov) má rómske obyvateľstvo. Ktoré má záujem o stavebné pozemky alebo aj o kúpu domov v obci. Stavebné pozemky momentálne obec nemá k dispozícii, preto je potrebné v územnom pláne najskôr riešiť stavebné pozemky, a následne pripraviť infraštruktúru, aby bolo možné nové stavebné pozemky pre rómskych občanov predávať.

Miestna majorita naopak nemá záujem predat' Rómom prázdne domy v obci. Dôvody sú rôzne: finančné (Rómovia nemajú peniaze na kúpu), etnické (prehlbujúca sa priepasť medzi majoritou a rómskou minoritou), resp. mnohé domy si ľudia, ktorí ich zdedili, ponechávajú pre seba na víkendové bývanie alebo na ubytovanie v súkromí pre návštevníkov obce.

V budúcnosti nemožno predpokladať výraznejšie oživenie dopytu po nových bytoch zo strany trvalo bývajúcich, ani nárast trvalo bývajúcich kvôli migrácii. Naopak možno očakávať naďalej záujem o domy na víkendové bývanie alebo pre podnikateľov, ktorí budú chcieť na území obce vybudovať kapacity pre krátkodobé ubytovanie pre návštevníkov a turistov (penzióny, kempingy, glamping, ubytovanie v súkromí).

Prestupné bývanie – hneď po nástupe do funkcie v roku 2019 predniesla súčasná starostka obecnému zastupiteľstvu návrh na vybudovanie prestupného bývania, poslanci tento zámer neschválili. Sú za to, aby si Rómovia budovali vlastné rodinné domy.

Naplnenie potenciálu obce získavať nových obyvateľov migráciou bude závisieť predovšetkým od rozvojovej politiky obce (program hospodárskeho a sociálneho rozvoja), udržania a zlepšenia kvality života v obci, od situácie na trhu práce, spektra poskytovaných služieb, kvality dopravného spojenia a ďalších faktorov.

OBČIANSKA VYBAVENOSŤ A SOCIÁLNA INFRAŠTRUKTÚRA

Jestvujúca občianska vybavenosť, vrátane sociálnej infraštruktúry, v zásade vyhovuje súčasným aj výhľadovým potrebám obyvateľov obce. Nie je priestor na nejaké ďalšie rozširovanie sortimentu služieb, a nie je potrebné zvyšovať ani kapacity služieb momentálne na území obce. Vzhľadom na počet a štruktúru obyvateľstva a jeho potreby je aj sortiment aj kapacita existujúcich služieb – či už verejných, alebo komerčných postačujúca.

Prípadne existuje iba určitý obmedzený priestor, v rámci ktorého je možné ešte flexibilne reagovať na meniace sa, resp. zvyšujúce sa požiadavky obyvateľstva.

Sociálna občianska vybavenosť na území obce je reprezentovaná objektmi pre školstvo a výchovu. Z predškolských zariadení sa v obci nachádza materská škola. V súčasnej dobe nie je využívaná na plnú kapacitu. Základná škola má kapacitu 200 žiakov.

V obci sa nenachádzajú žiadne zariadenia sociálnej starostlivosti. Zariadenia zdravotníckej starostlivosti sú reprezentované ambulanciou praktického lekára..

Tabuľka 24 Spádovosť obce

Ukazovateľ	Hodnota
Sídlo matričného, stavebného úradu, hasičská zbrojnica dobrovoľného hasičského zboru	Šumiac
Sídlo pracoviska daňového úradu	Brezno
Sídlo pracoviska Obvodného oddelenia policajného zboru	Pohorelá
Sídlo Okresného súdu	Brezno
Sídlo Okresného riaditeľstva Hasičského a záchranného zboru	Pohorelá
Sídlo pracoviska obvodného úradu	Brezno
Sídlo Územnej vojenskej správy	Banská Bystrica
Sídlo územného Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny	Heľpa
Sídlo spoločného školského úradu	Heľpa
Sídlo Obvodného úradu životného prostredia	Brezno

Zdroj: Štatistický úrad SR, Mestská a obecná štatistika. Dostupné na: <http://www.statistics.sk/mosmis/sk/run.html>

Komerčná občianska vybavenosť je v obci zastúpená zariadeniami maloobchodu (potravinové predajne, predajňa textilu, drogérie a farieb), zariadeniami služieb (pohostinstvo). Ostatná občianska vybavenosť na území obce je reprezentovaná objektmi pre verejnú správu a administratívu (objekt obecného úradu, pošty), objektmi pre kultúru a osvetu – knižnica, veľká spoločenská sála obecného úradu, Dom smútku, kostol, objektmi pre šport - športové zariadenia sú v obci zastúpené dvoma športovými ihriskami – multifunkčným a futbalovým. Ďalej sa v obci nachádza požiarna zbrojnica s kapacitou dvoch vozidiel.

ŠKOLSTVO, ZDRAVOTNÍCTVO, SOCIÁLNE VECI

Materská škola

Materská škola v Šumiaci sa nachádza v centre obce, približne 1,5 km od osady MRK. Má kapacitu 40 detí. Od roku 2017 je však kapacitne menej vyťažená. V niektorých z posledných piatich rokoch na 75 %, v niektorých na 50 %. Podľa prognóz pani riaditeľky MŠ, však očakávajú vzhľadom na počty narodených detí, nárast počtu detí v MŠ na úroveň, ktorá bude prekračovať existujúcu kapacitu škôlky a bude potrebné navýšenie kapacity. Dôvodom nezájmu rodičov o návštevu MŠ je hlavne vzdialenosť škôlky od rómskej osady, keď v zimných mesiacoch, ale aj v lete, keď prší, majú rodičia problém dostať sa do škôlky z dôvodu, že musia prechádzať po vozovke v zlom stave (v zime zamrzutej, v lete zablatenej). Toto je argumentácia rodičov. Dôvodom nezájmu o predškolské vzdelávanie zo strany najmä rómskych rodičov však môže byť aj nedostatočné povedomie o význame predškolského vzdelávania. Mohlo by ich presvedčiť poznanie podmienok a prostredia, v ktorých sa predškolské vzdelávanie realizuje, ktoré je väčšinou podstatne lepšie, než ich domáce prostredie.

Pani riaditeľka materskej škôlky trendy počtu detí stanovila podľa pôrodnosti, avšak skutočné počty detí v škôlke je aj vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti ťažko určiť presnejšie.

Tabuľka 25 Stavý detí v MŠ – skutočnosť a prognóza

Rok	deti	učitelia
2010/2011	37	
2011/2012	38	
2012/2013	36	
2013/2014	37	
2014/2015	39	
2015/2016	38	4
2016/2017	34	3
2017/2018	30	
2018/2019	20	2
2019/2020	20	
2020/2021	24	2 učiteľky, 1 asistentka, 1 sociálna pedagogička
2021/2022	49	
2022/2023	54	
2023/2024	44	
2024/2025	25*	

Vysvetlivky

- údaje zvýraznené žltou sú prognózované
- údaj v poslednom riadku nie je definitívny. K okamihu vyhotovenia tabuľky bol známy stav narodenia detí k máju 2021.

Zdroj: Štatistiky MŠ

Materská škola sa nachádza v starej obecnej budove v centre obce, táto poloha je z hľadiska dostupnosti zo všetkých častí obce najvhodnejšia. Uvažovalo sa však aj o zriadení kontajnerovej škôlky v rómskej osade, aby bola dostupná osobitne pre deti z MRK komunity, ktorých je v škôlke najviac. Dôvodom slabšej dochádzky do materskej školy detí z MRK sú predovšetkým ekonomické faktory, a to poplatky za škôlku, poplatky za stravu v MŠ, chýbajúce financie na oblečenie a obuv podľa ročného obdobia. Taktiež problémom je aj vzdialenosť MŠ od bydliska, nemajú dôvod ráno priniesť deti do MŠ, keď nevstávajú napr. kvôli zamestnaniu. Deti sú zvyknuté byť doma s rodičmi, preto aj nechcú navštevovať materskú školu.

Napriek snahám sa nepodarilo získať zdroje na rekonštrukciu budovy škôlky, zvonku aj z vnútra budovy (výmena okien, dverí, podlahy, elektroinštalácie, interiérového vybavenia, zateplenie, bleskozvod, rekonštrukcia kotolne, oprava/výmena strešnej krytiny, odkvapov a zvodov). Je potrebná rekonštrukcia z dôvodu zlepšenia stavebno-technického stavu budovy a zvýšenia jej energetickej efektívnosti.

V rokoch 2010 – 2020 sa v budove škôlky podarilo: rekonštrukcia detskej umývárky, WC, vybudovanie sprchovacieho kúta. Rekonštrukcia zamestnaneckého WC, výmena podlahovej krytiny v jedálni a výdajni jedál a v dvoch triedach, výmena dvoch okien v triede za plastové, vyvložkovanie komínov ústredného kúrenia.

Kapacita budovy (40 detí) je v súčasnosti nevyužitá. Dôvodom je nezáujem zo strany rodičov detí z MRK. Obec v snahe zlepšenia toho nepriaznivého stavu sa zapojila do projektu inkluzívneho vzdelávania, s cieľom naplniť kapacitu MŠ.

Uvažuje sa opakovane aj o možnosti spojenia ZŠ a MŠ do jednej budovy aj inštitucionálne (škôlka je v súčasnosti bez právnej subjektivity, ako preddavková organizácia obce), čo by prinieslo aj prevádzkovo-finančné úspory, avšak obe riešenia – spojená aj oddelená prevádzka týchto inštitúcií majú svoje výhody aj nevýhody.

Základná škola

Základná škola sa nachádza v centre obce, cca 1 km od rómskej osady. Má kapacitu 200 žiakov. Pani riaditeľka urobila prognózy na základe pôrodnosti v obci. Nemožno hovoriť o jednoznačnom trende vývoja počtu žiakov, skôr o pohybe počtov v intervale 138 – 166 žiakov. Problém úbytku žiakov nie je v posledných rokoch taký markantný najmä preto, že školská dochádzka je povinná a v prípade jej nedodržiavania strácajú rodičia detí rodinné prídavky. V malej miere, je však problémom súvisiacim s vývojom počtu žiakov aj prihlasovanie detí s trvalým pobytom v obci na ZŠ, každoročne sa jedná o skupinu cca 5 detí, ktoré dochádzajú do ZŠ do okolitých obcí. Teda nejde o veľkú skupinu detí, napriek tomu táto skutočnosť tu existuje.

Tabuľka 26 Stav detí ZŠ – skutočnosť a prognóza

školský rok	počet žiakov v školskom roku	prírastok žiakov do prvého ročníka	úbytok žiakov	stav na konci roka
2009/2010	157	16	12	161
2010/2011	161	32	29	164
2011/2012	164	33	31	166
2012/2013	166	16	18	164
2013/2014	164	16	22	158
2014/2015	158	33	32	159
2015/2016	159	25	31	153
2016/2017	153	17	14	156
2017/2018	156	20	28	148
2018/2019	148	16	14	150
2019/2020	150	14	24	140

2020/2021	140	12	17	135
2021/2022	135	10	7	138
2022/2023	138	11	4	145
2023/2024	145	18	11	152
2024/2025	152	23	19	156
2025/2026	156	19	23	152
2026/2027	152	12	16	148

Vysvetlivka – údaje zvýraznené žltou sú prognózované

Zdroj: Štatistiky ZŠ

Škola prešla rekonštrukciou (výmena okien, dverí, rekonštrukcia kotolne, obvodového plášťa) a má moderné materiálo-technické vybavenie. Napriek tomu sú investície, ktoré sa zatiaľ nepodarilo zrealizovať: k najakútnejším patrí potreba odvodniť budovu, potreba vybudovať telocvičňu a šatne, upraviť ihrisko na dolnom konci obce, zrekonštruovať prírodný amfiteáter a vybudovať šatne pre účinkujúcich. V pivničných priestoroch vybudovať pamätnú izbu s regionálnou tematikou, obnoviť oplotenie a areál školy s cieľom zvýšenia jeho bezpečnosti a uzavretia objektu. Vedenie školy má okrem iného záujem zúrodiť voľné plochy školského dvora a v záhradke, využiť ich na pestovanie rastlín. Taktiež je potrebné zabezpečiť opravu vonkajších schodov a zastrešenie schodov aj priestoru pred hlavným vchodom. Rekonštruovať či obnoviť zastaralý kamerový systém. V budove školy je zámerom dobudovať oddychové zóny pre žiakov a tiež vybudovanie archívu.

V prípade zlúčenia MŠ a ZŠ by bolo možné vybudovať aj MŠ a školskú jedáleň (ŠJ) (došlo by aj k prevádzkovým úsporám vzhľadom na fakt, že škola aj obecný úrad využívajú kotolňu, ktorá by kapacitne postačovala aj na vykurovanie pristavenej MŠ a ŠJ).

Stredné školy, ktoré žiaci zo Šumiaca navštevujú po skončení ZŠ najčastejšie sú: Spojená stredná škola techniky a služieb v Brezne (odbory predavač, hostinský, nástrojár, mechanik počítačových sietí, strojár), Hotelová akadémia Brezno, Obchodná akadémia Brezno, Súkromná stredná pedagogická škola EBG Brezno, ale jednotlivci odišli študovať aj na stredné odborné školy v B. Bystrici, Tisovci, v Poprade, v Liptovskom Mikuláši, v Košiciach či Ružomberku.

Vzhľadom na finančnú situáciu rodičov aj vzhľadom na vzdialenosť stredných škôl by rodičia, žiaci aj učitelia ZŠ uvítali vybudovanie vysunutého pracoviska, aspoň pred dva odbory strednej školy (predavačka, murár).

Školské stravovanie

V súčasnosti je kapacitne dostatočné, vyžaduje však rekonštrukciu budovy (strecha, odkvapy), kde sa kuchyňa aj jedáleň nachádza, aj jej vnútorných priestorov (výdajňa jedál a jedáleň MŠ sú v priestoroch MŠ). Budova má dostatočnú kapacitu aj v prípade navýšenia počtu stravníkov aj vzhľadom na skutočnosť, že pôvodne tu sídliaše komunitné centrum bolo dočasne presunuté do priestorov knižnice.

Zdravotníctvo

V obci má ordináciu praktický lekár pre dospelých (ordinuje dvakrát týždenne), zubný lekár je v Pohorelskej Maši (10 km), pediater tiež. Za odborným vyšetrením ľudia cestujú do Polomky (gynekológ) alebo do Brezna (40 km), Revúcej (26 km) či Popradu (40 km).

Zverolekár je tiež k dispozícii priamo v obci. Rýchla záchranná služba – pôvodne v Závadke nad Hronom – je teraz najbližšie v Brezne. Vzhľadom na väčšie spádové územie a hustejšie osídlenie Rýchlej zdravotnej služby v Brezne ľudia častokrát volajú záchrannú službu z Revúcej.

Sociálna oblasť – starostlivosť o seniorov

Tabuľka 27 Vývoj počtu opatrovaných klientov

Rok	Počet opatrovateľov	Počet opatrovaných
2021	12	14
2020	13	15
2019	11	13
2018	11	13
2017	12	14
2016	11	13
2015	12	14
2014	13	15
2013	12	14
2012	13	16
2011	13	16
2010	14	16

Zdroj: Interné údaje obce Šumiac

Obec poskytuje pre miestnych seniorov opatrovateľskú službu (OSL). V minulosti obec poskytovala pre seniorov nad určitou vekovou hranicou úľavu z miestneho poplatku za TKO či varenie obedov v miestnej školskej jedálni. Dnes obec prispieva seniorom s nižším príjmom na obed finančným príspevkom. Ostatní seniori majú možnosť obed si zakúpiť, avšak za komerčnú cenu (bez finančného príspevku obce). Ďalšou pomocou – nielen pre seniorov – ale pre sociálne slabých vôbec, je jednorazová sociálna výpomoc od obce, na ktorú obec každoročne tvorí v rozpočte finančné zdroje.

Počty opatrovaných aj opatrovateľiek sú dlhodobo stabilné. Záujem o opatrovateľskú službu je u občanov vysoký, obec však v záujme uspokojenia dopytu bola nútená krátiť počty hodín poskytovanej OSL, ak chcela uspokojiť väčší počet žiadateľov.

V obci Šumiac nie je vybudované pobytové zariadenie pre seniorov, denný stacionár či komunitné centrum, ktoré by robili aktivity aj pre seniorov. Komunitné centrum sa v obci nachádza, avšak slúži iba pracovníkom TSP v rómskej osade. Budova miestneho domu dôchodcov dlhodobo chátra. Obec ju ponúkala aj na prenájom, ale vzhľadom na veľké investície, ktoré by tam bolo potrebné urobiť (napríklad aj záujemca sám by mohol investovať s tým, že obec by mu v rozsahu investícií znížila nájom), nie je o túto budovu záujem. Posledný záujemca o prenájom sa nakoniec rozhodol pre lepšie vybavené obecné priestory.

Obec dlhodobejšie uvažuje o zriadení pobytového zariadenia pre seniorov v budove miestnej materskej školy (pričom materská škola by patrila pod ZŠ – vznikla by ZŠ s MŠ a presťahovala by sa do priestorov školy, ktorá momentálne kapacitne tomuto účelu vyhovuje).

V prípade rozhodnutia o vybudovaní zariadenia pre seniorov v budove súčasnej MŠ by však boli potrebné investície. Potenciál pre využívanie na tento účel v obci je, a to vzhľadom na starnúce obyvateľstvo, ktoré v súčasnosti v prípade potreby rodina umiestňuje do okolitých zariadení: v Telgárte, vo Val'kovni – Švábovke, v Brezne, v Banskej Bystrici a pod.

Marginalizované rómske komunity

V obci žije priestorovo oddelená MRK. Na mapke č. 5 je vyznačená lokalita, kde sa nachádza. Z celkového počtu obyvateľov, podľa údajov z Atlasu rómskych komunít 2019 je 40 – 55 % populácie rómskej. V absolútnych počtoch ide o 501 – 600 ľudí, resp. 128 rómskych rodín.

Rómovia bývajú v obci Šumiac a v Červenej Skale. Rómovia majú prevažne murované rodinné domy. V roku 2003 bol v rómskej osade požiar, kde šiestim rodinám vyhoreli ich príbytky a obec im cez Úrad vlády SR zabezpečila 6 unimobuniiek. V rámci projektu PHARE im vybudovala asfaltovú cestu, zabezpečila infraštruktúru (vodu, kanalizáciu, elektrinu). V základnej škole je zo 140 žiakov, 129 rómskych žiakov. V materskej škole je 24 detí, z toho 11 rómskych detí. 80 % Rómov je v hmotnej núdzi, sú evidovaní na ÚPSVaR v Heľpe. 20 % Rómov pracuje na trvalý pracovný pomer. Pracovné činnosti vykonávajú počas leta v lesnom hospodárstve, 6 Rómov pracuje v Podbrezovej v Železiarni, 10 Rómov pracuje v stavebných firmách. 2 Rómovia pracujú v rámci projektu MOPS, 2 Rómky a 1 Róm sú zamestnaní ako opatrovatel'ky. Jedna Rómka pracuje ako terénna pracovníčka. V základnej škole pracuje jedna Rómka ako asistent učiteľa. V rómskej osade má obchod potraviny jedna Rómka. Dvaja Rómovia majú živnosť a zamestnávajú v odbore stavebníctvo aj Rómov zo Šumiaca. Obec Šumiac sa snaží v rámci projektov cez ÚPSVaR zamestnávať Rómov nielen na aktivačné práce, menšie obecné služby, ale aj na projekty, ktoré sú na dobu určitú na 9 mesiacov. Tiež starostka obce má zámer vytvoriť v obci sociálny podnik a zamestnať Rómov.

Mapa 5 Satelitná mapa obce v lokalizácii rómskej osady (čiernou farbou, juhovýchodný okraj obce)

Zdroj: Google Maps

Dostupnosť miestneho vodovodu pre obyvateľov MRK je fakticky úplná, okrem novobudovaných nelegálnych obydľí, ktoré Rómovia postavili. Územie obývané príslušníkmi MRK je odkanalizované na 100 %, reálne však kanalizáciu využíva cca 50 % obydľí MRK. Pripojenie na elektrinu či verejné osvetlenie je na území osídlenom príslušníkmi MRK 100-%tné.

Dostupnosť potravín – potraviny sú priamo v rómskej osade, ďalšie sú cca 1 km vzdialené. Dostupnosť lekára, školy a škôlky je cca 1 km, pediatria 12 km a gynekológa 22 km. Zastávka autobusu je vzdialená 1 km, vlaku 3 km.

Čo sa týka vlastníctva pozemkov MRK, cca 50 % stavieb sa nachádza na obecnom resp. urbárskom pozemku. Druhá polovica stavieb je majetkovo vysporiadaných. Ďalším problémom sú nelegálne stavby. Na mape 6 sú vyznačené nelegálne stavby, ktoré miestni Rómovia majú vybudované.

Mapa 6 Rómska osada v Šumiaci s vyznačenými nelegálnymi osídleniami

Zdroj: Úrad geodézie, kartografie a katastra SR (označenie nelegálnych osídlení zabezpečil miestny obecný úrad)

Rómovia dlhodobo prejavujú záujem o stavebné pozemky na bývanie (mnohí sú zruční natoľko, že si vlastné bývanie vedú svojpomocne vybudovať).

Čo sa vzťahových záležitostí týka, priepasť medzi rómskym a nerómskym obyvateľstvom sa podľa niektorých obyvateľov prehĺbuje. Existujú ľudia z majority, ktorí Rómom pomáhajú a opačne. Dôležitá je v tomto prípade aj výchova mládeže k vzájomnej tolerancii, porozumeniu a pomoci medzi majoritou a minoritou navzájom.

Obec Šumiac dlhé roky participuje na projektoch terénnej sociálnej práce pre miestnu MRK. V minulosti fungujúce umiestnenie komunitného centra pre TSP bolo dlhodobo nevyhovujúce – priestory, energetická náročnosť, vybavenie technikou, preto bolo dočasne presunuté do priestorov miestnej knižnice. Obec potrebuje riešiť umiestnenie komunitného centra, aj vzhľadom na záujem do budúcnosti, potenciálne rozšíriť komunitnú sociálnu prácu na všetkých obyvateľov a ďalšie cieľové skupiny, nielen TSP pre MRK.

Marginalizované rómske komunity sú v rámci Slovenska najviac ohrozené a zasiahnuté hlbokou chudobou, sociálnym vylúčením a nevhodnými životnými podmienkami a diskrimináciou. Z tohto dôvodu je v záujme úspešnej implementácie stratégie rozvoja obce Šumiac nutné podporiť integráciu marginalizovaných rómskych komunít do majoritnej spoločnosti. Na to, aby bola integrácia MRK úspešná, musí rešpektovať tri princípy: princíp desegregácie, degetoizácie a princíp destigmatizácie (tzv. **3D pravidlo**).

TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA

Cestná doprava

Riešené územie je na nadradenú komunikačnú sieť napojené cestou III. triedy č. 066065 s napojením na cestu I. triedy I/66. Všetky miestne komunikácie svojim šírkovým usporiadaním nespĺňajú technické podmienky minimálnych kategórií v zmysle STN. Vzhľadom na veľmi nízku intenzitu dopravy v zastavanej časti obce, súčasné šírky komunikácií vyhovujú.

Povrch vozoviek miestnych komunikácií, okrem cesty III. triedy III/06628, je prevažne v zlom technickom stave, asfaltový plášť vozoviek obec každoročne v rámci rozpočtových možností opravuje (ročne sa v rozpočte nasporí na opravu asfaltového plášťa alebo na opravu výtlkov približne na dve ulice). Vozovky sú nedostatočne odvodnené, povrchy sú prevažne rozbité a tým aj prašné.

Mapa 7 Cestné komunikácie

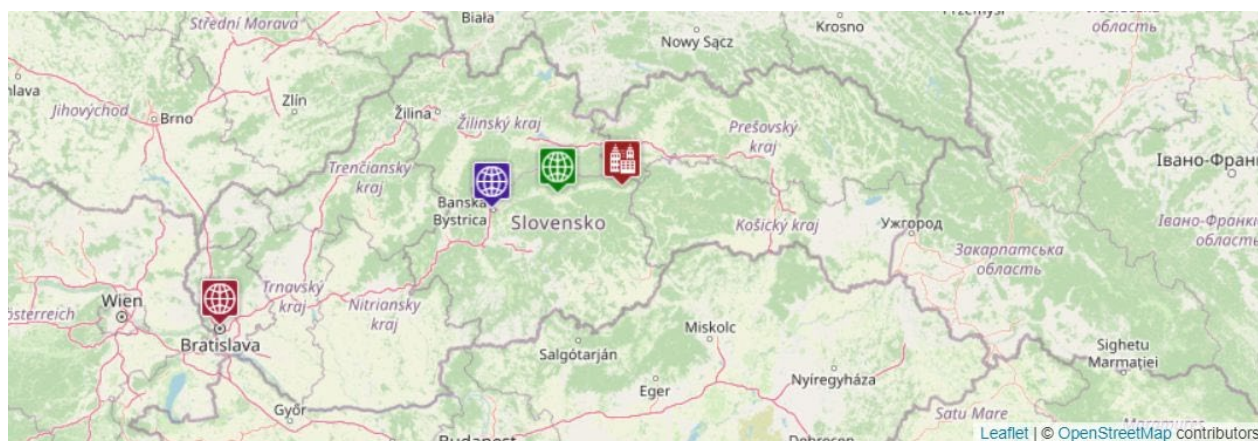
Zdroj: Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky, vytlačené z aplikácie Mapový klient ZBGIS, dňa 29.4.2021

■ cesta 1. triedy ■ cesta 2. triedy ■ cesta 3. triedy

Chodníky pre peších v obci nie sú vybudované. Vzhľadom k intenzite premávky je potrebné riešiť pešie plochy, keďže cesta III. triedy vedie stredom obce a vyúsťuje v centrálnom priestore obce. Dochádza k viacnásobnému križovaniu peších trás a cestnej komunikácie, ktoré však nie sú označené priechodom pre chodcov.

V obci teda treba investovať tak do kvality vozoviek, ako aj do budovania chodníkov či rigolov popri cestách. Je to v záujme bezpečnosti obyvateľov (voda tečúca po ceste/vozovke v zime zamrzá a spôsobuje poľadovicu, ktorá je nebezpečná pre občanov a vyžaduje aj zvýšené náklady na zimnú údržbu. V prípade rigolov odvádzajúcich vodu by tento problém bezpečnosti aj nárokov na údržbu ciest bol vyriešený).

Tabuľka 28 Dopravná dostupnosť obce

	vzdialenosť (km)	časová dostupnosť (min)	priama vzdušná vzd.(km)
hlavné mesto: Bratislava	295.0	188	235.5
krajské mesto: Banská Bystrica	86.5	78	73.0
okresné mesto: Brezno	42.0	41	35.8

Porovnanie s priemernou hodnotou na úrovni okresu a kraja:	
porovnanie s krajskou úrovňou	Priemerná vzdialenosť obcí od krajského centra v Banskobystrickom kraji je 78.81 km. V obci Šumiac je táto hodnota VYŠŠIA o 7.69 km. Priemerná časová dostupnosť obcí od krajského centra v Banskobystrickom kraji je 69.54 minút. V obci Šumiac je táto hodnota VYŠŠIA o 8.46 minút.
porovnanie s okresnou úrovňou	Priemerná vzdialenosť obcí od okresného centra v okrese Brezno je 18.13 km. V obci Šumiac je táto hodnota VYŠŠIA o 23.87 km. Priemerná časová dostupnosť obcí od okresného centra v okrese Brezno je 18.83 minút. V obci Šumiac je táto hodnota VYŠŠIA o 22.17 minút.

Jednotlivé ukazovatele o vzdialenosti a časovej dostupnosti boli vypočítané na základe existujúcej dopravnej infraštruktúry v marci 2017 pomocou Google Maps.

Zdroj: Štatistický úrad SR. Sčítanie obyvateľov, domov a bytov.
http://www.sodbtn.sk/obce/obec_dostupnost.php?kod_obce=509043

Statická doprava

Odstavné plochy sa nachádzajú v centre obce pred objektmi občianskej vybavenosti. Pre krátkodobé príležitostné odstavovanie vozidiel sa v niektorých častiach obce využívajú krajnice a lokálne rozšírenia miestnej komunikácie.

V obytných častiach je odstavovanie vozidiel riešené na vlastných pozemkoch rodinných domov alebo v garážach. Súčasný stav nevyhovuje nárokom na statickú dopravu, napriek tomu je nutné v podrobnejšom riešení, najmä v centrálnom priestore obce, parkovacie kapacity prehodnotiť.

Osobitne v lete, počas prázdnin ale aj mimo nich – osobitne počas víkendov, je Šumiac vyhľadávaným miestom pre turistov – ako východiskový bod pri výstupe na Kráľovu hoľu, či už pre peších alebo cykloturistov. Nedostatok parkovacích miest – hlavne v spojení s nárastom turizmu, ktorý obec ešte výraznejšie pocítila po vypuknutí covid-krízy, počas ktorej ľudia začali uprednostňovať pobyt doma pred zahraničím - obec pociťuje niekoľko posledných rokov. Podobne aj v prípade podujatí ako napr. Vatra zvrchovanosti, keď do obce prúdi viac návštevníkov.

Cyklistická doprava

Cyklistická doprava má v riešenom území potenciál plniť jednak funkciu lokálnej alternatívnej dopravy, ako aj z hľadiska rekreácie (cykloturistika, poznávacia turistika). Vymedzené cyklistické chodníky nie sú na území obce vybudované. Obec má však záujem na budovaní cyklotrás, čo je v súlade aj so zámermi OOCR. V dokumente Stratégia rozvoja subdestinácie Horehronie – Kráľova hoľa je v rámci Špecifického cieľa 3 „Rozvoj verejnej infraštruktúry cestovného ruchu v obciach a na trasách“ opatrenie 3.1 Rozvoj trás, a v rámci neho sa v rokoch 2020 - 2022 plánuje realizácia približne 64,5 km cyklotrás v tejto časti regiónu. V predbežnom návrhu je zahrnutých 6 nových trás o celkovej dĺžke 51,67 km a obnova značenia dvoch úsekov Zelenej stuhy Horehroním o dĺžke 12,8 km. Financovanie týchto opatrení má byť zabezpečené z viacerých zdrojov – dotácia OOCR, príspevky obcí, rozpočet BBSK.

Železničná doprava

Obec Šumiac nemá priame vlakové spojenie. Železničná stanica je len v miestnej časti obce Šumiac nazvanej Červená Skala. Táto časť je 2 km od obce Šumiac vzdialená. Vlaková verejná osobná doprava je žiaľ veľmi redukovaná kvôli nízkej vyťaženosti vlakov. Významné je vlakové spojenie Zvolen – Margecany, s napojením ďalej na východ Slovenska (smer Košice či Prešov). Vzhľadom na fakt, že systém autobusovej a vlakovej dopravy nebol integrovaný, ale autobusový a vlakový dopravca sa správali konkurenčne (mnohé autobusové prípoje k vlaku alebo od vlaku v Červenej Skale na Šumiac neboli zabezpečené, resp. prímestská autobusová linka permanentne odišla z Červenej Skaly na Šumiac len pár minút pred príchodom vlaku a pod.), ľudia fakticky vlaky využívajú minimálne (iba kvôli zľavám pre študentov či cestovaniu zadarmo pre seniorov). V súčasnosti v pracovných dňoch jazdí v smere Červená Skala – Brezno 6 osobných vlakov, v opačnom smere 4 osobné vlaky.

Autobusová doprava

V obci Šumiac sú v súčasnosti dve autobusové zastávky, umiestnené priamo v obci Šumiac a v časti Červená Skala. Ani jedna z nich nevyhovuje plne požiadavkám STN. Rozmiestnenie zastávok vytvára priaznivé podmienky z hľadiska obsluhy územia autobusovou dopravou, čo sa týka pešej dostupnosti obyvateľov sídla. V pracovných dňoch jazdí v smere Šumiac, obecný úrad – Brezno 14 liniek osobnej verejnej autobusovej dopravy a v opačnom smere 12 liniek. Smerom do Popradu jazdia denne 3 linky. Do Revúcej aj späť jazdí v pracovných dňoch po 6 liniek. Autobusové či automobilové spojenie s najbližším mestom Revúcou v roku 2021 na dlhé mesiace skomplikovala zničená cesta medzi Prednou Horou a Muráňom.

ENVIRONMENTÁLNA OBLASŤ

Zásobovanie pitnou vodou

V súčasnosti je obec Šumiac zásobovaná pitnou a úžitkovou vodou z verejného vodovodu. Výnimkou je novopostavená ulica v rómskej osade, ktorá na vodovod nie je napojená. V Červenej Skale je potrebná rekonštrukcia vodovodu, pretože vodovod je vo vlastníctve obce a tento vodovod je zastaralý. V Červenej Skale býva 25 Rómov a dve rodiny tiež nemajú prístup k vodovodu, a to z dôvodu, že bývajú 500 m od vodovodu. Táto vzdialenosť je spôsobená aj tým, že ich od dediny delí železnica.

Odvádzanie a likvidácia odpadových vôd, zber a likvidácia komunálneho odpadu

Obec je odkanalizovaná len čiastočne. Projekty sa pripravujú na dobudovanie kanalizácie a reštart čističky odpadových vôd. Obyvatelia časti obce sú napojení na kanalizáciu, značná časť obyvateľov má však vlastné septiky, žumpy, sú však aj ľudia, ktorí vypúšťajú odpad do potoka či na lúku, čo je nelegálne konanie, ktorému chce obec zabrániť. Obec má v úmysle dohliadať na to a kontrolovať aj to, aby žumpy a septiky vyťahovala a likvidovala certifikovaná firma a od ľudí vyžaduje doklady o čistení (aby zamedzila protiprávnemu vyčerpávaniu do voľnej prírody).

Čo sa týka tuhého komunálneho odpadu, obec má dlhodobu nízku mieru separácie odpadu. Ľudia pritom majú vytvorené podmienky na separovanie – plastov, kovov, skla. Papier je možné spáliť, vzhľadom na to, že domy sú vykurované tuhým palivom.

Obec nelegálne skládky rieši niekoľko rokov. V rámci projektu, ktorý sme zrealizovali v decembri v roku 2020 sme nelegálne skládky odstránili. Problém je v tom, že tieto nelegálne skládky vytvárajú všetci občania v obci Šumiac. V súčasnosti riešime montáž kamier a tiež sme zabudovali tabule, kde občanov upozorňujeme na prísny zákaz robenia týchto skládok. Rómom sa snažíme ísť v ústrety, že sme im zakúpili nádoby na komunálny odpad, ktoré si môžu zakúpiť na splátky. Pracovníci MOPS a terénni sociálni pracovníci robia preventívne opatrenia proti tvorbe nelegálnych skládok.

Biologicky rozložiteľný odpad máme ambíciu zbierať a vyvážať na miestne kompostovisko. Kompostovisko je potrebné dobudovať. Obec v záujme zvýšenia miery separácie odpadu chce medzi ľuďmi aj medzi deťmi robiť informačné kampane, aby ľudia vedeli, že nevytriedený odpad je pre obec nákladom, ktorý následne cez poplatky za TKO platia občania, a teda čím viac separovaného a menej TKO sa vyprodukuje, tým môžu byť poplatky za TKO pre obyvateľov nižšie.

Zásobovanie elektrickou energiou

Obec Šumiac je zásobovaná elektrickou energiou z 22 kV linky napojenej prevodnou stanicou na vzdušné vedenie č. 7711,2 Medzibrod – Závadka - Dobšiná. Všetky 22 kV rozvody v katastrálnom území sú vzdušné. Obcou prechádza vzdušná linka VN mimo zastavanú časť a sú z nej napojené trafostanice v obci. K elektrine sú pripojené všetky domácnosti v obci.

Vykurovanie

Občania kúria drevom a uhlím. Drevo je tu dosť obľúbené, lebo jeho zakúpenie je zatiaľ pre občanov najvýhodnejšie ako aj uhlie. Tiež kúria briketami (uholné a drevené) a tiež aj peletkami. Vykurovanie elektrinou je finančne náročné. Vybudovanie plynovodu by bolo aj z pohľadu samosprávy aj z pohľadu občanov vítané.

Internetizácia

Obec má možnosť využívať internetové pripojenie od T-com alebo Orange. Tieto majú na území najlepšie pokrytie signálom.

Zásobovanie teplom

V blízkosti obce sa nenachádzajú žiadne centrálné výrobné tepla. Možno konštatovať, že v súčasnosti väčšina domácností, všetky objekty podnikateľských aktivít a občianskej vybavenosti využívajú ako zdroj tepla potrebného pre účely kúrenia, varenia a prípravu TÚV el. energiu a pevné palivo. Ťažba kalamitného dreva na účely kúrenia v lesoch okolo Šumiaca skončila, teda ako palivo sa používa hlavne štiepka, pelety, ale niektorí ľudia kvôli cene aj typom kotlov na pevné palivo stále využívajú ako kurivo palivové drevo z ihličnanov či bukové drevo a hnedé uhlie. Verejné budovy sú okrem materskej školy, domu smútku, knižnice, zdravotného strediska a školskej jedálne napojené na kotolňu OÚ na biomasu (štiepka, pelety) novovybudovanú a kapacitne na to prispôbenú.

Netradičné druhy energie

Vzhľadom na polohu osídlenia, ale aj vzhľadom na fakt, že palivové drevo nie je nevyčerpatelným zdrojom energie, je potrebné v koncepcii rozvoja zvážiť i možnosti využitia alternatívnych druhov energie.

Ochrana ložísk nerastov

V katastrálnom území obce Šumiac sa nachádza výhradné ložisko „Šumiac - Červená Skala, stavebný kameň“, s určeným chráneným ložiskovým územím a dobývacím priestorom „Šumiac“. Podľa zákona č.313/1999 Z.z. o geologických prácach a štátnej geologickej správe (geologický zákon) a zákona č. 44/1988 Zb. o ochrane a využití nerastného bohatstva (banský zákon) v znení neskorších predpisov, je orgán územného plánovania a spracovateľ územnoplánovacej dokumentácie pri územnoplánovacej činnosti povinný rešpektovať uvedené právne predpisy.

Požiadavky na ochranu prírody a tvorbu krajiny

Územie krajinného celku Šumiac - Telgárt tvoria južné svahy Kráľovej hole, údolie horného toku Hrona a severné svahy Spišskogemerského krasu. Pri spracovaní územnoplánovacej dokumentácie obce je nutné rešpektovať:

Národný park Nízke Tatry a jeho ochranné pásmo – Vyhlásený v roku 1978. Podľa zákona č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov na území platí tretí a v ochrannom pásme druhý stupeň ochrany.

Národný park Muránska Planina – Vyhlásený Nariadením vlády SR č. 259/1997 Z.z., ktorým sa vyhlasuje Národný park Muránska planina zo dňa 23. septembra 1997.

Podľa zákona č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov, na území platí tretí a v ochrannom pásme druhý stupeň ochrany.

Maloplošne chránené územia:

-Prírodná rezervácia Martalúžka – rok vyhlásenia 1999

-Prírodná rezervácia Meandre Hrona – rok vyhlásenia 1980

-Chránený areál Brezinky – rok vyhlásenia 2007

Územia sústavy NATURA 2000 v Národnom parku Nízke Tatry a jeho ochrannom pásme
Chránené vtáčie územie Nízke Tatry

Územia európskeho významu:

- Brezinky, SKUEV0297

- Alúvium Hrona, SKUEV0303

- Kráľovohorské Nízke Tatry, SKUEV0310

Lokality výskytu chránených a vzácných druhov flóry

Požiadavky na ochranu kultúrneho dedičstva

Na katastrálnom území obce Šumiac sa nenachádza žiadne pamiatkovo chránené územie. Tiež nie sú evidované archeologické lokality z dôvodu, že v obci nebol vykonaný archeologický výskum. Predpokladá sa však možný výskyt archeologických nálezov z doby praveku. V oblasti ochrany kultúrneho dedičstva je nutné sa riadiť zákonom NR SR č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu. V obci sú evidované nasledovné národné kultúrne pamiatky:

Dom ľudový s areálom (3 PO – dom, dreváreň, budova hospodárska), Šumiac, Studnička č. 298, č. ÚZPF 3431/3, parcela č. 90/1

Pamätník Padlí partizáni, Park, č. ÚZPF 184/0, parcela č. 1/7

Dom ľudový zrubový, Šumiac – Bučinka č. 37, č. ÚZPF 3427/0, parcela č. 8/1-2 Dom ľudový a budova hospodárska, Šumiac č. 158, č. ÚZPF 3428/2, parcela č. 51/1 Dom ľudový zrubový, Šumiac č. 203, č. ÚZPF 3429/0 parcela č. 62/6

Dom ľudový zrubový, Šumiac č. 241, č. ÚZPF 3430/0 parcela č. 69/2

Dom ľudový zrubový a budova hospodárska, Šumiac č. 472, č. ÚZPF 3432/2, parcela č. 227 Dom ľudový, Šumiac č. 426, č. ÚZPF 3468/0, parcela č. 164/2

Dom ľudový zrubový, Šumiac č. 471, č. ÚZPF 3469/0, parcela č. 223/3 Dom ľudový zrubový, Šumiac č. 650, č. ÚZPF 3470/0, parcela č. 359/5

Usadlosť Dom ľudový zrubový I., II. A III (č. 368) a budova hospodárska, Šumiac č. 369 – horná časť obce, č. ÚZPF 11395/1-4, parcela č. 119/1,2,3,4

V roku 2007 bol spracovaný návrh na vyhlásenie objektu Grécko-katolíckeho kostola spolu so vstupnou bránou do kostola v Šumiaci za národnú kultúrnu pamiatku. Taktiež je pripravený zápis na vyhlásenie ochranného pásma okolo kostola.

PARTNERSTVÁ, SPOLUPRÁCA

Spolupráca s BBSK – obec mimoriadne oceňuje spoluprácu s BBSK, ktorá sa zameriava na oblasť regionálneho rozvoja (vrátane napríklad zakladania sociálnych podnikov – vedenie obce viackrát uvažovalo o založení sociálneho podniku, pričom BBSK ponúkla metodickú podporu), osobitne aj rozvoja cestovného ruchu a s tým súvisiacej aj projektovej podpory.

Medzi záujmové združenia, v ktorých Šumiac figuruje patria VSP Horehron, Združenie obcí pre rozvoj mikroregiónu Horehron či OOCR Stredné Slovensko.

VSP Horehron vzniklo na základe spoločného záujmu členov vzájomne si pomáhať pri zabezpečovaní rozvoja územia. VSP Horehron koordinuje hlavne oblasti regionálneho a územného rozvoja, reštrukturalizácie výroby, rozvoja malého a stredného podnikania, rozvoja turistiky, služieb, školstva, kultúry, dopravy a technickej infraštruktúry, ochrany prírody, životného prostredia a prírodných zdrojov.

OOCR Stredné Slovensko – profesionálna organizácia destinačného manažmentu, so zameraním na rozvoj CR v regióne SS, vrátane marketingu CR a propagácie členov. Podporuje kultúrny, spoločenský, športový život, zachovávanie prírodného a kultúrneho dedičstva, poskytuje poradenstvo, konzultácie, vzdelávanie v CR. Turisticky zaujímavé miesta v okolí obce Šumiac zobrazuje mapa v prílohe č.3.

Obec si cení aj dlhodobu dobrú spoluprácu s miestnymi občianskymi združeniami a podnikateľmi, ktorá má obojstranný prospech: OZ Kráľova Hol'a (organizuje podujatie Krňáčkové preteky), Folklórna skupina Šumiačan, Telovýchovná jednota Družstevník Šumiac (futbalisti), OZ Mons Regius - organizujúce na Šumiaci Fotofest a Šumenie. Tieto neziskové organizácie organizujú podujatia spoločenského, športového či kultúrneho života, zviditeľňujú, prezentujú obec navonok i vo vzťahu k miestnemu obyvateľstvu. Obec ich zasa podporuje miestnymi dotáciami – ako verejnoprospešné subjekty pôsobiace v prospech rozvoja obce.

A II. Analýza vonkajšieho prostredia

Na realizáciu projektových zámerov ako aj rozvoj obce v priebehu času môžu okrem iného vplývať aj rôzne externé faktory ako napríklad: niektoré konkrétne aktivity nebudú oprávnené v rámci podpory z EŠIF, zdržanie/meškanie s prípravou žiadosti o dotácie - vzniknú problémy s prípravou stavebnotechnickej dokumentácie, nedodržanie stanovených lehôt, neočakávaná politická situácia, nedostatok finančných prostriedkov na spolufinancovanie a ďalšie skutočnosti, ktoré nemožno predvídať a na tieto faktory obec nemá dosah resp. nie je možné ich z pozície obce ovplyvňovať či zmeniť.

STEEP ANALÝZA

Vplyv Sociálnych, Technologických, Ekonomických, Ekologických a Politických faktorov vonkajšieho prostredia na rozvoj obce Šumiac.

Tabuľka 29 Steep analýza

SOCIÁLNOKULTÚRNE	TECHNOLOGICKÉ	EKONOMICKÉ	ENVIROMENTÁLNE	POLITICKOPRÁVNE
Demografický vývoj - starnutie populácie, zmeny v počte obyvateľov	Rozvoj informačno-komunikačných technológií	Nezamestnanosť	Vplyv rôznych subjektov (priemysel, výrobné/tážobné podniky, doprava) na životné prostredie	Obyvatelia nemajú dôveru v inštitúcie, vymožitelnosť práva – nedôvera občanov a podnikateľov voči verejným funkcionárom a správe vecí verejných (či už ide o národnú alebo lokálnu a regionálnu úroveň)
Migrácia obyvateľov za štúdiom a prácou mimo región / do zahraničia	Rozvíja sa spolupráca na diaľku, zlepšuje sa prístup k informáciám, komunikačné možnosti medzi ľuďmi a inštitúciami sa menia	Nedostatok pracovných príležitostí	Zdravotné dôsledky znečistenia sa prejavujú znečistením vzduchu, emisiami z priemyslu a dopravy, znečistením povrchových vôd a ostatných zložiek životného prostredia	Politika vlády v hospodárskej, sociálnej a environmentálnej oblasti, legislatívne zmeny
Zmeny vo vzdelanostnej štruktúre obyvateľstva	Rozvoj e-governmentu a e-služieb	Nárast vysokoškolsky a stredoškolsky vzdelaných ľudí bez uplatnenia	Zmena klímy - celkové oteplenie, extrémne zrážky, veterné smršte, extrémne teplé letné obdobia	EŠIF, vysoká byrokratická záťaž spojená aj s podávaním projektov z EŠIF
Pasívne trávenie voľného času v niektorých rodinách, deti a mládež trávia veľa voľného času na internete namiesto pohybu vonku	Kontakt samosprávy s obyvateľmi, podnikateľmi, prostredníctvom IKT technológií	Nedocenení (finančne i spoločensky) stredoškolsky vzdelaní ľudia, ktorí vykonávajú robotnícke profesie	Nárast biodiverzity	Daňová politika
Prehlbujúci sa rozdiel životnej úrovne rôznych skupín obyvateľstva	Využívanie sociálnych sietí, rozvoj práce z domu	Ekonomický rozvoj regiónu či kraja	Environmentálne povedomie verejnosti, ochrana ŽP a rast environmentálnej zodpovednosti obyvateľstva	Sociálna politika pre sociálne ohrozené skupiny: dôchodcovia, študenti, MRK

Prehlbujúce sa rozdiely medzi obyvateľmi v oblasti príjmov	Technológie poskytujú možnosť šetrenia prírodnými zdrojmi	Cestovný ruch	Odpadové hospodárstvo	Nárast štátnej byrokracie
Prejavy rasovej, etnickej neznášanlivosti, extrémizmu, nedôvera voči vládnej moci – naprieč spoločnosťou, od najvyššej úrovne – toto ovplyvňuje aj myslenie mnohých mladých		Miera inflácie, úrokové sadzby	Zonácia národných parkov a jej ekonomické dosahy	

Zdroj: vlastné spracovanie

A III. Zhodnotenie súčasného stavu

SWOT ANALÝZA

Na základe získaných informácií z fokusovej skupiny a sumarizáciou informácií z ekonomickej, sociálnej a environmentálnej oblasti na úrovni obce bola vytvorená nasledovná SWOT analýza – analýza silných, slabých stránok, príležitostí a ohrození:

Tabuľka 30 SWOT analýza

SWOT analýza obce Šumiac	
SILNÉ STRÁNKY OBCE	SLABÉ STRÁNKY OBCE
Ekonomická oblasť - vzdelávacie inštitúcie s vysoko kvalifikovaným personálom priamo v obci – škola, materská škola - multifunkčné ihrisko, futbalové ihrisko - dve spoločenské sály pre rôzne využitia - amfiteáter - obecná knižnica - dostupnosť potravinárskeho i nepotravinárskeho tovaru priamo v obci - dostupnosť pošty, finančných služieb Poštovej banky priamo v obci - ubytovanie v súkromí - požičovňa e-bikov - podpora vzdelanosti a zamestnateľnosti miestnych ľudí prostredníctvom projektov zamestnávania UoZ, ktoré obec realizuje v spolupráci s ÚPSVaR - nové námestie - postupne rekonštruované verejné budovy, udržiavané a rekonštruované súkromné obydliá, ktoré prispievajú k príjemnému vzhľadu obce - ústretovej prístup vedenia obce voči potrebám všetkých, nielen miestnych ľudí - silno vyvinutý lokálpatriotizmus u rodákov, ktorí obci významným spôsobom pomáhajú a reprezentujú ju doma aj v zahraničí Sociálna oblasť - duchovná služba, kostol, dom smútku, - služby miestnej občianskej poriadkovej služby (MOPS) - miestne komunitné centrum - ľudský potenciál - sú ľudia, ktorí konajú v prospech obce – či už prácou v občianskych združeniach, propagáciou obce, aj rodáci – napríklad sponzorstvom a darcovstvom - aktívny kultúrny, športový, spoločenský život v obci - mimoškolská činnosť detí v ŠKD (Školský klub detí) - pôsobenie dobrovoľného hasičského zboru v obci, vrátane mladých hasičov - staré ale stále živé tradície (hmotné aj nehmotné dedičstvo predkov) – architektúra, sakrálne stavby, kroje, piesne, tance, ľudové zvyky, gastronómia, tradícia SNP, ľudové remeslá, hudobné nadanie (tanečné, spevácke, hra na hudobné nástroje, divadelné nadanie) Environmentálna oblasť - Kráľova hoľa – najvyšší vrch východnej časti Nízkych Tatier - najobľúbenejšie miesto pre turistov - udržiavanie verejných priestorov: námestie, detské	Ekonomická oblasť - napriek existujúcemu potenciálu, slabo rozvinuté služby cestovného ruchu a neexistujúca infraštruktúra CR (okrem ubytovania v súkromí a požičovne e-bikov) - chýbajúce stravovacie a ubytovacie služby „dobrovoľná“ nezamestnanosť - nemožnosť nájsť si zamestnanie umožňujúce zladit' prácu a starostlivosť o seniorov - nedostatok pracovných príležitostí - nevyužívaný predaj poľnohospodárskej produkcie „z dvora“ - zlý technický stav obecných budov(energetické aj finančné plytvanie v prípade nezateplených budov či zastaralého a energeticky náročného spôsobu vykurovania) - chýbajúce vybavenie ako telocvičňa, šatne pri ihrisku a amfiteátri - chýbajú parkoviská, chodníky, rigoly, miestne komunikácie potrebujú rekonštrukciu - potrebná rekonštrukcia materskej školy, komunitného centra, ihriska a amfiteátra - nedobudovaná kanalizácia a zastaralá ČOV - vyžaduje rekonštrukciu - neochota platiť miestne dane a poplatky a hľadanie rôznych spôsobov na ich obchádzanie, pričom ide o významný zdroj príjmov do obecného rozpočtu ovplyvňujúci zásadným spôsobom rozsah a kvalitu verejných služieb poskytovaných obcou pre svojich obyvateľov - neexistujúci sociálny podnik (chýba efektívna pomoc starším ľuďom – pílenie, kosenie) - zastaralý územný plán - pokrytie územia telekomunikačným signálom je v prípade niektorých spoločností nedostatočné, ľudia nemajú možnosť voľby v prípade internetového pripojenia Sociálna oblasť - nezáujem niektorých rodičov o predškolskú výchovu ich detí - slabá zainteresovanosť mladej generácie do miestneho rozvoja a uchovávaní zvykov, tradícií a ľudových remesiel - nedostatok stavebných pozemkov pre Rómov (potrebná zmena územného plánu), nelegálne stavby, nevysporiadané pozemky - zlý technický stav prístupovej cesty do rómskej osady - nevyužívaný/chátrajúci bytový fond v obci - nevyužívané/chátrajúce objekty - slabé zastúpenie zdravotnej starostlivosti - lekár

ihriská, verejná zeleň • unikátne prírodné prostredie pre oddych, rekreáciu, šport aj pre bývanie • poľnohospodárska aktivita	neordinuje v obci dostatočný počet dní – v ordinálnych dňoch sú potom u lekára veľké počty čakajúcich • v obci chýba lekáreň • nedostatočná dopravná infraštruktúra a služby verejnej dopravy (nedostatočná frekvencia spojov prímestskej verejnej dopravy), veľká vzdialenosť od mesta • neexistujúci domov sociálnych služieb pre seniorov ani denný stacionár – v okolitých DSS je umiestnenie seniorov je kapacitne aj finančne náročné • starnúca populácia – problémy so starostlivosťou o seniorov • nepriateľské vzťahy majority a minority, vzájomná nedôvera • etnická diferenciácia - mentalita ľudí – (rodičia deti zapisujú do škôl v okolitých obciach, aby boli v triede s menším percentom rómskych žiakov) • slabá angažovanosť Rómov vo verejných veciach (príčinou je neinformovanosť Rómov o veciach verejných, napriek tomu, že sú vytvorené podmienky – verejné OZ, hlásenia o OZ v miestnom rozhlas, informácie na webe), otvorenosť starostky voči novým myšlienkam a nápadom v rómskej problematike • Rómovia nemajú zastúpenie v obecnom zastupiteľstve - majú len niekoľko lídrov, ktorí okrem iného predkladajú ich požiadavky na verejných miestach • nespolupráca/nezáujem poslancov o problémy MRK • mentalita a zmýšľanie ľudí – na rozdiel od minulosti, dnes ľudia nie sú ochotní urobiť niečo pre „obec“/pre komunitu/ pre verejné blaho bez nároku na odmenu, chýba kolektívna práca, mnohí uprednostňujú individuálny záujem pred kolektívnym • pasivita občanov voči veciam verejným Environmentálna oblasť • čierne skládky na území obce • nezáujem ľudí o separáciu odpadu (veľmi nízke percento separácie), ľudia si neuvedomujú, že separáciou odpadu môžu znížiť poplatky za TKO • nelegálny výrub drevín či už v záhradách alebo v lesoch, nelegálny zber lesných plodov vysoko nad rámec vlastnej spotreby • znečistené prostredie odpadkami a exkrementmi na frekventovaných turistických trasách, osobitne smerom na Kráľovu hoľu • znečisťovanie prostredia (potokov, lúk) nelegálnym vyčerpávaním žump/septikov, s cieľom ušetriť na poplatku za vyprázdenie žumpy/septika firmou s certifikáciou • obec nie je plynofikovaná, ovzdušie hlavne v zimných mesiacoch je zaťažované spaľovaním tuhého paliva na vykurovanie • nedostatočne využívaný potenciál obnoviteľných prírodných zdrojov. • zatiaľ nezrealizované verejné kompostovisko • ľudia málo kompostujú súkromne, biologicky rozložiteľný odpad potom obec musí zväžať a uskladňovať na verejnom kompostovisku • absentuje základná infraštruktúra v osade – prístup k vode, kanalizácia
---	--

PRÍLEŽITOSTI	OHROZENIA
Ekonomická oblasť • potenciál pre rozvoj (poľnohospodárstva hlavne živočíšnej výroby) • rozvoj cestovného ruchu či hospodárskej aktivity (remeselná výroba a predaj suvenírov, zvonce, jazdecké kone, stravovacie stánky, folklórne vystúpenia; otváranie sezóny, zimné atrakcie, typická krajoá gastrónómia, predaj poľnohospodárskej produkcie z dvora, príjmy z parkovania, z ubytovania) • blízkosť zariadení pre rozvoj CR, ktoré priamo v obci nie sú dostupné (plaváreň, wellness, lyžiarske vleky) • potenciálne príležitosti v oblasti CR (kemping, glamping, lanovka na Kráľovu hoľu) • nová zonácia územia Nízkyh Tatier a Muránskej planiny a s ňou prichádzajúce príležitosti • získanie štátnych/ EÚ dotácií na podporu poľnohospodárstva, ktoré má na území obce dlhú tradíciu • možnosti financovania z EŠIF alebo z vládných národných zdrojov, keďže obec nemá dostatok zdrojov na financovanie potrieb z vlastných príjmov • čiastočná rekonštrukcia budovy školskej jedálne a obecného úradu • podpora zamestnanosti • motivácia na udržanie mladej generácie v obci (zlepšiť podmienky na trhu práce, stavebné pozemky, podporiť bývanie pre mladých a pod.) • možnosť vytvorenia sociálneho podniku v obci (na podporu zamestnanosti aj zabezpečenia potrebných služieb (kosenie, murovanie, výkopové práce, rúbanie dreva, odpratávanie snehu) či výroba výrobkov z dreva z miestnych obecných lesov – o ktoré je záujem u miestnej komunity a ktorá by zabezpečovala podniku odbyť Sociálna oblasť • rozvoj sociálnych služieb pre seniorov – osobitne pobytové zariadenia aj vo väčšom rozsahu poskytovaná OSL (opatrovateľská služba z kapacitných dôvodov je redukovaná – ponuka je menšia ako dopyt po OSL) • v minulosti tu fungovalo aj kino, pôsobil miestny divadelný súbor, ktoré by bolo možné obnoviť • príležitosti rozvoja CR, ekonomickej prosperity v oblasti kultúry a histórie - záujem z pohľadu turistov/návštevníkov - staré a stále živé kultúrne tradície (hmotné aj nehmotné dedičstvo predkov) – architektúra, sakrálné stavby, kroje, piesne, tance, ľudové zvyky, gastrónómia, tradícia SNP, ľudové remeslá, hudobné nadanie (tanečné, spevácke, hra na hudobné nástroje, divadelné nadanie) • nevyužitý fond domov a budov – potenciál pre vybudovanie ubytovania, stravovania pre návštevníkov, turistov • propagácia obce – digitalizácia - televízne, rozhlasové relácie, CD, knihy, web obce, turistické informácie, náučné chodníky • organizovanie alebo spoluorganizovanie kultúrnych, športových, spoločenských aktivít (atrakcie, krúžky, dielne, kurzy) • ľudský potenciál – starej aj novej generácie, vyšší záujem obyvateľov o stredoškolské vzdelanie (aj u MRK)	Ekonomická oblasť • nedostatok pracovných príležitostí v obci aj v najbližšom okolí, osobitne pre ľudí, ktorí sú na prácu blízko domova odkázaní (napríklad kvôli starostlivosti o seniorov) • politický vývoj v krajine, zmeny v legislatíve - zákon o likvidácii nelegálnych stavieb • projekty dočasného zamestnávania- nie sú riešením problému dlhodobej nezamestnanosti obyvateľov obce • redukcia spojov verejnej dopravy a ich slabé vzájomné prepojenie (vlak + autobus) • absentuje oprávnenosť výdavkov v projektoch na podporu miestnej zamestnanosti, taktiež je potrebné zohľadňovať sociálny aspekt pri verejnom obstarávaní • neudržateľnosť projektov • poloha mimo hlavných dopravných ťahov • zhoršujúca sa kvalita infraštruktúry v regióne • prenos kompetencií bez primeranej finančnej podpory • neúspešné projekty • nezájum investorov o podnikanie v území • prehľbujúce sa regionálne rozdiely Sociálna oblasť • starajúce obyvateľstvo v obci - klesajúci počet obyvateľov, okrem iného je tento trend rizikový aj z hľadiska verejných financií zo strany štátu (podielové dane) aj z hľadiska objemu vyberaných miestnych daní • nízka vzdelanostná úroveň nezamestnaných • nespôlupráca / neochota na strane poslancov • odchod mladých ľudí za prácou mimo územia regiónu a SR, znižovanie podielu ekonomicke aktivných obyvateľov Environmentálna oblasť • zonácia národných parkov a v dôsledku toho obmedzovanie ekonomickeých a ďalších aktivít v území • nízke ekologické povedomie ľudí, slabá zodpovednosť za životné prostredie v myšliach aj v konaní ľudí • slabé environmentálne povedomie

• inklúzia marginalizovaných komúnít, snaha zabezpečiť účasť rómskych poslancov v miestnom obecnom zastupiteľstve • budovať u rómskych občanov aj náboženskú vieru, hygienické návyky, záujem o vzdelanie, zvýšiť záujem o prácu • nástroj na podporu vzdelanosti a zamestnanosti mladých: potreba vybudovať vysunuté pracovisko odborného učňovského vzdelávania (kuchár, murár, servírka, predavačka) • rozšírenie komunitnej sociálnej práce (nielen pre MRK, ale aj zlepšenie vzťahov medzi minoritou a majoritou) • úprava legislatívy umožňujúca podporu miestnych občianskych združení a neziskových organizácií vykonávajúcich verejnoprospešnú činnosť dvoma alebo tromi percentami (asignácia dane z príjmu) • spolupráca s BBSK, mikroregionálnymi združeniami, partnerstvami obcí, PPP so súkromnými podnikateľskými subjektmi pri zabezpečovaní verejných služieb, spolupráca rôznych záujmových skupín (obec, podnikatelia, dobrovoľníci, neziskové organizácie) • podpora ponúkaná zo strany VÚC BB – podpora rozvoja CR (Spoločný postup napríklad cez OOCR), podpora pri vypracovaní a realizácii projektov v oblasti regionálneho rozvoja a v ďalších oblastiach, ktoré spadajú pod gesciu VÚC, metodická podpora napr. pri úsilí o zakladanie sociálnych podnikov • ochota a záujem vedenia obce riešiť problémy všetkých, prijímať nové návrhy a riešenia problémov • záujem o vybudovanie kontajnerovej škôlky pre Rómov, multifunkčný dom pre Rómov • využitie nekvalifikovanej sily na rozvoj miestneho hospodárstva a zamestnanosti Environmentálna oblasť • obec intenzívne rieši problém nelegálnych skládok (sanácia existujúcich a zamedzenie vzniku nových), • obec pracuje na zvýšení miery separácie odpadu, čo má dopad na environmentálnu, finančnú aj ekonomickú oblasť • potreba dobudovania kanalizácie a vody v osade • osвета v oblasti separácie odpadov • informačno– komunikačné technológie a informatizácia	
---	--

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov z obecného úradu ako aj výstupov z fokusovej skupiny

ANALÝZA KRITICKÝCH OBLASTÍ, PRÍČINY, NÁSLEDKY, MOŽNÉ RIEŠENIA

Na základe spracovaných analýz a výstupov z fokusovej skupiny v obci Šumiac môžeme najzávažnejšie problémy obce rozdeliť do troch skupín:

- **Problém sociálnej inklúzie**
- **Nevyhovujúce podmienky pre život/nízka kvalita života**
- **Nedostatok pracovných príležitostí**

Problémy sme bližšie špecifikovali na ich možné príčiny vzniku ako aj možné následky pretrvávania problémov. Obec Šumiac má potenciál rozvoja v rôznych oblastiach, ako vyplynulo aj zo SWOT analýzy alebo aj z informácií z fokusovej skupiny. Na tomto základe boli navrhnuté aj možné riešenia problémov či identifikované východiská.

Tabuľka 31 Analýza kritických oblastí, príčiny, následky, možné riešenia

Problém sociálnej inklúzie	
Príčiny	Následky
➤ slabá občianska angažovanosť ➤ prehĺbenie problémov ➤ narušené sociálne vzťahy ➤ nedostatok vzájomného kontaktu rómskych a nerómskych obyvateľov resp. nepriateľské vzťahy ➤ chýbajú komunitní pracovníci ➤ chýba tretí sektor, občianska spoločnosť-neziskový sektor ➤ chýbajú priestory pre kultúrne aktivity	➤ nízka súdržnosť, spolupráca v obci ➤ oslabenie ľudského kapitálu pre rozvoj ➤ utlmený rozvoj v obci ➤ dôsledky COVID19 ➤ sociálne aj spoločenské rozdiely ➤ nevyhovujúca kvalita života obyvateľov v znevýhodnenej lokalite, komunita ➤ absentujú športové kluby, záujmové spolky, voľnočasové združenia ➤ nedostatok kultúrnych podujatí, aktivít
Východiská, možné riešenia problémov	
Obec má veľký prírodný potenciál a hlavne potenciál v oblasti tradícií, zvykov, dedičstva predkov ako aj silno vyvinutý lokálpatriotizmus. Je potrebné skvalitniť komunikáciu medzi majoritou a minoritou, zlepšiť spoločenské spolunažívanie prostredníctvom organizovania rôznych kultúrnych podujatí, aktivít. Veľkou pomocou by bolo financovanie rekonštrukcie priestorov či financovanie kultúrnych i spoločenských podujatí z regionálnych či štátnych zdrojov. Je potrebné zapájať a aktivizovať všetky skupiny obyvateľstva obce Šumiac, spoločne vytvoriť priestor pre zlepšenie vzťahov, oživiť voľnočasové kluby (folklórny súbor, športový klub) a vytvoriť tým harmóniu a rodinné zázemie, ktoré bude motivovať návštevníkov či mladých ľudí s cieľom ostať v svojej rodnej obci.	
Nevyhovujúce podmienky pre život / nízka kvalita života	
Príčiny	Následky
➤ segregačná priepasť ➤ chýba systém celoživotného vzdelávania ➤ problém so starostlivosťou o starších ľudí (nemá kto a nie sú financie (majorita)) ➤ sociálna politika štátu ➤ chýbajúce bývanie ➤ chýba kanalizácia a prístup k vode ➤ nedostatočná elektrifikácia ➤ nevysporiadané pozemky ➤ chýbajúce pozemky ➤ neaktualizovaný a nepresný územný plán	➤ nepriaznivé sociálne zloženie obyvateľstva – vysoký podiel ľudí na hranici hmotnej núdze, rozdiely medzi majoritou a minoritou ➤ problém so zabezpečovaním vzdelávania, osobnostného rozvoja, hygieny a starostlivosti o zdravie, neochota vzdelávať sa ➤ nízka vzdelanostná úroveň ➤ chudoba ➤ migrácia mladých a starnúce obyvateľstvo ➤ nelegálne osídlenia, stavby

➤ nelegálne skládky ➤ slabé environmentálne povedomie obyvateľstva	➤ zhoršujúca sa kvalita zložiek životného prostredia, zhoršenie kvality ovzdušia a podzemných vôd ➤ zanedbané verejné priestranstvá
Východiská, možné riešenia problémov	
Prostredníctvom dotácií a čerpania financií z rôznych európskych fondov pre zlepšenie kvality života je potrebné zabezpečiť základnú infraštruktúru (voda, elektrina, kanalizácia, bývanie) dostupnú pre všetkých občanov. Obec ako aj obyvatelia majú vo vysporiadaní pozemkov značné nedostatky - je potrebné vysporiadanie pozemkov, pričom môže pomôcť právne poradenstvo, taktiež obci môže pomôcť obnovenie územného plánu obce s dôrazom na kvalitu a digitalizáciu. Je potrebné skvalitniť komunikáciu obce s podnikateľským sektorom, harmonizovať požiadavky ekonomického sektora na kvalifikáciu s ponukou vzdelávania či už v oblasti osobnostného rozvoja alebo zvyšovania environmentálneho povedomia obyvateľstva.	

Nedostatok pracovných príležitostí	
Príčiny	Následky
➤ zrušenie strategických podnikov (zmena systému hospodárskej politiky) ➤ nevyhovujúca cestná a dopravná infraštruktúra ➤ nedostatok investorov ➤ nepriaznivý demografický vývoj, migrácia mladých za prácou či vzdelaním ➤ nevyhovujúce podmienky pre podnikanie miestnych obyvateľov ➤ vysoké nájom ➤ neposkytovanie úverov bankami na podnikanie ➤ chýbajúci sociálny podnik (poslanci sú opatrní, majú obavy z rizika a nových vecí)	➤ nedostatok ľudského kapitálu pre podnikanie a rozvoj ➤ stagnujúci rozvoj v obci ➤ nízka vzdelanostná úroveň, predovšetkým v radoch nezamestnaných ➤ slabšia vzdelanosť strednej a staršej generácie v oblasti informačných a komunikačných technológií ➤ neadekvátne ohodnotená práca, neférové pracovné podmienky ➤ zaostávanie a prehlbovanie regionálnych rozdielov ➤ nezaujím noví investori o príchod do obce či regiónu ako aj návštevníkov z dôvodu nevyhovujúcej dopravnej infraštruktúry
Východiská, možné riešenia problémov	
Pre úspešný rozvoj obce vo všetkých oblastiach života ako aj motiváciu mladých obyvateľov, nových investorov či návštevníkov je potrebné zabezpečiť kvalitnú technickú dopravnú a environmentálnu infraštruktúru. Obec má v danej oblasti rezervy – chýbajúca infraštruktúra v niektorých častiach obce, ale hlavne zlý technický stav existujúcej infraštruktúry. Obec má nepriaznivé demografické štatistiky – prirodzený prírastok aj saldo migrácie sa pohybujú v záporných číslach. Dôvodom vyhlasovania z trvalého pobytu sú najčastejšie mladí ľudia, ktorí po ukončení vzdelania zostávajú žiť a pracovať vo väčších mestách, naopak prihlasovanie na trvalý pobyt je typické pre staršiu generáciu, ktorá sa v poproduktívnom veku vracia do svojho rodiska. Je potrebné zlepšiť spoluprácu s podnikateľským sektorom a pokúsiť sa vytvoriť vhodné podmienky pre bývanie či zamestnanie mladej generácie. V obci žije, okrem iných národností, aj časť obyvateľstva, ktorá patrí k marginalizovanej rómskej komunite, ktorá kladie na obec špecifické požiadavky na zamestnanosť, vzdelanosť, či riešenie sociálnych problémov. Obec by mala dať väčší dôraz na potreby ekonomického sektora na kvalifikovanú pracovnú silu. Vzhľadom na vysokú nezamestnanosť a zlú vzdelanostnú úroveň nezamestnaných obyvateľov bude potrebné vytvárať podmienky na zavedenie a rozvoj systému celoživotného vzdelávania.	

Zdroj: vlastné spracovanie

B - STRATEGICKÁ ČASŤ

B I. VÍZIA A STRATEGICKÝ CIEĽ OBCE ŠUMIAC

Vízia

Šumiac je malebná dedinka z bohatým potenciálom, kde je potrebné klásť dôraz na priateľské spolunažívanie všetkých občanov, a tým spoločne rozvíjať a zveľaďovať prírodné, kultúrno-historické dedičstvo, zlepšovať podmienky v ekonomickej a sociálnej oblasti pre dosiahnutie kvalitnejšieho a dôstojnejšieho života všetkých obyvateľov obce.

Strategický cieľ

Hlavným cieľom obce je podporou vzdelávania, bývania a elimináciou existenčných problémov zabezpečiť kvalitný a dôstojný život pre všetkých obyvateľov bez rozdielu veku a národnosti. Rozvojom cestovného ruchu, základnej a dopravnej infraštruktúry zvýšiť povedomie obce, pritaľhnuť pozornosť návštevníkov a investorov, a tým podporiť zamestnanosť v obci či regióne.

B II. PRIORITNÉ OBLASTI ROZVOJA OBCE ŠUMIAC

Z analytickej časti zadefinovania východiskového stavu v obci Šumiac vo všetkých oblastiach, zo SWOT analýzy, STEEP analýzy či analýzy problémov ako aj na základe informácií z fokusovej skupiny vyplynuli nasledovné strategické ciele a priority obce:

A) HOSPODÁRSKA OBLASŤ

- Priorita A1) Využiť miestny potenciál hospodárskeho rozvoja obce hlavne v oblasti cestovného ruchu a podporiť miestnu zamestnanosť
- Priorita A2) Dobudovať chýbajúcu, rekonštruovať a modernizovať existujúcu technickú a sociálnu infraštruktúru

B) SOCIÁLNA OBLASŤ

- Priorita B1) Uspokojiť potreby bývania obyvateľov obce
- Priorita B2) Podporiť rozvoj komunitného života obce v oblasti sociálnej, školstva, spoločenského života a športu. Zlepšiť vzťahy a spolunažívanie obyvateľov

C) ENVIRONMENTÁLNA OBLASŤ

- Priorita C1) Zlepšiť stav odpadového hospodárstva v obci (infraštruktúra, povedomie občanov) a zabezpečiť čistotu a ochranu prírody na turisticky frekventovaných trasách

***B III. STRATEGICKÉ CIELE A OPATRENIA PRE ROZVOJ OBCE ŠUMIAC NA ROKY 2021
– 2028***

A) HOSPODÁRSKA OBLASŤ	
Priorita A1) Využiť miestny potenciál hospodárskeho rozvoja obce v oblasti cestovného ruchu a podporiť miestnu zamestnanosť	
Opatrenia: A 1.1 Rozvoj cestovného ruchu A 1.2 Podpora miestnych podnikateľov podnikajúcich v oblasti CR A 1.3 Vybudovanie novej miestnej sauny A 1.4 Založenie sociálneho podniku služieb A 1.5 Aktivity zamerané na podporu zamestnanosti	
Priorita A2) Dobudovať chýbajúcu, rekonštruovať a modernizovať existujúcu technickú a sociálnu infraštruktúru	
Opatrenia: A 2.1 Rekonštrukcia a dobudovanie environmentálnej infraštruktúry A 2.2 Rekonštrukcia a dobudovanie dopravnej infraštruktúry A 2.3 Rekonštrukcia a modernizácia infraštruktúry vzdelávania A 2.4 Zásadná rekonštrukcia budovy komunitného centra A 2.5 Rekonštrukcia interiérových priestorov obecného úradu A 2.6 Starostlivosť o verejné priestranstvá a zeleň, rekonštrukcia a modernizácia verejných budov A 2.7 Sociálna starostlivosť A 2.8 Spracovanie nového územného plánu obce	
B) SOCIÁLNA OBLASŤ	
Priorita B1) Uspokojiť potreby bývania obyvateľov obce	
Opatrenia: B 1.1 Pripraviť podmienky pre novú individuálnu bytovú výstavbu B 1.2 Vysporiadanie právnych vzťahov k pozemkom	
Priorita B2) Podporiť rozvoj komunitného života obce v oblasti sociálnej, školstva, spoločenského života a športu. Zlepšiť vzťahy a spolunažívanie obyvateľov	
Opatrenia: B 2.1 Podpora Miestnej občianskej poriadkovej služby (MOPS) B 2.2 Podpora a rozšírenie terénnej sociálnej práce B 2.3 Podpora a rozvoj kultúrno-spoločenských a športových aktivít pre zlepšenie komunitného života a podporu medziľudských vzťahov v obci B 2.4 Zlepšiť kvalitu vzdelávania B 2.5 Poskytovať pobytovú sociálnu službu pre seniorov v DSS	

B 2.6 Spolupráca obce na regionálnej aj národnej úrovni (BBSK, ÚSVRK) B 2.7 Spolupráca s podnikateľským a neziskovým sektorom B 2.8 Systematická podpora bezpečnosti a ochrany života, zdravia a majetku občanov prostredníctvom rekonštrukcie a modernizácie infraštruktúry (verejné osvetlenie, miestny rozhlas, kamerový systém)
C) ENVIRONMENTÁLNA OBLASŤ
Priorita C1) Zlepšiť stav odpadového hospodárstva v obci (infraštruktúra, povedomie občanov) a zabezpečiť čistotu a ochranu prírody na turisticky frekventovaných trasách
Opatrenia C 1.1 Zlepšiť stav odpadového hospodárstva v obci C 1.2 Zvýšiť povedomie občanov a zabezpečiť čistotu a ochranu prírody na turisticky frekventovaných trasách

C - PROGRAMOVÁ ČASŤ

C I. STRATEGICKÉ CIELE, PRIORITY, OPATRENIA, AKTIVITY PRE ROZVOJ OBCE

ŠUMIAC

Programová časť obsahuje najmä zoznam opatrení a aktivít na zabezpečenie realizácie programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Šumiac. Obsahuje podrobnejšie rozpracovanie prioritných oblastí a strategických cieľov – v hospodárskej, sociálnej a environmentálnej oblasti na úroveň opatrení a aktivít, ktoré sú tvorené vecne príbuznými skupinami projektov.

A) HOSPODÁRSKA OBLASŤ
Priorita A1) Využiť miestny potenciál hospodárskeho rozvoja obce hlavne v oblasti cestovného ruchu a podporiť miestnu zamestnanosť
Opatrenia: A 1.1 Rozvoj cestovného ruchu Aktivity (projekty): A 1.1.1 Rekonštrukcia/výstavba cesty na Kráľovu hoľu A 1.1.2 Vybudovanie parkovísk v obci A 1.1.3 Rekonštrukcia ubytovacích kapacít v podkroví obecného úradu A 1.1.4 Vybudovanie cyklotrás, trate na bežecké lyžovanie A 1.1.5 Vybudovanie prístreškov, informačných tabúl, propagácia obce A 1.1.6 Odkúpenie rodného domu K. Jarunkovej, vybudovanie turisticko-informačnej kancelárie (TIK) A 1.2 Podpora miestnych podnikateľov podnikajúcich v oblasti CR A 1.2.1 Stravovanie, ubytovanie A 1.2.2 Podpora verejnoprospešných činností a zamestnanosti A 1.2.3 Podpora miestnych živnostníkov a výrobcov tradičných výrobkov - predaj turistom A 1.3 Vybudovanie novej miestnej sauny A 1.4 Založenie sociálneho podniku služieb A 1.4.1 Podpora zamestnanosti miestnych ľudí A 1.4.2 Zabezpečenie potrebných služieb pre obyvateľstvo A 1.5 Aktivity zamerané na podporu zamestnanosti
Priorita A2) Dobudovať chýbajúcu, rekonštruovať a modernizovať existujúcu technickú a sociálnu infraštruktúru
Opatrenia: A 2.1 Rekonštrukcia a dobudovanie environmentálnej infraštruktúry Aktivity (projekty): A 2.1.1 Dobudovanie a rekonštrukcia kanalizácie a čističky odpadových vôd A 2.1.2 Dobudovanie a rekonštrukcia vodovodu A 2.2 Rekonštrukcia a dobudovanie dopravnej infraštruktúry

A 2.2.1 Rekonštrukcia a údržba miestnych komunikácií A 2.2.2 Vybudovanie chodníkov a rigolov popri cestách A 2.3 Rekonštrukcia a modernizácia infraštruktúry vzdelávania A 2.3.1 Rekonštrukcia a modernizácia budovy materskej školy, rozšírenie kapacít, (vonkajšie aj vnútorné úpravy, zlepšenie technického stavu, zlepšenie energetickej náročnosti budovy) A 2.3.2 Rekonštrukcia základnej školy (vonkajšie aj vnútorné úpravy, zlepšenie technického stavu, zlepšenie energetickej náročnosti budovy) A 2.3.3 Vybudovanie a vybavenie telocvične ZŠ A 2.4 Zásadná rekonštrukcia budovy komunitného centra A 2.4.1 Príprava projektovej dokumentácie k zriadeniu KC / prieskum A 2.4.2 Rekonštrukcia a modernizácia komunitného centra A 2.4.3 Rekonštrukcia školskej jedálne (nachádzajúcej sa v budove komunitného centra) A 2.5 Rekonštrukcia interiérových priestorov obecného úradu (sociálne zariadenia, stierky, podlahy) A 2.6 Starostlivosť o verejné priestranstvá a zeleň, rekonštrukcia a modernizácia verejných budov A 2.6.1 Starostlivosť a údržba miestneho cintorína (nové oplotenie) A 2.6.2 Rekonštrukcia obecného amfiteátra A 2.6.3 Výstavba nového viacúčelového ihriska v dolnej časti obce, rekonštrukcia existujúceho multifunkčného a futbalového ihriska A 2.6.4 Rekonštrukcia budovy miestneho kina A 2.6.5 Vybudovanie multifunkčného centra A 2.6.6 Vybudovanie kultúrneho domu A 2.7 Sociálna starostlivosť A 2.7.1 Vybudovanie DSS pre seniorov A 2.7.2 Zriadenie stacionáru pre mobilných a imobilných seniorov A 2.7.3 Systematická podpora a rozvoj sociálnych služieb v obci (sociálny taxík) A 2.8 Spracovanie nového územného plánu obce A 2.8.1 Aktualizácia a digitalizácia mapy nehnuteľností a všetkých inžinierskych sietí v obci

B) SOCIÁLNA OBLASŤ

Priorita B1) Uspokojiť potreby bývania obyvateľov obce

Opatrenia:

B 1.1 Pripraviť podmienky pre novú individuálnu bytovú výstavbu

Aktivity (projekty):

B 1.1.1 Vytvoriť vhodné podmienky pre individuálnu výstavbu domov (identifikácia vlastníkov, vysporiadanie vlastníckych vzťahov, výkup pozemkov..)

B 1.1.2 Vybudovať inžinierske siete (vodovod, kanalizácia, elektrina, verejné osvetlenie, miestny rozhlas...)

- B 1.2 Vysporiadanie právnych vzťahov k pozemkom pod rómskymi domami a poskytnutie nových stavebných pozemkov pre záujemcov
- B 1.2.1 Poskytnutie nových stavebných pozemkov na individuálnu bytovú výstavbu (odkúpenie parciel od SPF, rozparcelovanie a odpredaj)
 - B 1.2.2 Riešenie nelegálnych stavieb – vysporiadanie právnych vzťahov
 - B 1.2.3 Vysporiadanie pozemkov v obecnom vlastníctve pod súkromnými rómskymi obydliami (predajom obecných pozemkov pre občanov, ktorí majú na týchto obecných pozemkoch postavené svoje súkromné obydlia)

Priorita B2) Podporiť rozvoj komunitného života obce v oblasti sociálnej, školstva, spoločenského života a športu. Zlepšiť vzťahy a spolunažívanie obyvateľov

Opatrenia:

Aktivity (projekty):

- B 2.1 Podpora miestnej občianskej poriadkovej služby (MOPS)
- B 2.2 Podpora a rozšírenie terénnej sociálnej práce
 - B 2.2.1 Podpora terénnych sociálnych pracovníkov
 - B 2.2.2 Podpora komunitnej sociálnej práce v obci
- B 2.3 Podpora a rozvoj kultúrno-spoločenských a športových aktivít pre zlepšenie komunitného života a podporu medziľudských vzťahov v obci
- B 2.4 Zlepšiť kvalitu vzdelávania
 - B 2.4.1 Podpora dobudovania školskej infraštruktúry - telocvičňa, šatne, futbalové, multifunkčné ihrisko
 - B 2.4.2 Podpora a rozvoj mimoškolskej činnosti detí prostredníctvom ŠKD
 - B 2.4.3 Zvyšovať povedomie rodičov o význame predškolského vzdelávania, aby bola plne využívaná kapacita materskej školy
- B 2.5 Poskytovať pobytovú sociálnu službu pre seniorov v DSS
- B 2.6 Spolupráca obce na regionálnej aj národnej úrovni (BBSK, ÚSVRK)
 - B 2.6.1 Osveta pre miestnych poslancov a manažment samosprávy za účelom získania priaznivo otvoreného postoja k záujmu občanov a podpory rozvoja obce
- B 2.7 Spolupráca s podnikateľským a neziskovým sektorom
 - B 2.7.1 Vzdelávanie cielené na rôzne oblasti záujmu, včasná intervencia, starostlivosť o starších ľudí - osвета / workshopy o dobrej praxi neziskového sektora a úspešných MRK projektoch pre miestnych podnikateľov - rozvoj agroturistiky /osвета v rôznych formách podnikania a zriadenia združení
- B 2.8 Systematická podpora bezpečnosti a ochrany života, zdravia a majetku občanov prostredníctvom rekonštrukcie a modernizácie infraštruktúry (verejné osvetlenie, miestny rozhlas, kamerový systém)
 - B 2.8.1 Rekonštrukcia a modernizácia verejného osvetlenia (energetická efektívnosť, hospodárnosť)
 - B 2.8.2 Rekonštrukcia a modernizácia miestneho rozhlasu
 - B 2.8.3 Rozširovanie a rekonštrukcia kamerového systému (ochrana života, majetku a boj proti tvorbe nelegálnych skládok)

C) ENVIRONMENTÁLNA OBLASŤ

Priorita C1) Zlepšiť stav odpadového hospodárstva v obci (infraštruktúra, povedomie občanov) a zabezpečiť čistotu a ochranu prírody na turisticky frekventovaných trasách

Opatrenia

C 1.1 Zlepšiť stav odpadového hospodárstva v obci

Aktivity (projekty)

C 1.1.1 Zlepšiť systém odpadového hospodárstva na území obce a zvýšiť úroveň vytriedenia odpadov

C 1.1.2 Vybudovať zberný dvor vrátane potrebnej techniky na zber odpadu

C 1.1.3 Vybudovať zberné stojiská v obci

C 1.1.4 Obstaranie komunálnej techniky pre odvoz biologicky rozložiteľného odpadu aj odvoz komunálneho odpadu

C 1.1.5 Dobudovať, rozšíriť, zrekonštruovať kompostovisko

C 1.2 Zvýšiť povedomie občanov a zabezpečiť čistotu a ochranu prírody na turisticky frekventovaných trasách

C 1.2.1 Zvýšiť environmentálne povedomie obyvateľov obce a ich aktivitu v oblasti tvorby a ochrany životného prostredia

C 1.2.2 Odstraňovanie environmentálnych záťaží, odstraňovanie nelegálne uloženého odpadu, sanácia skládok

C 1.2.3 Zabezpečiť odpadkové koše a WC na frekventovaných turistických trasách (osobitne na Kráľovu hoľu)

C II. PRIORITIZÁCIA PROJEKTOVÝCH ZÁMEROV / AKTIVÍT

Cieľom posledných stretnutí fokusovej skupiny v obci Šumiac bolo preklopenie zadaných problémových oblastí do riešenia prostredníctvom projektových zámerov. Projektové zámery boli výstupom z fokusovej skupiny a druhá skupina projektových zámerov bola navrhnutá samosprávou. Stanovenie hodnotiacich kritérií pre jednotlivé projektové zámery bolo pre členov fokusovej skupiny odborne aj časovo náročné. Keďže sa vo fokusovej skupine na Šumiaci pracovalo prevažne v skupine, z tohto dôvodu bolo usporiadanie projektových zámerov resp. stanovenie prioritného poradia podľa dôležitosti, na základe skupinovej zhody účastníkov fokusovej skupiny. Projektové zámery boli zoradené do nasledovného poradia, kde na začiatku poradia pod číslom 1,2,3,4,5... boli najdôležitejšie projekty.

Tabuľka 32 Projektové zámery zoradené fokusovou skupinou do prioritného poradia

Por. číslo	Projektový zámer	Opis projektu
1	Prístup k vode	Na ulici Jána Švermu (dočasné riešenie, vybudovať stojan na vodu)
2	Kanalizácia	vybudovať kanalizáciu v rómskej osade a zvyšnej časti obce
3	Aktualizácia územného plánu	Aktualizácia, riešenie pozemkov nelegálnych stavieb, odkúpenie parciel od SPF, rozparcelovanie a odpredaj pozemkov na novú individuálnu výstavbu
4	Osveta pre miestnych poslancov a manažment samosprávy za účelom získania priaznivo otvoreného postoja k záujmu občanov a podpory rozvoja obce	Rozvinúť aktívnu spoluprácu s RA BBSK. Rozvinúť aktívnu spoluprácu s ÚSVRK. Zabezpečiť advokačný servis s účasťou Rómov.
5	Osveta / workshopy o dobrej praxi neziskového sektora a úspešných MRK projektov / pre miestnych podnikateľov - rozvoj agroturistiky /osveta rôznych formách podnikania a zriadenia združení	cielená na rôzne oblasti záujmu, včasná intervencia, starostlivosť o starších ľudí a podobne
6	MOPS	pokračovanie v osvedčenej aktivite
7	Podpora cestovného ruchu pre miestnych obyvateľov - podpora zamestnanosti	podpora miestnych živnostníkov a výrobcov tradičných výrobkov - predaj turistom
8	Vytvorenie sociálneho podniku	podpora zamestnanosti v obci
9	Oprava verejných komunikácií (cesty/chodníky/rigoly)	nová cestná komunikácia a vybudovanie chodníkov a rigolov okolo cesty
10	Zberné stojiská	rozmiestnenie po areáli celej obce
11	Zberný dvor	vybudovanie zberného dvora za účelom zberu a triedenia separovaného odpadu, podpora zamestnanosti
12	Sanácia skládok	odstraňovanie environmentálnych záťaží; odstraňovanie nelegálne uloženého odpadu
13	Obstaranie komunálnej	za účelom zberu smetí

	techniky - zakúpenie smetiarskeho auta	
14	Kompostovisko dobudovanie	- pre celú obec, ideálne pre každú rodinu
15	Rekonštrukcia materskej školy	MŠ je zapísaných 24 detí z toho je 11 MRK. V budúcom období očakávame zvýšenie počtu detí aj z MRK v súvislosti uzákonením povinnej predškolskej výchovy a vzdelávania. Obec predpokladá, že bude nutné otvoriť aj druhú triedu, nakoľko je predpoklad, že k 01.09.2021 bude zapísaných 16 nových detí na povinnú predškolskú dochádzku, z toho 11 MRK. MŠ disponuje dostatočnými kapacitami na prijatie detí aj z iných obcí, kde kapacita MŠ na prijatie detí na povinnú predškolskú výchovu a vzdelávanie je nedostačujúca. V súčasnosti sú priestory MŠ v alarmujúcom stave - týka sa to kotolne (nové pece zakúpiť), elektroinštalácia, nové okná, nové podlahy, zateplenie budovy, oprava strechy (odkvyapy a zvody)
16	Rekonštrukcia Základnej školy	odkvyapy a odvodnenie budovy striešku nad bočný vchod, oprava vonkajších schodísk a vybudovanie striešok nad nich, výmena podlahových krytín v triedach, vybudovanie oddychových zón
17	Vybudovanie a vybavenie telocvične	prístavba ku pôvodnej budove školy
18	Komplexné riešenie ZŠ, MŠ, telocvične	prístavba ku pôvodnej budove školy komplexne - dole telocvičňa, v strede jedáleň, hore MŠ, pôvodné budovy by sa mohli využiť nasledovne - MŠ na stacionár pre dôchodcov, jedáleň na komunitné centrum,
19	Zriadenie stacionáru pre mobilných a imobilných seniorov, sociálny taxík	poskytovanie dennej formy opatrovateľských služieb pre mobilných a imobilných seniorov pre Šumiac a okolie, podpora zamestnanosti
20	Príprava projektovej dokumentácie k zriadeniu KC / prieskum	prieskum na preverenie a zriadenie KC podľa potrebnej úrovne KC
21	Rekonštrukcia budovy za účelom zriadenia komunitného centra	úhrada prevádzkových nákladov z rozpočtu samosprávy
22	Výstavba multifunkčného centra	náhradný projektový zámer pre prípad nezrealizovania projektu KC.
23	Vybudovanie parkoviska	odchytné parkovisko pre turistov, zamestnanosť
24	Rekonštrukcia existujúceho multifunkčného a futbalového ihriska	rekonštrukcia sietí, oplotenia, bránok, lavičiek, prípadne výstavba WC a šatní
25	Výstavba nového viacúčelového ihriska v dolnej časti obce	výstavba viacúčelového ihriska

Zdroj: Spracované na základe výstupu z fokusovej skupiny

D - REALIZAČNÁ ČASŤ

Realizačná časť je zameraná na popis postupov inštitucionálneho zabezpečenia formou partnerstva a organizačné zabezpečenie realizácie programu rozvoja obce, systém monitorovania a hodnotenia plnenia programu rozvoja obce s ustanovením merateľných ukazovateľov, vecný a časový harmonogram realizácie programu rozvoja obce formou akčného plánu.

D.1 SÚLAD ZADEFINOVANÝCH OPATRENÍ S OPERAČNÝMI PROGRAMAMI

V čase tvorby Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Šumiac na roky 2021 - 2028 ešte len prebieha príprava nového programového obdobia 2021 - 2027 na všetkých úrovniach (EÚ, SR, VÚC). Pri spracovaní tohto dokumentu ešte nie je známa štruktúra operačných programov na nasledujúce obdobie. Avšak v novom programovom období 2021 - 2027 by mal pravdepodobne fungovať len jeden *Operačný program Slovensko*.

Z návrhu Partnerskej dohody SR na roky 2021 - 2027 je známe, že nové ciele a priority SR musia byť v súlade s 5 cieľmi, zadefinovanými Európskou komisiou a to konkrétne:

1. Inteligentnejšia Európa,

2. Ekologickejšia, nízkouhlíková Európa, - zlepšenie stavu v zásobovaní vodou a v odvádzaní a čistení odpadových vôd (osobitne v aglomeráciách do 2 tis. EO), prechod na obehové, s dôrazom na odpadové hospodárstvo, zlepšenie ochrany prírody, krajiny, biodiverzity a ekosystémových služieb, zabezpečenie prieskumu, sanácie a monitorovania environmentálnych záťaží;

3. Prepojenejšia Európa, - tu v rámci cestnej dopravy aj bezpečnosť dopravy a cyklodoprava;

4. Sociálnejšia Európa – vyššia zamestnanosť zraniteľných a znevýhodnených osôb, budovanie sociálnych podnikov, inkluzívne vzdelávanie, celoživotné vzdelávanie, aktívne začlenenie a dostupné služby (v rámci nich sociálne služby, vysporiadanie vlastníctva bývania MRK, nižší počet nelegálnych obydľí s nízkymi hygienickými štandardmi, vyšší podiel MRK s dostupnou základnou infraštruktúrou a technickou vybavenosťou, komunitný rozvoj);

5. Európa bližšie k občanom. – kvalitnejšie verejné politiky a otvorené vládnutie, regionálna a miestna infraštruktúra pre pohybové aktivity a voľný čas, zlepšovanie manažmentu, služieb a infraštruktúry podporujúcich kultúrne dedičstvo, komunitný rozvoj a udržateľný cestovný ruch.

V návrhu Partnerskej dohody na nadchádzajúce programové obdobie pre čerpanie EŠIF sú v rámci spomínaných priorít SR (sú označené v texte vyššie bodmi 1. – 5.) konkretizované opatrenia, z ktorých mnohé korešpondujú aj s opatreniami potrebnými na napĺňanie cieľov PHSR Šumiac. Vyššie ich rozpisujeme pri jednotlivých prioritách. Zároveň konštatujeme, že vzhľadom na súlad opatrení v návrhu PD s opatreniami v PHSR Šumiac možno očakávať, že mnohé z opatrení budú financovateľné aj zo zdrojov EŠIF pre nasledujúce programové obdobie 2021 – 2027.

Partnerská dohoda na nové programové obdobie zatiaľ nemá definitívnu podobu. Z tohto dôvodu nie je možné prepojiť jednotlivé opatrenia, ciele a aktivity obce Šumiac priamo s cieľmi a prioritami jednotlivých operačných programov Slovenskej republiky pre programové obdobie 2021 - 2027, bude to možné až pri následnej aktualizácii strategického dokumentu.

Integrované slovenské rozvojové programy prepájajú Agendu 2030 a regionálny rozvoj a sú kľúčovým nástrojom naplnenia Agendy 2030 naprieč národnou, regionálnou a lokálnou úrovňou v nasledujúcej štruktúre:

1. Ochrana a udržateľný rozvoj prírodných a ľudských zdrojov, ako aj kultúrneho potenciálu, tak aby boli zachované pre ďalšie generácie a mohli byť využívané na ďalší rozvoj spoločnosti.
2. Premena hospodárstva SR do roku 2030 na konkurencieschopnú, inovačne orientovanú nízkouhlíkovú obehovú ekonomiku, ktorá bude efektívne zhodnocovať vzdelanie, ľudský potenciál a zdroje a bude environmentálne aj sociálne udržateľná a odolná proti vonkajším aj vnútorným nepriaznivým vplyvom.
3. Zefektívnenie a priblíženie správy verejných záležitostí občanom prostredníctvom vybudovania viacúrovňového integrovaného manažmentu rozvoja na národnej, regionálnej a miestnej úrovni. Zároveň je cieľom efektívne využívať územný potenciál regiónov.
4. Zvýšenie kvality života pre všetky sociálne skupiny v jednotlivých strategicko-plánovacích regiónoch a zabezpečenie dostupnosti a kvality verejných služieb, práce a rovných príležitostí pre využitie potenciálu každého jednotlivca bez ohľadu na jeho sociálno-ekonomické zázemie či znevýhodnenie.

PHSR obce Šumiac korešponduje aj s národným dokumentom Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roka 2030, konkrétne sú v súlade s národnou stratégiou aj v našom PHSR formulované ciele:

- **v rámci integrovaného rozvojového programu I. Ochrana a rozvoj zdrojov:** zvýšiť inklúziu výchovy a vzdelávania v MŠ, v ZŠ, eliminovať diskrimináciu rómskych žiakov, aktívne občianstvo či kultúrna gramotnosť.

- **v rámci integrovaného rozvojového programu II Udržateľné využívanie zdrojov** – podpora rozvoja inovačne založených regionálnych ekonomík (regionálny produkt, spracovanie a využitie domácich produktov s pridanou hodnotou z poľnohospodárstva, lesného hospodárstva, ťažby surovín na domácom trhu, zakladanie malých podnikov), zlepšenie udržateľnosti a odolnosti regionálnych ekonomík (v rámci toho odpadové hospodárstvo, verejná kanalizácia, ČOV, pracovné príležitosti pre znevýhodnené sociálne skupiny, znižovanie energetickej náročnosti)

- **v rámci integrovaného rozvojového programu III Rozvoj komunit** – Dostupnosť a udržateľnosť infraštruktúry, služieb a bývania – v rámci toho – posilnenie úlohy komunit pri poskytovaní sociálnych služieb, zriadiť centrá odborného vzdelávania v regiónoch pre spoločensky potrebné remeslá, zásobovanie vodou, kanalizácia, zber a zhodnocovanie KO, osobitne riešenie špecifik technickej infraštruktúry a služieb pre MRK, riešenie legalizácie pozemkov v rómskych osídleniach, rozvoj kultúrnej infraštruktúry, dopravná infraštruktúra – vrátane cyklodopravy, podpora zapojenia komunit - vrátane MRK - do udržateľného rozvoja.

Keď sa pozrieme na strategické priority na regionálnej úrovni, Banskobystrický samosprávny kraj má stanovené tieto priority na roky 2015 - 2023:

Prioritná oblasť 1: Zdravé a adaptabilné prostredie - Zelený región

- zameraná najmä na podporu projektov a aktivít v oblasti životného prostredia a environmentálnej infraštruktúry, ekologickej a bezpečnej dopravy a mobility, a rozvoja vidieka s dôrazom na chránené oblasti.

Prioritná oblasť 2: Lepšia kvalita života – Služby pre ľudí

- zameraná predovšetkým na sociálnu inklúziu a boj proti chudobe, rozvoj verejných služieb poskytovaných komunitou v oblasti sociálnych služieb, zdravotníctva,

bývania, vzdelávania, kultúry, športu a bezpečnosti.

Prioritná oblasť 3: Konkurencieschopná ekonomika – udržateľné a konkurencieschopné miestne ekonomiky

- zameraná hlavne na podporu podnikania, rozvoja cestovného ruchu, kreatívnej ekonomiky, inovácií, poľnohospodárstva a lesného hospodárstva a tvorbu nových pracovných miest.

Prioritná oblasť 4: Partnerstvá

- zameraná najmä na rozvoj sociálneho kapitálu prostredníctvom podpory výmeny know-how, šírenia dobrej praxe, spolupráce na miestnej, regionálnej, národnej a medzinárodnej spolupráce vrátane cezhraničnej spolupráce.

Aj v tomto prípade môžeme konštatovať súlad priorit a cieľov PHSR obce Šumiac s regionálnou stratégiou BBSK.

D.II POPIS POSTUPOV ORGANIZAČNÉHO A INŠTITUCIONÁLNEHO ZABEZPEČENIA REALIZÁCIE

Inštitucionálne a organizačné zabezpečenie realizácie PHSR Šumiac bude pozostávať z prípravy a vykonávania navrhnutých aktivít/projektov.

Medzi hlavné úlohy bude patriť:

- realizovať projekty, ktoré prinesú pre obec Šumiac želaný efekt a budú dlhodobo udržateľné,
- každoročne pripraviť a prerokovať informatívnu správu o realizácii PHSR Šumiac na roky 2021 – 2028 v Zastupiteľstve obce Šumiac,
- vyčleniť z rozpočtu obce finančné prostriedky potrebné na realizáciu navrhnutých opatrení resp. aktivít,
- podporovať spoluprácu medzi hlavnými aktérmi rozvoja územia obce a koordinovať ich aktivity,
- v prípade potreby vytvárať podporné/pracovné skupiny pre jednotlivé oblasti rozvoja územia,
- pravidelne monitorovať realizáciu opatrení a aktivít a vyhodnocovať plnenie akčného plánu na základe stanovených merateľných ukazovateľov.

Podľa Zákona č.539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja, konkrétne v § 12 obec vo svojej pôsobnosti na účely podpory regionálneho rozvoja:

- a) analyzuje a hodnotí úroveň rozvoja svojho územia a jeho častí, zabezpečuje jeho trvalo udržateľný hospodársky rozvoj, sociálny rozvoj a územný rozvoj,
- b) zabezpečuje a koordinuje vypracovanie a realizáciu programu rozvoja obce alebo spoločného programu rozvoja obcí, pravidelne ho monitoruje a každoročne do 31. mája zasiela príslušnému vyššiemu územnému celku správu o jeho plnení a zabezpečuje súlad programu rozvoja obce alebo spoločného programu rozvoja obcí s územnoplánovacou dokumentáciou, ak jej spracovanie vyžaduje osobitný predpis,
- c) spolupracuje s vyšším územným celkom, na území ktorého sa obec nachádza, na príprave a realizácii programu rozvoja vyššieho územného celku a na účely evidencie poskytuje vyššiemu územnému celku program rozvoja obce,

- d) podieľa sa na plnení úloh, ktoré súvisia so zameraním podpory regionálneho rozvoja podľa § 3, v spolupráci s ministerstvom investícií a ostatnými sociálno-ekonomickými partnermi, ktorí sa nachádzajú na území obce,
- e) vytvára podmienky na vznik a rozvoj územnej spolupráce a partnerstiev,
- f) spolupracuje s ďalšími obcami, regiónmi a územnými celkami alebo s orgánmi iných štátov, ktoré plnia funkcie územnej samosprávy,
- g) podporuje rozvoj podnikateľských aktivít potrebných na rozvoj obce.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Šumiac sa začína realizovať po schválení tohto strategického dokumentu obecným zastupiteľstvom. Realizáciu PHSR zabezpečuje samospráva po celú dobu platnosti. Riadiacim ako aj monitorovacím orgánom tohto dokumentu sú orgány obce Šumiac (zastupiteľstvo, starostka).

Obecné zastupiteľstvo vykonáva v súvislosti s PHSR nasledovné činnosti:

- berie na vedomie návrh strategickej časti dokumentu,
- schvaľuje celý dokument PHSR,
- každoročne schvaľuje vyhodnotenie plnenia PHSR,
- schvaľuje spolufinancovanie jednotlivých projektov financovaných z doplnkových zdrojov financovania a z prostriedkov rozpočtu obce,
- schvaľuje každoročne hodnotiace a monitorovacie správy,
- rozhoduje o zmenách a aktualizácii programu,
- vykonáva iné činnosti (ak je to potrebné/relevantné).

Starostka vykonáva v súvislosti s PHSR nasledovné činnosti:

- podpisuje uznesenie o schválení (i o aktualizácii či doplnkov) PHSR,
- riadi proces realizácie PHSR,
- vykonáva uznesenia a zastupuje obec vo vzťahu k štátnym orgánom, k právnickým a fyzickým osobám (riadiace orgány jednotlivých operačných programov, dodávatelia, fondy a iné),
- spolupracuje s externými subjektami,
- zabezpečuje činnosti na úrovni jednotlivých projektov (príprava projektovej dokumentácie, príslušné povolenia, proces verejného obstarávania, dodávky služieb, tovarov a stavebných prác) a prípravu žiadostí o doplnkové zdroje financovania,
- komunikuje s partnermi PHSR, ktorými sú na miestnej úrovni predovšetkým vzdelávacie inštitúcie, spolky, aktivisti a na regionálnej úrovni relevantné inštitúcie
- zabezpečuje inštitucionálne a administratívne veci týkajúce sa plnenia PHSR,
- okrem prípadov, kedy budú žiadateľmi/prijímateľmi projektov iné subjekty v plnom rozsahu zabezpečuje (vykonáva) starostka (alebo môže poveriť ďalšiu osobu na realizáciu týchto procesov) administráciu a procesy komunikácie, hodnotenia, monitorovania PHSR.

PHSR obce je podmienkou mnohých žiadostí o poskytnutie finančných prostriedkov resp. dotácií či už zo štátneho rozpočtu, európskych fondov ako aj z iných zdrojov.

D.IV KOMUNIKAČNÁ STRATÉGIA

Hlavným princípom komunikačnej stratégie je komunikácia s obyvateľmi obce a zabezpečenie, aby boli občania včas informovaní o súvislostiach, či už pri tvorbe, aktualizácii PHSR, ako aj o jeho realizácii.

Od počiatočnej fázy prípravy Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Šumiac, obec prezentovala a propagovala tento proces a umožňovala obyvateľom participovať na ňom prostredníctvom pracovnej - fokusovej skupiny na čele s facilitátorkou a v spolupráci s Banskobystrickým samosprávnym krajom.

Pred schvaľovaním v obecnom zastupiteľstve bol návrh dokumentu zverejnený pre širokú verejnosť za účelom verejného pripomienkovania ako aj posúdený Okresným úradom v Brezne – odborom životného prostredia – bol posúdený dopad strategického dokumentu PHSR na životné prostredie. Po schválení obecným zastupiteľstvom bude zverejnený na web stránke obce <https://www.sumiac.sk/>. Rovnako bude zverejňovaná každoročná Správa o monitoringu a hodnotení Programu.

Zastupiteľstvo obce zabezpečí pravidelnú komunikáciu s miestnymi občanmi o všetkých aspektoch uplatňovania programu.

Na informovanie verejnosti sú najvhodnejšie nasledovné metódy:

Tlačené materiály: letáky rozdávané na verejných podujatiach; informačné formuláre, tabuľky údajov, brožúry, technické správy, internetové stránky.

V priebehu realizácie akčného plánu PHSR budú jednotlivé aktivity prezentované verejnosti formou: oznamov na web stránke obce, obecnej tabuli, prostredníctvom zápisníc z rokovania obecného zastupiteľstva a ním zriadených komisií či pracovných skupín, povinnej publicity projektov zo zdrojov EŠIF, štátnych dotácií a iných donorov.

D.V SYSTÉM MONITOROVANIA A HODNOTENIA

Monitorovanie PHSR sa uskutočňuje prostredníctvom ukazovateľov, ktoré sa vzťahujú na strategické ciele a opatrenia, hodnotia stav implementácie PHSR a poukazujú na dosiahnutý vývoj vo vzťahu k akčnému plánu a finančným alokáciám. Monitorovanie poskytne informácie o realizácii aktivít a projektov aj formou merateľných ukazovateľov.

Monitorovanie sa realizuje priebežne počas celého trvania platnosti PHSR na úrovni plnenia jednotlivých aktivít. Výstupom monitorovacieho procesu je súhrnná správa za každý uplynulý kalendárny rok, ktorú schvaľuje obecné zastupiteľstvo. Cieľom monitorovania je získavanie informácií o skutočnom plnení aktivít, čo môže byť východiskom pre zmenu prípadného negatívneho vývoja, spôsobu realizácie, definovanie a prijatie nových či pozmenených opatrení. Monitoring sa vykonáva priebežne aj v rámci projektov EŠIF v intervaloch, ktoré sú dohodnuté v zmluve o nenávratnom finančnom príspevku. Monitorovanie je podkladom pre hodnotenie PHSR.

Hodnotenie sa realizuje na úrovni celého Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Šumiac. Výstupy hodnotenia sú súčasťou súhrnnej správy za každý uplynulý kalendárny rok, ktorú schvaľuje obecné zastupiteľstvo.

D.VI AKČNÝ PLÁN S VÝHĽADOM NA ROKY 2021 - 2028 VRÁTANE

MERATEĽNÝCH UKAZOVATEĽOV

V nasledujúcej tabuľke je vecný a časový harmonogram jednotlivých projektov/aktivít vrátane indikatívnej finančnej alokácie a merateľných ukazovateľov.

Tabuľka 33 Akčný plán

Č. aktivity	Opatrenie/aktivita	Termín (rok)	Zodpovednosť	Indikatívna finančná alokácia (EUR)	Merateľné ukazovatele
2021 - 2023					
A 2.1.2	Dobudovanie a rekonštrukcia - vodovodu - na ulici Jána Švermu (dočasné riešenie - vybudovať stojan na vodu)	2021-2023	OcÚ	30 000	- počet užívateľov napojených na vodovod - dĺžka vodovodu v (m)
A 2.1.2	Dobudovanie vodovodu v rómskej osade – ulica Jána Švermu	2021 - 2023	OcÚ	30 000	- počet užívateľov napojených na vodovod - dĺžka vodovodu v (m)
A 2.1.1	Kanalizácia - v rómskej osade – ulica Jána Švermu	2021 - 2023	OcÚ	40 000	- počet užívateľov napojených na kanalizáciu - dĺžka kanalizácie v (m)
A 2.1.1	Dobudovanie a rekonštrukcia kanalizácie a čističky odpadových vôd - ulice: Jána Švermu, Partizánska, Kráľovohol'ská cesta, Studnička, Hronská, Bučinka, Hviezdoslavova, Potôčky	2021 - 2023	OcÚ	263 431	- počet užívateľov napojených na kanalizáciu
A 2.1.2	Rekonštrukcia vodovodu v časti obce Červená Skala	2021-2023	OcÚ	150 000	- počet užívateľov napojených na vodovod - dĺžka vodovodu v (m)
A 1.1.2	Vybudovanie parkovísk v obci	2021 - 2023	OcÚ	40 000	- počet parkovacích miest
A 2.3.1	Rekonštrukcia a modernizácia budovy materskej školy, rozšírenie kapacít (vonkajšie aj vnútorné úpravy, zlepšenie technického stavu, zlepšenie energetickej náročnosti budovy)	2021 - 2023	OcÚ, MŠ	200 000	- zvýšenie kapacity MŠ - počet detí MŠ
A 2.3.2	Rekonštrukcia základnej školy (vonkajšie úpravy, oploenie, zlepšenie technického stavu) (ZŠ Kráľovohol'ská 413)	2021 - 2023	OcÚ, ZŠ	150 000	- zrekonštruované plochy ZŠ (m ²) - oploenie areálu (m)

A 2.3.2	Rekonštrukcia základnej školy (vnútorné úpravy/výmena okien, podláh, zlepšenie energetickej náročnosti budovy ..) (ZŠ Kráľovohorská 413)	2021 - 2023	OcÚ, ZŠ	60 000	- kapacita základnej školy - počet zrekonštruovaných miestností/tried
A 2.4.1	Príprava projektovej dokumentácie k zriadeniu KC / prieskum	2021 - 2023	OcÚ	8 000	- počet vypracovaných projekt. dokumentácií/ prieskumov
A 2.5	Rekonštrukcia interiérových priestorov obecného úradu	2021- 2023	OcÚ	100 000	- počet zrekonštruovaných miestností/ soc.zariadení
A 2.6.3	Rekonštrukcia existujúceho multifunkčného a futbalového ihriska	2021 - 2023	OcÚ	10 000	- počet zrekonštruovaných prvkov ihriska - celková plocha ihriska (m ²)
B 2.1.1	Podpora miestnej občianskej poriadkovej služby (MOPS)	2021 - 2023	OcÚ	76 000	- počet zamestnaných osôb
B 2.6.1	Osveta pre miestnych poslancov a manažmentu samosprávy za účelom získania priaznivo otvoreného postoja k záujmu občanov a podpory rozvoja obce	2021 - 2023	OcÚ	5 000	- počet návrhov a iniciatív poslancov v uvedených oblastiach
B 2.7.1	Vzdelávanie cielené na rôzne oblasti záujmu, včasná intervencia, starostlivosť o starších ľudí - osвета / workshopy o dobrej praxi neziskového sektora a úspešných MRK projektoch pre miestnych podnikateľov - rozvoj agroturistiky	2021 - 2023	OcÚ	5 000	- počet a frekvencia aktivít
C 1.1.2	Vybudovať zberný dvor	2021 - 2023	OcÚ	40 000	- vybudovaná plocha zberného dvora
C 1.1.3	Vybudovať zberné stojiská v obci	2021 - 2023	OcÚ	20 000	- počet zberných stojísk
C 1.1.5	Dobudovať kompostovisko	2021- 2023	OcÚ	10 000	- plocha kompostoviska (m ²)
C 1.2.2	Odstraňovanie environmentálnych záťaží, odstraňovanie nelegálne uloženého odpadu, sanácia skládok	2021 - 2023	OcÚ	40 000	- zníženie počtu nelegálnych skládok
2022 - 2025					
A 1.1.6	Odkúpenie rodného domu K. Jarunkovej pre účely zriadenia turisticko-informačnej kancelárie (TIK)	2022- 2025	OcÚ, Majetok Lesov SR, závod Beňuš	20 000	- uvedenie TIK do prevádzky - počet návštevníkov kancelárie

A 1.3	Vybudovanie novej miestnej sauny	2022-2025	OcÚ	30 000	- uvedenie sauny do prevádzky - kapacita osôb sauny
A 2.4.2	Rekonštrukcia a modernizácia komunitného centra a školskej jedálne	2022 - 2025	OcÚ	300 000	- počet klientov komunitného centra - kapacita jedálne
2023 - 2025					
A 2.2.1	Rekonštrukcia a údržba miestnych komunikácií	2023-2025	OcÚ	150 000	- počet (m) rekonštruovaných komunikácií
A 2.2.2	Vybudovanie chodníkov, rigolov popri cestách	2023-2025	OcÚ	70 000	- počet (m) vybudovaných chodníkov, rigolov
A 2.7.1	Vybudovanie DSS pre seniorov	2023-2025	OcÚ	200 000	- kapacita DSS
A 2.7.2 A 2.7.3	Zriadenie stacionáru pre mobilných a imobilných seniorov, systematická podpora a rozvoj sociálnych služieb v obci (sociálny taxík)	2023-2025	OcÚ	200 000	- kapacita stacionára - počet poskytovaných sociálnych služieb
A 2.8.1	Spracovanie nového územného plánu obce - aktualizácia, digitalizácia územného plánu obce	2023-2025	OcÚ	5 000	- počet dokumentov
B 1.2.2	Riešenie nelegálnych stavieb - vysporiadanie vlastníckych vzťahov	2023-2025	OcÚ	5 000	- počet legalizovaných nelegálnych stavieb
B 1.2.1	Vysporiadanie pozemkov pre novú individuálnu výstavbu (odkúpenie parciel od SPF, rozparcelovanie a odpredaj) a vysporiadanie vlastníctva pozemkov obce pod súkromnými obydliami Rómov formou predaja	2023-2025	OcÚ	5 000	- počet vysporiadaných pozemkov - počet metrov štvorcových nových pozemkov na individuálnu výstavbu
B 2.4.1	Podpora vybudovania školskej infraštruktúry – rekonštrukcia viacúčelového a futbalového ihriska, výstavba nového ihriska v dolnej časti obce (v rómskej osade)	2023-2025	OcÚ	30 000	- celková plocha ihriska (m ²)
C 1.1.3	Obstaranie komunálnej techniky pre odvoz biologicky rozložiteľného odpadu aj odvoz komunálneho odpadu	2023-2025	OcÚ	150 000	- počet obstaranej techniky
2025 - 2028					
A 1.1.1	Rekonštrukcia a modernizácia cesty na Kráľovu hoľu	2025-2028	obec urbárske a pozemkové	500 000	- počet (m) rekonštruovaných komunikácií

			spoločenstvo, lesy, Towercom		
A 1.2.3	Podpora miestnych živnostníkov a výrobcov tradičných výrobkov - predaj turistom	2025-2028	OcÚ	50 000	- počet podporených živnostníkov a remeselníkov - suma podpory
A 1.4.1 A 1.4.2	Založenie sociálneho podniku služieb	2025-2028	OcÚ	50 000	- počet zamestnancov v sociálnom podniku
A 2.3.3	Vybudovanie a vybavenie telocvične ZŠ	2025-2028	OcÚ	150 000	- počet nových prvkov telocvične - rozmery telocvične (m ²)
A 2.4.2 A 2.4.3	Komplexné riešenie - MŠ, telocvične, školskej jedálne	2025-2028	OcÚ	450 000	- počet miestností - objem získaných finančných prostriedkov - kapacita jedálne
A 2.6.5	Vybudovanie multifunkčného centra	2025-2028	OcÚ	250 000	- kapacita centra - objem získaných finančných prostriedkov
A 2.6.6	Vybudovanie kultúrneho domu	2025-2028	OcÚ	500 000	- počet miestností kultúrneho domu - kapacita kultúrneho domu
B 2.8.1	Rekonštrukcia a modernizácia verejného osvetlenia (energetická efektívnosť, hospodárnosť)	2025-2028	OcÚ	20 000	- počet modernizovaných či rekonštruovaných bodov verejného osvetlenia - ročná úspora prevádzkových nákladov na verejné osvetlenie
B 2.8.2	Rekonštrukcia a modernizácia miestneho rozhlasu	2025-2028	OcÚ	10 000	- dĺžka zrekonštruovanej či obnovej siete miestneho rozhlasu - počet opravených nefunkčných bodov miestneho rozhlasu
B 2.8.3	Rozširovanie a rekonštrukcia kamerového systému (ochrana života, majetku a boj proti tvorbe nelegálnych skládok)	2025-2028	OcÚ	15 000	- plocha pokrytia novoinštalovaným kamerovým systémom, - počet rekonštruovaných kamier - počet prípadov využitia záznamov kamerového systému pri odhaľovaní vandalizmu,

					poškodzovania a odcudzenia verejného a súkromného majetku
C 1.1.4	Obstaranie komunálnej techniky (smetiarskeho auta) pre odvoz komunálneho odpadu v rámci obce	2025- 2028	OcÚ	50 000	- počet technických zariadení

E – FINANČNÁ ČASŤ

Podstatnú časť realizácie Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Šumiac tvorí zabezpečenie potrebných zdrojov na jeho financovanie.

Finančné zdroje možno zabezpečiť v rôznych oblastiach – v súkromnom sektore, verejnej správe, ide tiež o zdroje zahraničné, najmä o finančné prostriedky Európskej únie. Dôležitým zdrojom sú však vlastné prostriedky resp. prostriedky samosprávy. V dôsledku neexistencie nevyhnutných podkladových údajov pre stanovenie finančného rámca, v ktorom by sa mal PHSR pohybovať, je výška prostriedkov potrebná na realizáciu jednotlivých opatrení a aktivít stanovená len orientačne. Táto časť sa bude konkretizovať v závislosti od reálneho čerpania finančných príspevkov zo štrukturálnych fondov, možností obecného rozpočtu a pod. Na základe vyššie zadefinovaných cieľov, priorít a opatrení bol vypracovaný plán realizácie programu. Definuje, z akých prostriedkov by sa mali tieto zámery realizovať.

E I. INDIKATÍVNY FINANČNÝ PLÁN PHSR

Tabuľka 34 Indikatívny finančný plán

Prioritné oblasti	Indikatívna finančná alokácia
A) HOSPODÁRSKA OBLASŤ	4 006 431 €
Priorita A1) Využiť miestny potenciál hospodárskeho rozvoja obce hlavne v oblasti cestovného ruchu a podporiť miestnu zamestnanosť	690 000 €
Priorita A2) Dobudovať chýbajúcu, rekonštruovať a modernizovať existujúcu technickú a sociálnu infraštruktúru	3 316 431 €
B) SOCIÁLNA OBLASŤ	171 000 €
Priorita B1) Uspokojiť potreby bývania obyvateľov obce	10 000 €
Priorita B2) Podporiť rozvoj komunitného života obce v oblasti sociálnej, školstva, spoločenského života a športu. Zlepšiť vzťahy a spolunažívanie obyvateľov	161 000 €
C) ENVIRONMENTÁLNA OBLASŤ	310 000 €
Priorita C1) Zlepšiť stav odpadového hospodárstva v obci (infraštruktúra, povedomie občanov) a zabezpečiť čistotu a ochranu prírody na turisticky frekventovaných trasách	310 000 €
INDIKATÍVNY FINANČNÝ PLÁN PHSR SPOLU	4 487 431€

Záver

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Šumiac je strednodobý strategický dokument, ktorý určuje víziu rozvoja obce, prioritné rozvojové oblasti, opatrenia a aktivity smerujúce k ich naplneniu v zmysle aktualizovaného zákona č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja.

Dokument bol spracovaný na úrovni poznania a hodnotenia vývoja obce, jej potenciálu a perspektív, zachytené boli kľúčové problémy, ich príčiny a nedostatky ako aj navrhnuté možné riešenia prostredníctvom projektových zámerov. Dokument PHSR je potrebné v priebehu realizácie pravidelne vyhodnocovať a aktualizovať v zmysle aktuálneho vývoja a situácie. Úspešnosť realizácie stanovených zámerov bude závisieť nielen od vedenia obce, ale aj od aktívnej účasti a podpory všetkých obyvateľov obce a partnerov zapojených do realizácie jednotlivých aktivít PHSR.

S cieľom podporiť a naštartovať ekonomický rast a sociálny rozvoj prišla Európska komisia s iniciatívou podpory dobiehajúcich regiónov Catching-up regions (CURI). Jedným z komponentov iniciatívy Catching-up regions v Banskobystrickom samosprávnom kraji je aj zlepšenie integrácie skupín ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením. Pri tvorbe PHSR Šumiac na roky 2021 - 2028 bolo zohľadnené aj zapojenie sa do iniciatívy dobiehajúcich regiónov Catching-up regions (CURI), získať tak výhodnejšie podmienky pre investičné stimuly a eliminovať prekážky pre efektívne využívanie európskych fondov.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Šumiac na roky 2021 - 2028 bol schválený Obecným zastupiteľstvom dňa uznesením č.

PRÍLOHY

Príloha č.1 – Zrealizované projekty z akčného plánu PHSR 2016 - 2020

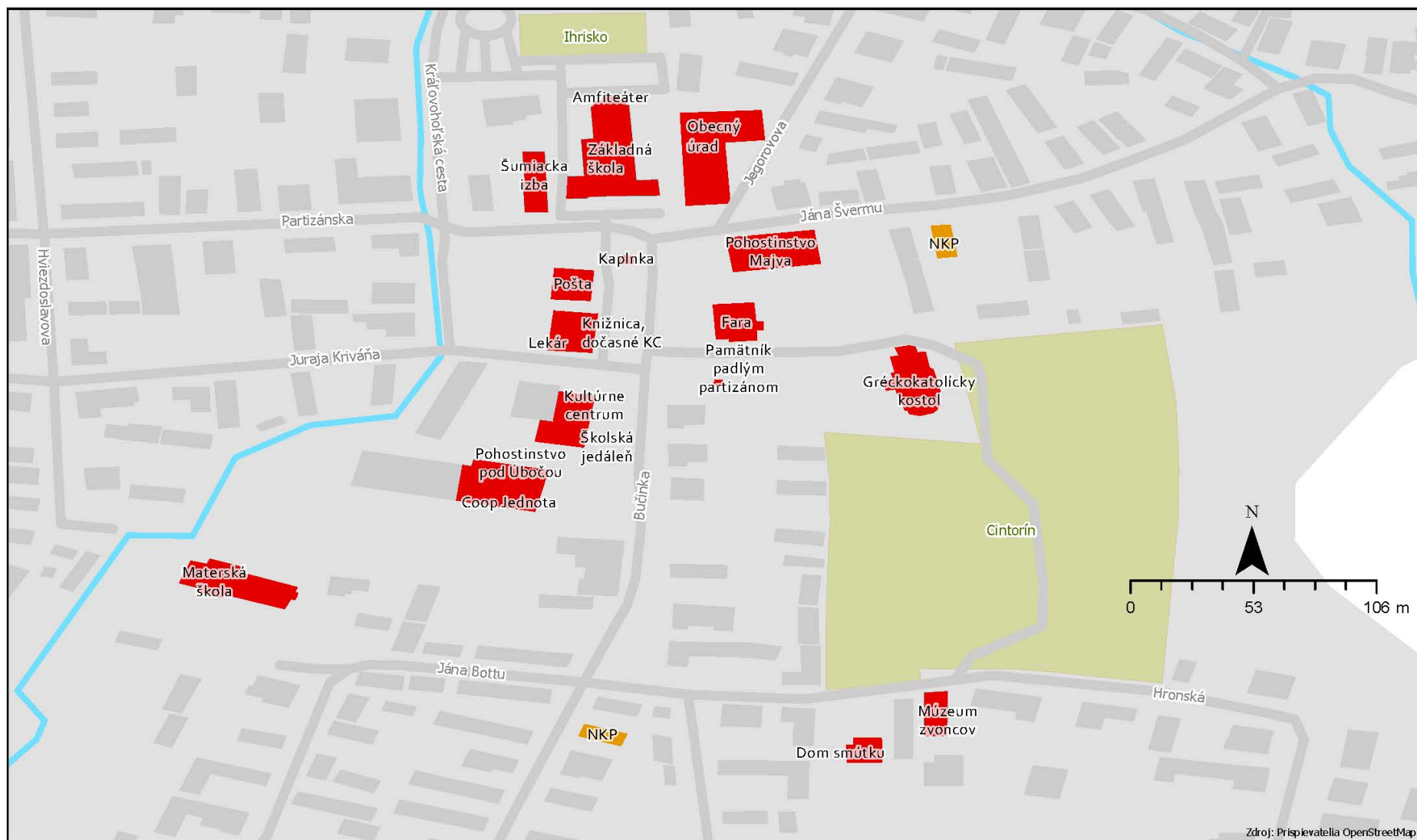
P. č.	Názov projektu/realizovanej aktivity	Termín realizácie /rok	Celkový rozpočet projektu (EUR)	Zdroje financovania	Spolufinancovanie (EUR)	Dotácia (EUR)	Stručný opis projektu (dĺžka realizácie projektu, počet zamestnancov, počet m, m2, počet ks a pod.)	Vplyv projektu na MRK (%)
1	Podpora a zvyšovanie kvality terénnej sociálnej práce NP TSP II/01-2019	2018-2022	89 913	Implementačná agentúra Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (IA MPSVaR)	0	89 913	4 osoby	100
2	Miestna občianska poriadková služba - MOPS	2018-2021	93 239	Ministerstvo vnútra SR - OP Ľudské zdroje	4 907	88 332	Dĺžka realizácie projektu 24 mesiacov počet zamestnancov na plný úväzok 4 osoby	100
3	Odstránenie nelegálnych skládok	2018-2021	37 444	Ministerstvo vnútra SR	1 971	35 473		80
4	Opatrovateľské služby	2018-2021	95 589	Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky	0	95 589	8 osôb, 24 mesiacov	38
5	Prístavba hasičskej zbrojnice	2018-2019	30 000	Ministerstvo vnútra SR	18 736	11 264	2 roky trvala realizácia aj s vyúčtovaním	50
6	Šumiacke kroje	2018-2019	6 500	Fond na podporu umenia	325	6 175	Realizácia 2 roky, kroje budú žiaci používať dlhodobo	90
7	Príspevok na zabezpečenie starostlivosti o vojnové hroby	2019-2020	667	Okresný úrad Banská Bystrica	134	533	Realizácia v roku 2019 – 2020 Pri realizácii sa spolupodieľali a Rómovia	30

8	Príspevok na obnovu vojnových hrobov	2019-2020	144	Okresný úrad Banská Bystrica	0	144	Realizácia v roku 2019 – 2020 Pri realizácii sa spolupodieľali a Rómovia	30
9	Rekonštrukcia kuchyne v priestoroch obecného úradu	2020	20 000	Úrad vlády SR	2 751	17 249	Projekt sa realizoval v roku 2020 Obecnú kuchyňu používajú aj Rómovia (svadby, sväté prijímanie, oslavy, krstiny)	70
10	Asistent v MŠ	2020-2022	62 892	Metodicko-pedagogické centrum - Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR	0	62 892	24 mesiacov, 2 zamestnanci Projekt od 2020 - 2022	80
11	Rekonštrukcia sauny v obci Šumia/Saunovanie pod Kráľovou hoľou	2021	9 474	Dotácia Banskobystrického samosprávneho kraja	474	9 000	Projekt sa bude realizovať v roku 2021	50
12	Rekonštrukcia školského dvora a ihriska v obci Šumiac	2021	19 913	Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka	1 048	18 865	2021 – projekt schválený, bude sa realizovať v roku 2021	80
13	Zvyšovanie energetickej hospodárnosti a tepelno-izolačných vlastností budovy miestnej hasičskej zbrojnice obce Šumiac	2019-2023	30 000	Ministerstvo vnútra SR	18 736	11 264	2019-2023 Tento projekt sme ešte nezrealizovali	50
14	Oslavy zvrchovanosti Slovenska v obci Šumiac	každý rok	1 500	Dotácia Banskobystrického samosprávneho kraja	0	1 500	Okrem roku 2020 boli oslavy každý rok	40
15	Oslavy Zvrchovanosti SR v obci Šumiac	2020	6 845	Fond na podporu umenia	345	6500	Kroje	40

Príloha č. 2 – Administratívna mapa obce Šumiac

Centrum obce Šumiac

- Ulice
- Vodné toky
- Ostatné budovy
- Budovy občianskej vybavenosti
- Národné kultúrne pamiatky - Šumiacke ľudové domy

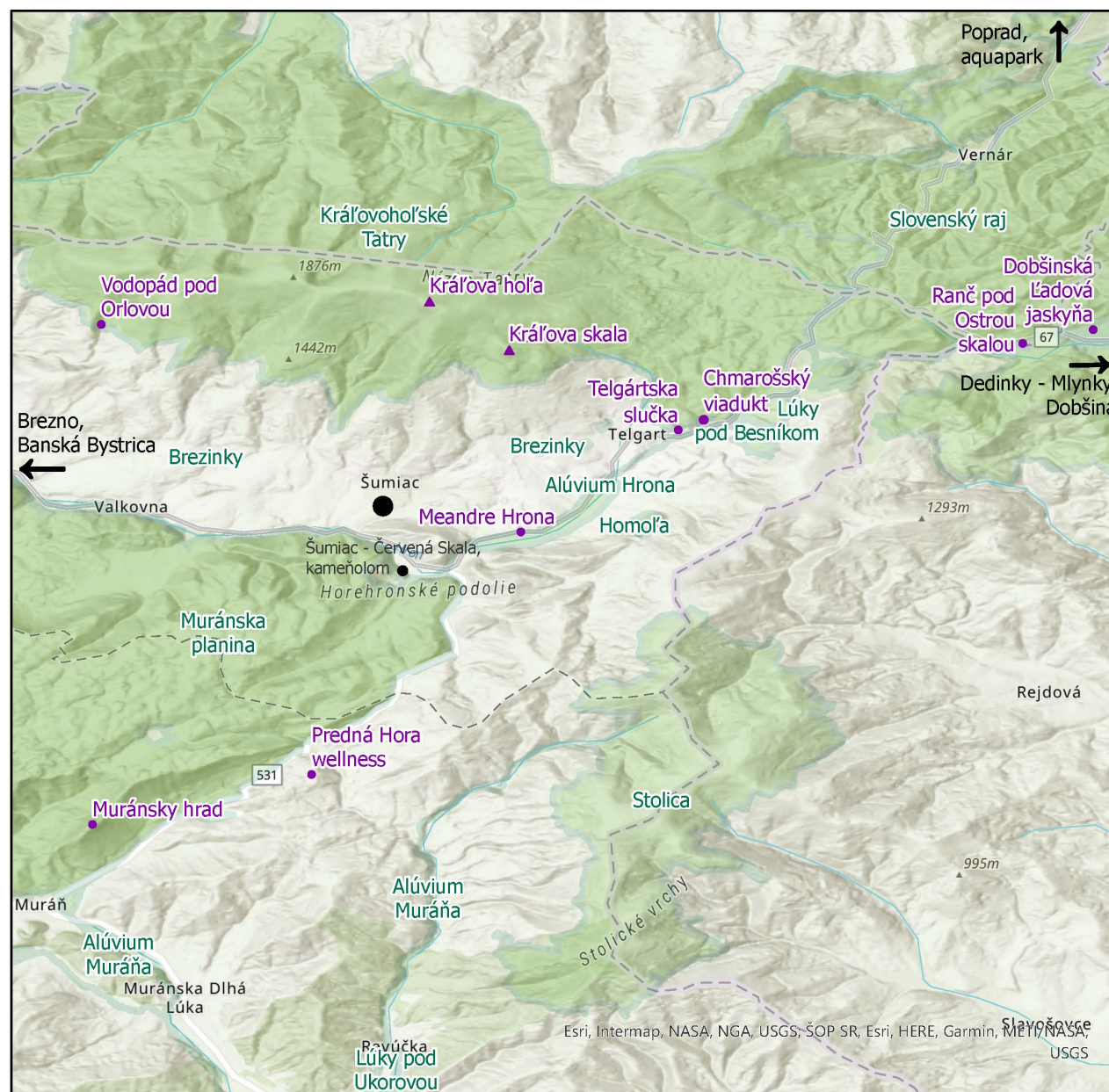
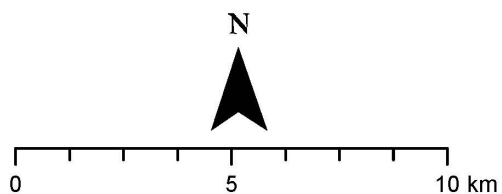
Príloha č. 3 – Turistické zaujímavosti v okolí obce Šumiac

Šumiac
turistické zaujímavosti

Vysvetlivky

Územia Európskeho významu

Turistické zaujímavosti

Príloha č. 4 – Zoznam použitých informačných zdrojov v PHSR

1. Metodika tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja regiónov, programov rozvoja obcí a skupín obcí s uplatnením princípov udržateľného smart (inteligentného, rozumného) rozvoja - Metodika tvorby PHRSR 2020, verzia: 1.0.3
2. Partnerská dohoda Slovenskej republiky na roky 2021 – 2027 – NÁVRH
<https://www.partnerskadohoda.gov.sk/programove-obdobie-2021-2027/>
3. Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030
<https://www.mirri.gov.sk/sekcie/vizia-a-strategia-rozvoja-slovenska-do-roku-2030/index.html>
4. Národná stratégia regionálneho a územného rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030
Vstupná správa https://www.nro.vicepremier.gov.sk/site/assets/files/1140/7075_vstupna-sprava_novej-strategie_rur-sr-do-roku-2030.pdf
5. Stratégia pre rovnosť, inklúziu a participáciu Rómov do roku 2030
<https://www.minv.sk/?strategia-pre-rovnost-inkluziu-a-participaciju-romov-do-roku-2030>
6. Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj <https://www.mirri.gov.sk/sekcie/investicie/agenda-2030/index.html>
7. Koncepcia rozvoja sociálnych služieb v Banskobystrickom samosprávnom kraji na roky 2019 – 2025
https://www.bbsk.sk/Portals/0/01%20Urad%20BBSK/Odd_zdravotnictva/Soci%C3%A1lne%20slu%C5%BEby/Lorencov%C3%A1/Koncepcia%20rozvoja%20soci%C3%A1lnych%20slu%C5%BIEb%20v%20BBSK%202019%20-%202025.pdf
8. Územný plán veľkého územného celku Banskobystrický kraj v znení ďalších zmien a doplnkov
https://www.bbsk.sk/Portals/0/01%20Urad%20BBSK/Odd_uzemneho%20planovania/Z%C3%A1v%C3%A4zn%C3%A1%20%C4%8Das%C5%A5%20%C3%9APN%20V%C3%9AC%20BBK-%C3%BApln%C3%A9%20znenie.pdf
9. Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Banskobystrického samosprávneho kraja na roky 2015-2023
https://www.bbsk.sk/Portals/0/01%20Urad%20BBSK/Odd_regionalneho_rozvoja/PHSR%202015-2023/PHSR_BBSK_na_roky_2015-2023.pdf
10. Koncepcia rozvoja cestovného ruchu banskobystrického samosprávneho kraja na roky 2016 – 2021 -
https://www.bbsk.sk/Portals/0/01%20Urad%20BBSK/Odd_kultury%20a%20cestovneho%20ruchu/Cestovn%C3%BD%20ruch/Koncepcia%20rozvoja%20CR%20BBSK%20na%20roky%202016%20-%202021.pdf
11. Miestne štatistické údaje obce, základnej a materskej školy
12. Dáta z databáz Štatistického úradu SR
13. Informácie z webu obce Šumiac : www.sumiac.sk
14. Územný plán obce
15. Mapky z Úradu geodézie, kartografie a katastra SR
16. Google maps
17. Info zo Zoznamu pamiatok Pamiatkového úradu
18. Ocel'ová, J. 2021. Stratégia rozvoja subdestinácie Horehronie – Kráľ'ova Hoľa
19. Dominika Podstaveková, Tomáš Grosshappel, Pavla Beráková. Socio-ekonomický profil okresu Brezno.
20. Databáza UPSVaR - https://www.upsvr.gov.sk/statistiky.html?page_id=1247
21. Slovenská republika – zoznam obcí SR, vybrané štatistické údaje: <http://www.sodbtn.sk/obce/>
22. Zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja
23. Zákon č. 389/1990 Zb. o obecnom zriadení
24. Atlas rómskych komunít 2019